

# *Migrația internațională ca problemă socială*

*Studiu de caz: migranții pentru muncă din Italia*

*Ilie Bădescu*



## CUPRINS

<i>Chestiunea socială a migrației pentru muncă. Teoriile migrației .....</i>	4
Teoria migrației internaționale în blocul ECA (țări din Asia Centrală și Europa). Patternuri ale migrației internaționale .....	4
Teoria lui Ravestein. Modelul push-pull. Legile migrației .....	9
Teoria lui Samuel A Stouffer a oportunităților vicariante. Geografia statusului .....	10
Teoria bispațialității și a imboldului pasionar. Everett S Lee (Theory of Migration) .....	11
Modelul bispațial sau bivariat. Teoria pasionarismului migraționist .....	11
Teoria migrației selective. Premigrația .....	12
Teoria neoclasică a migrației .....	13
Teoria pieței duale .....	14
Teoria sistemului mondial .....	14
Teoria economiei globale și a rețelelor de suport .....	15
Teoria creșterii secundare. Remitențele și șansele asociate migrației .....	15
Teoria genealogică a migrației .....	17
Teoria neoeconomică a migrației .....	17
<i>Ruralii și provocarea migrațională. Migrația românilor în Italia și în Spania. Migrația externă temporară și definitivă în lumina datelor ISAR .....</i>	19
Migrația bispațială sau bivariate .....	19
Poziția Italiei comparativ cu alte țări ca loc de destinație pentru migrantul român .....	21
Modelul factorilor de respingere (push factors) .....	22
Migrația externă definitivă .....	22
Modelul push-pull și migrația externă potențială .....	23
<i>Migrația pentru muncă din Italia în lumina sondajului CURS. Pre-migrația. Geografia recrutării .....</i>	26
Situată ocupațională și nivelul de trai înaintea plecării spre Italia .....	26
2. Geografia recrutării migranților. Zona de rezidență a migranților și regiuni de recrutare .....	28
II. Remitențele sau despre migrația susținătoare .....	31
1. Remitențele și opțiunea migrationistă .....	31
2. Tabloul remitențelor din Italia spre România în lumina sondajului CURS .....	33
Valoarea remitențelor din Italia spre România determinate prin metoda referențialului ipotetic .....	35
III. Efectele migrației. Familia, copiii, viitorul. Migrația ca dramă socială .....	37
2. Migrația ca dramă existentială și soluție tranzitorie .....	39
2.1 Singurătatea socială a familiilor și insensibilitatea guvernelor .....	39
2.2 Sociologia grijei. Grijă, îngrijire și îngrijorare .....	40
IV. Premigrația și postmigrația românilor din Italia. Migrația ca mod de viață .....	44
1 De la plecare la sosire și după sosire. Viața în pragul plecării .....	44
2 Agenți mijlocitori ai plecării. Fenomenul absenteismului guvernamental .....	44
3. Stadiile migrației spre Italia .....	47
V. După sosire. Migrația ca mod de viață .....	54
1. Migrantul: cultura singurătății .....	54
2. Formele de comuniune în viața migrantului român din Italia. Rolul Bisericii .....	56
2. Postmigrația. Ocupația și viața cotidiană în comunitățile de migranți .....	57
3. Viața în timpul liber în comunitățile de migranți .....	61
4. Migrantii români din Italia: imaginea despre sine și imaginea despre alții .....	68

<b>Cartografia viitorului. Românii italieni: câți și de când?</b> .....	75
<b>În loc de concluzii .....</b> .....	79
<b>Polticile migratiei.....</b> .....	84
<b>  Politicele micro (valori, așteptări, necesități, urgențe sau despre valorile minimului).....</b> .....	84
<b>  Politicele de nivel medial: rețelele colective și socio-spirituale. ....</b> .....	84
<b>  Politicele de nivel macro.....</b> .....	85
<b>Note .....</b> .....	87

## **Chestiunea socială a migrației pentru muncă**

### **Teoriile migrației<sup>1</sup>**

#### **Teoria migrației internaționale în blocul ECA (țări din Asia Centrală și Europa). Patternuri ale migrației internaționale**

Adăugarea unui capitol dedicat migrației internaționale într-o lucrare de sociologia problemelor sociale din spațiul rural se justifică prin constatare simplă că una dintre cele mai teribile provocări pentru rurali, în special pentru cei tineri, este tocmai migrația pentru muncă. Fenomenul este destul de slab cunoscut, cu unele excepții, așa încât am decis să includem această parte aici în cadrul unei secțiuni dedicate migrației ca tip de problemă socială deosebit de presantă și complexă. Startul acestei părți este asigurat de acest capitol teoretic, dedicat teoriilor migrației. Ar urma ca, în anii care vin să decupăm migrația ruralilor ca parte de sine stătătoare a studiului focalizat pe problemele sociale ale României în relație cu ruralii din România. Migrația internațională cuprinde toate forme ale mișcării teritoriale care antrenează o schimbare de domiciliu și de loc de muncă din țara de origine spre alte țări numite „țări de destinație”. Există studii dedicate istoricului migrației internaționale care atestă perioade în care migrația s-a precipitat, căpătând o amploare teribilă, cum a fost, de pildă, pentru secolul al XIX-lea uriașa maree populațională dinspre Europa spre America. Valul migrației internaționale crește enorm în veacul al XX-lea, perioadă în care direcțiile migraționale se diversifică și ele în special în ultimul patrău de veac XX, pentru ca începutul veacului al XXI-lea să înregistreze un flux migratoriu dinspre țările Răsăritului european spre cele apusene la proporții capabile să răstoarne echilibrul populațional al întregii zone.

Ali Mansoor și Bryce Quillin disting două paternuri pentru dinamica populației în cadrul ECA (în cele 27 de țări din Asia centrală și Europa): a) patternul declinului demografic natural, care a cunoscut o teribilă expansiune astfel că din cele 27 de țări ECA un număr de 13 înregistrează deja persistent un declin natural al populației; b) paternul inversat al unei relative creșteri demografice care încă ține contrabalansul regional în jocul trendurilor sociodemografice ale regiunii, astfel că la un număr de 14 țări din cele 27 țări ECA populația înregistrată crește. Europa de est și fosta US înfățișează declin demografic, tendință care începe să se ivească și în alte țări pe măsură ce populația acestora îmbătrânește și ea. Ce doi experți ai BM consemnează următoarele tendințe pentru cele 14 state:

Deși acestea sunt țări cu un trend demografic pozitiv, în cele mai multe (9 dintre ele) emigrația depășește imigrația (țări cu emigrație netă) și numai la 3 dintre ele se combină creșterea naturală cu o balanță pozitivă a migrației. Așadar:

<sup>1</sup> Capitolul dedicat teoriilor migrației și unei abordări metodologice preliminare și speciale a fost elaborat de I. Bădescu ca parte introductivă a unui proiect pentru o cercetare inițiată de Centrul de Sociologie Urbană și Regională (CURS). Cercetarea de teren în Italia și Spania a fost realizată de către cercetătorii CURS, proiectul metodologic propriu-zis fiind coordonat de dr. Dorel Abraham și dr. Ilie Bădescu. Redactarea raportului final dedicat emigranților români din Italia și Spania aparține colectivului de cercetători compus din Dr. Dorel Abraham – coordonator studiu, Prof. univ. Dr. Ilie Bădescu – Sociolog, expert, Dr. Marin Burcea – sociolog, expert, Ionela Sufaru – sociolog, expert, Augustin Abraham – expert marketing, Mircea Capros – expert prelucrare datelor. Redactarea studiului privind emigranții români din Italia aparține Dr. Ilie Bădescu. Raportul în forma lui completă este postat la rubrica rapoarte a revistei noastre.

- 9 dintre ele au înregistrat o emigratie netă;
- În 3 dintre ele s-a înregistrat o creștere nu numai datorită creșterii naturale, ci și unei balanțe pozitive a migrației nete.<sup>2</sup>

Dintre cele 13 țări cu declin demografic:

- Un grup de 7 țări înregistrează declin demografic datorat indicelui negativ al sporului natural și unei emigrări mai mari decât imigrarea ( Bulgaria, Letonia, Lituania, Moldova, Polonia, Romania, și Ucraina).
- Al doilea grup cuprinde țările cu imigratie netă și declin demografic, în care, însă, imigratie este insuficientă pentru a contrabalansa declinul populației ( Belarus, Rusia, țările Europei Centrale care sunt noi membrii în EU)<sup>3</sup>

„Fluxul migrator în ECA tinde să evolueze după un patern bipolar. Majoritatea emigrantilor în ECA de vest este absorbit de Europa Occidentală, în vreme ce majoritatea emigrației din țările CIS rămân în interiorul CIS (80%)” (Europa Occidentală a primit în ultimii 15 ani 42% din migranții provenind din alte țări, în principal din Europa Centrală și de Est, precum și din fostă Uniune Sovietică, nelipsind țările maghrebiene ca zonă de extracție a migranților)<sup>4</sup>. „În anul 2000, imigranții reprezentau 19,3% din populația Elveției, câte 9% din populația Germaniei, Austriei și Belgiei, 6,3% în Franța și 6% în Suedia”.<sup>5</sup>

Într-un studiu al Băncii Mondiale ni se prezintă o ierarhie a țărilor primitoare de imigranți, Statele Unite aflându-se pe prima poziție, Franța pe poziția a cincea (între țările vest-europene doar Franța și Germania se află în acest top, pe ultimele patru locuri pe scară țărilor primitoare se află Arabia Saudită, Australia, Kazahstan și Polonia)<sup>6</sup>. Reproducem pentru o imagine cât de fugări harta principalelor curente de migrație la scară mondială. Lectura hărții ne arată că toată planeta este cuprinsă de aceste curente populataionale care fac din spațiul demografic planetar unul extrem de

---

<sup>2</sup>Of the 14 ECA countries with a natural increase in population:

- Nine countries registered net emigration during 2000–03 with Turkey achieving near parity (that is, having nearly equal amounts of emigrants and immigrants). We anticipate that within this group migration pressures will persist unless economic reforms can lead to rapid increases in the quality of life and standard of living.
- Three countries appear to have an increase in population not only due to demographic causes, but also owing to a positive net migration balance. Of the 13 ECA countries with a natural decline in population:
- One group of seven comprises countries experiencing population declines owing to both more deaths than births and more emigration than immigration. This group includes Bulgaria, Latvia, Lithuania, Moldova, Poland, Romania, and Ukraine.
- A final group comprises net-immigration countries with declining populations, in which immigration is insufficient to offset the natural population decline. This group includes Belarus, Russia, and the Central European countries that are new EU members.

<sup>3</sup> Migration And Remittances. Eastern Europe and the Former Soviet Union, World Bank, Edited by Ali Mansoor, Bryce Quillin, Europe and Central Asia Region, 2006

<sup>4</sup> ibidem

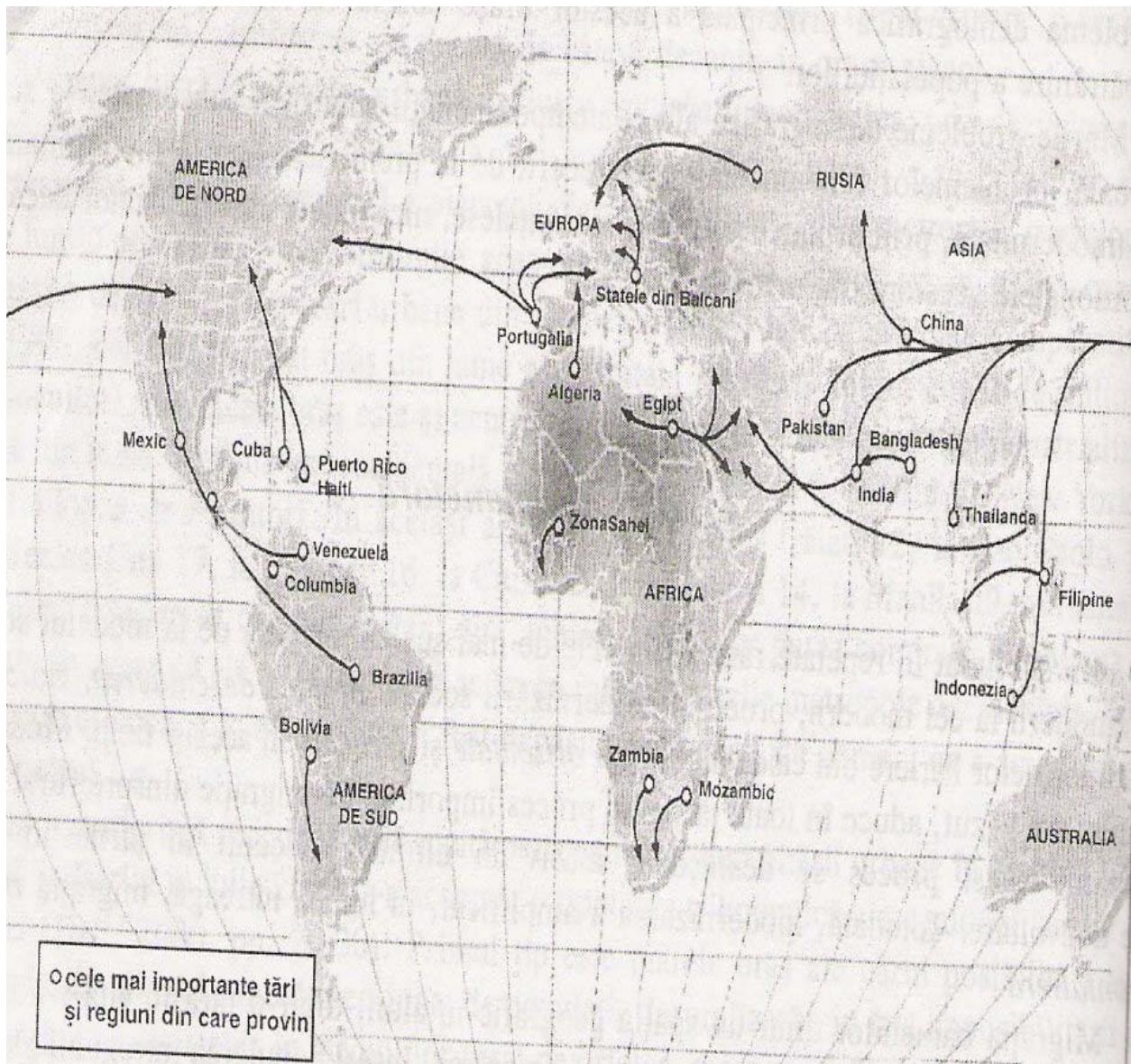
<sup>5</sup>Migration flows in ECA tend to move in a largely bipolar pattern. Much of the emigration in western ECA (42 percent) is directed toward Western Europe, while much emigration from the CIS countries remains within the CIS (80 percent). Germany is the most important destination country outside ECA for migrants from the region, while Israel was an important destination in the first half of the 1990s. Russia is the main intra-CIS destination. Ali Mansoor, Bryce Quillin

Op. cit. p 3

<sup>6</sup> There are 35 million foreign-born residents in ECA countries. Overall, several ECA countries are among the top 10 sending and receiving countries for migrants worldwide. Russia is home to the second largest number of migrants in the world after the United States; Ukraine is fourth after Germany; and Kazakhstan and Poland are respectively ninth and tenth. Ali Mansoor și Bryce Quillin op. cit, p 3 Vezi și Zaharia, Cosmin. Banca Mondială – Migratia este o componentă importantă a globalizării. 16 ianuarie 2007, [www.amosnews.ro](http://www.amosnews.ro)

fluid, instabil, neașezat devoalând un sincronism migraționist planetar: toate spațiile, toate arile civilizaționale sunt cuprinse de marea migrație. O imensă maree de populații îneacă vechea geografie preschimbând planeta într-un lac demografic uriaș, unde nu se mai văd prea bine vechile repere. Casa, locul de muncă, traiul aşezat etc. nu mai sunt factori de stabilitate, ci de căutare și enormă nemulțumire. Populații uriașe caută casă, loc de muncă, climat sigur, trai decent, climat moral și politic asigurator, pe care nu le mai găsesc „acasă” fiind nevoie să le caute aiurea.

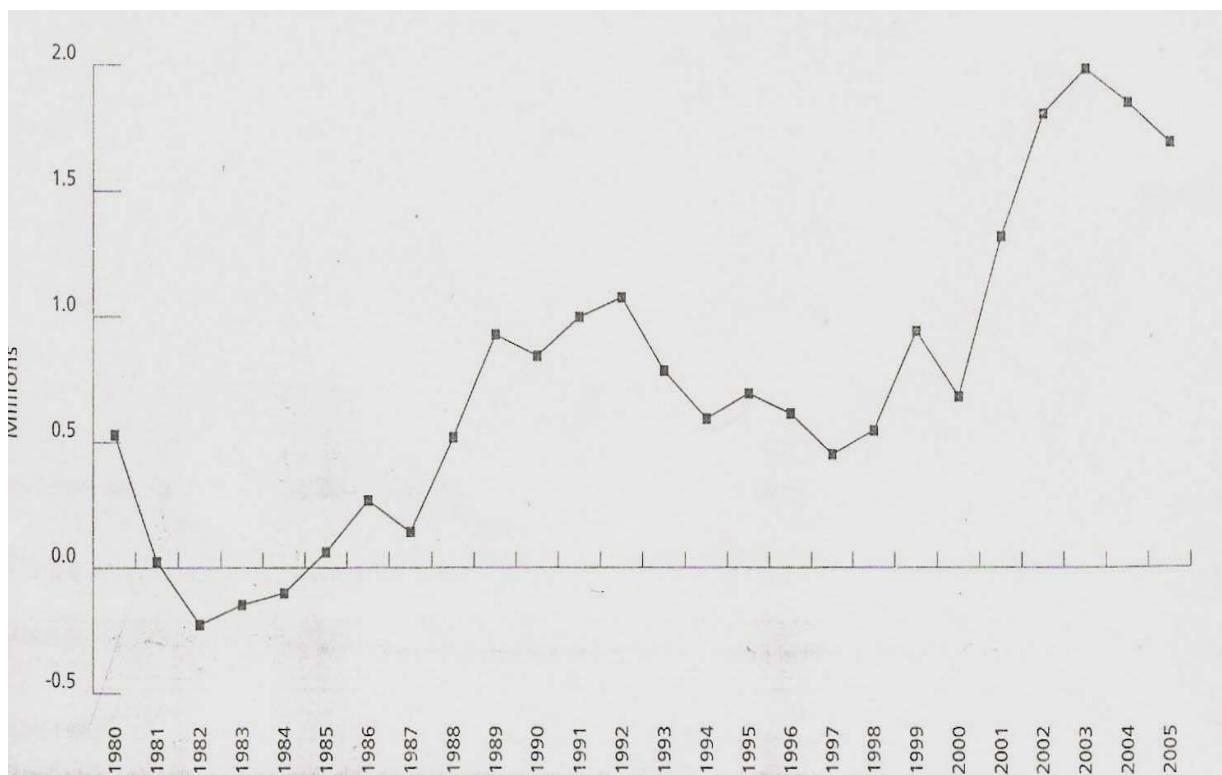
*Figura 1. Curentele principale de migrație la scară lumii*



**Sursa:** Deutschland, 2000 apud Andrei Roth, 2002, p 88

„Numărul oamenilor care trăiesc în afara granițelor a crescut de la 120 milioane în 1990 la 160 milioane în 2002. Conform Population Resource Bureau, migranții reprezintă circa 2,5 % din

populația lumii »<sup>7</sup>. Per ansamblu situația nu indică neapărat ponderi alarmante. Pentru anumite zone, însă, situația este alarmantă. Iată situația evoluției migrației la nivelul Uniunii Europene.



*Figura 2. Fluxurile de migrație în UE 1980-2005 (în milioane)*

**Sursa:** Eurostat, statistici demografice.

Pentru România emigrarea sau migrația pentru muncă, cum a foat definită, oarecum incomplet, a antrenat un dezechilibru al pieței forței de muncă și al comunității de reproducere demografică extrem de grav. Potrivit unui studiu ("Declinul Demografic și viitorul populației Romaniei"<sup>8</sup>), „anul 2006 a fost al 17-lea an de scădere a numărului populației României prin componenta naturală și prin migrație. Pentru întreaga perioada 1990-2006 pierderea estimată se apropie de 1,5 milioane de locuitori”. În cazul României, aşadar, situația este cu totul agravată, căci aici pierderea de populație datorată emigrării atinge un prag extrem de ridicat, imensa majoritate fiind tineri și acoperind ocupării vitale pentru echilibrul spațiului colectiv de viață al întregii țări.

Să reținem poziționarea țărilor ECA într-un sistem de axe carteziene reprezentând sporul natural și migrația netă a țărilor din regiune. În graficul din figura 1.3. putem deduce existența a trei categorii de țări: unele cu spor natural pozitiv și cu migrație netă pozitivă (Albania, Armenia,

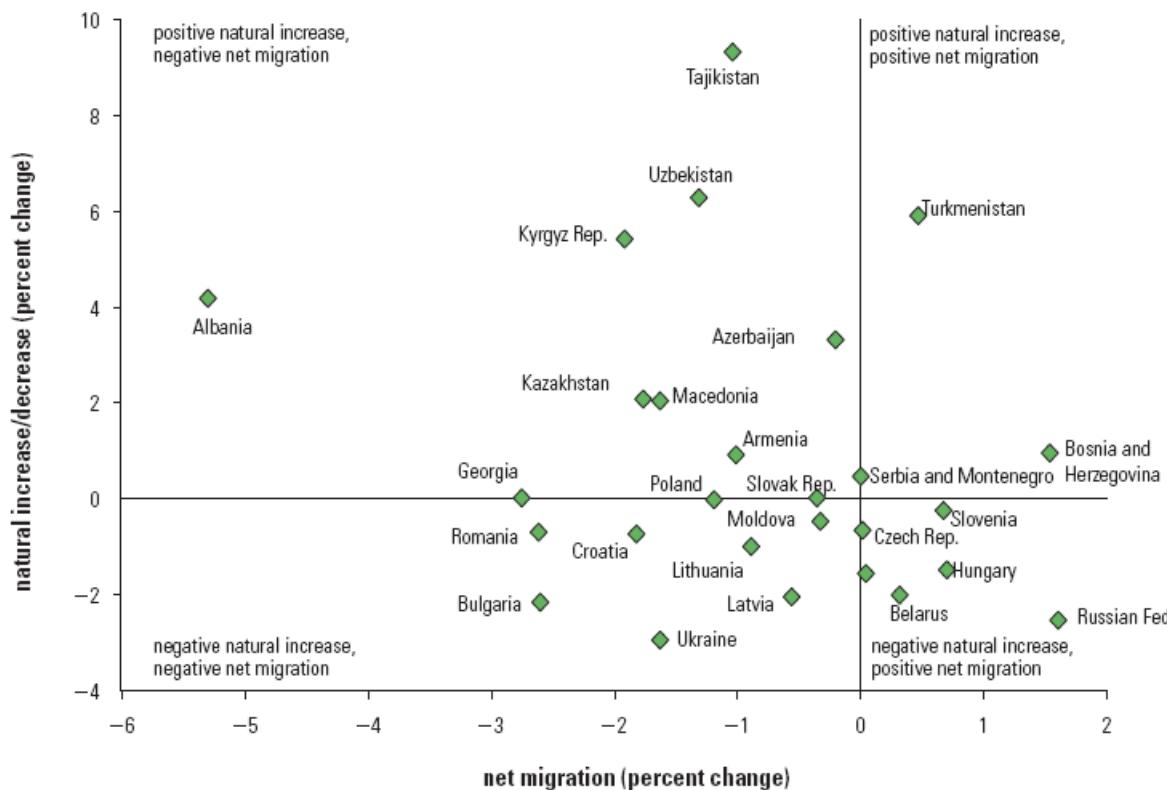
<sup>7</sup> Migration and Globalization, p 2, <http://www.globalization101.org/uploads/File/Migration/migrall.pdf>

<sup>8</sup> Studiul "Declinul demografic și viitorul populației Romaniei". O perspectivă din anul 2007 asupra populației Romaniei în secolul 21", elaborat de Academia Romana, Institutul de cercetări economice, Centrul de Cercetări Demografice Vladimir Trebici, autor Vasile Ghetau, Editura Alpha MDN, 2007.

Macedonia, Kazahstan etc.; altele cu spor natural pozitiv dar cu migrație netă negativă și altele cu migrație netă negativă și cu spor natural negativ, între care se situează și România.<sup>9</sup>

**FIGURE 1.3**

**Natural Increase (Decrease) and Net Migration in the ECA Region, 2000–03**



Source: National statistical office of the ECA countries and UNICEF, TransMONEE Database.

Sursa: Ali Mansoor s a Migration And Remittances. Eastern Europe and the Former Soviet Union, World Bank, 2006

Să recapitulăm cele patru categorii cu privire la evoluția populațională în sistem de referință bidimensional:

1. distingem, întâi țări cu spor natural pozitiv și cu migrație netă pozitivă: Turkmenistan, Bosnia-Herțegovina, Serbia-Munteanegru;
2. țări cu spor natural negativ și migrație netă pozitivă: Slovenia, Ungaria, Cehia, Rusia, Belarus;
3. țări cu spor natural negativ și cu migrație netă negativă: România, Ucraina, Letonia, Lituania, Moldova, Croația, Bulgaria;
4. Țări cu spor natural negativ și cu migrație netă pozitivă: Albania, Azerbaidjan, Kazahstan, Macedonia, Armenia, Polonia, Georgia, Slovacia

Acest cadrilater demografic descrie paternurile migraționiste ale țărilor ECA. Acestea înfățișează o dramă în patru acte pentru migrantul ECA.

<sup>9</sup> Graficul este preluat din Ali Mansoor și alături de în Ibid., p.31

## **Teoria lui Ravestein. Modelul push-pull. Legile migrației**

Explicația proceselor de migrație antrenează mai toate științele umane, toate paradigmile, toate orientările etc. Cercetătorii sunt totuși de acord să fixeze un punct de origine pentru această nouă direcție teoretică memorată sub sintagma, "Teorii ale migrației", în studiul din 1885 al lui E. G. Ravestein. Ernst Georg Ravenstein un geograf de origine germană, angajat la Societatea Regală de Geografie, a publicat, în 1885, studiul. "The Migration Laws". Pentru ilustrare, extragem câteva dintre legile formulate de către Ravestein din lista lui Grigg, citată de către Waldo Tobler, la care vom face trimiteri în continuare: 1. "...chiar în cazul ariilor de dispersie care au o populație de pierdut pentru alte arii, se constituie un influx de migranți peste marginea cea mai îndepărtată de marile centre de absorbție (1885: 191; apud Tobler)<sup>10</sup>; 2. viteza și volumul migrației migrației descresc cu distanța; 3 "Am dovedit că masa grea a migranților parcurg doar distanțe scurte" (1885:198)<sup>11</sup>; 4. "Migranții enumerate într-un... centru de absorție... descresc proporțional cu distanța" (1885:199); 5. procesul dispersiei este inversul procesului de absorbție..: 6. Fiecare current de migrație produce un contracurent compensator; 7. Curentele de migrație "preiau cu ele mulți dintre nativii teritoriilor prin care trec și depozitează, progresiv, mulți dintre migranții care li s-au asociat la origine" (1885:191); 8. "curentele migratorii curg de-a lungul anumitor canale geografice bine definite" (1889:284).<sup>12</sup>

"Ravestein subliniază că migrația este guvernată de un proces de tip "push-pull": "condiții nefavorabile într-un loc (legi opresive, taxare împovărătoare etc.) "împinge" oamenii să emigreze, și "scoate afară", iar condițiile favorabile într-un loc extern și "atrage". Legile lui Ravestein susțin că motivul central, cauza primară a migrației este întrunită de oportunități externe; volumul migrației descrește cu distanța; migrația se desfășoară în stadii nu printr-o propagare continuă; mișcările populației sunt bilaterale; diferențialele migrației (de gen, de clasă, de vîrstă etc.) influențează mobilitatea unei persoane". „Tările de arie extinsă, având o frontieră extinsă (having an extended boundary) oferă facilități mai mari pentru influxul de migranți decât cele cu frontiere restrânse (1885: 175)<sup>13</sup>. Să recapitulăm legile lui Ravestein: legea distanței: distanța mică bate distanța mare, e mai puternică decât aceasta. Legea absorbției urbane: marile orașe absorb imigranți. Legea pragurilor progresive sau a „golurilor absorbante”: golul lăsat de primul strat migrator atrage migranții din cercul exterior și.a.m.d. Legea dispersiei: părăsirea unei zone de către un migrant atrage un migrant din zona imediat înconjurătoare. Legea flux-reflux: curentul migrator atrage un

<sup>10</sup> Sursa: [http://www.geog.ucsb.edu/~tobler/publications/pdf\\_docs/movement/migration/Ravenstein.pdf](http://www.geog.ucsb.edu/~tobler/publications/pdf_docs/movement/migration/Ravenstein.pdf)

<sup>11</sup> "We proved that the great body of our migrants only proceed a short distance" (apud ibidem).

<sup>12</sup> "Migrants enumerated in a ... center of absorption will ... grow less with the distance proportionally". (1885:199); "The process of dispersion is the inverse of that of absorption, and exhibits similar features". (1885:199); "Each main current of migration produces a compensating counter current". (1885:199); "Counties having an extended boundary in proportion to their area, naturally offer greater facilities for an inflow ... than others with a restricted boundary". (1885: 175); [Migration streams] "sweep along with them many of the natives of the counties through which they pass [and] deposit, in their progress, many of the migrants, which have joined them at their origin". (1885:191); "Migratory currents flow along certain well defined geographical channels". (1889:284); "Migrants enumerated in a ... center of absorption will ... grow less with the distance proportionally". (1885:199); "The process of dispersion is the inverse of that of absorption, and exhibits similar features". (1885:199);

<sup>13</sup> Ravestein concluded that migration was governed by a "push-pull" process; that is, unfavorable conditions in one place (oppressive laws, heavy taxation, etc.) "push" people out, and favorable conditions in an external location "pull" them out. Ravenstein's laws stated that the primary cause for migration was better external economic opportunities; the volume of migration decreases as distance increases; migration occurs in stages instead of one long move; population movements are bilateral; and migration differentials (e.g., gender, social class, age) influence a person's mobility.

Sursa: Migration - Theories Of Migration, <http://family.jrank.org/pages/1170/Migration-Theories-Migration.html>

contracurent al migrației. Legea transformării sociale a rutei migrației: migranții care străbat distanțe mari se îndreaptă spre marile centre industrial-comerciale. Legea profilului rural: locuitorii orașelor migrează mai puțin decât ruralii. Legea feminității migrației: bărbații migrează mai puțin decât femeile. Legea standardului: „toți oamenii simt nevoia să-și amelioreze condițiile materiale de viață”. Cauza generală a migrației, în lumina lui Ravestein, este diferența de nivel de dezvoltare între aria de plecare și aria de sosire. Ravestein a porpus, totodată, și o tipologie a migranților: locali, pe distanțe scurte, pe distanțe lungi, stadiali, (parcurg distanțe mari dar în stadii mici), temporari etc. Prințipiu axial al teoriei lui Ravestein are forma acestei relații algebrice:  $Volum \times Distanță \approx invers \text{ proporțională}$ . Relația completă este aceasta:  $Distanță \times Volum \times Nivel$  (de dezvoltare). Sunt confirmate legile lui Ravestein, se întreabă Waldo Tobler? Să luăm legea a doua și a treia care descriu faimoasa descreștere proporțional cu distanța ("declinul distanței"). Studiul lui Hagerstrand și Olsen arată că distanțele scurte predomină în mișcarea migratorie. Referindu-se la legea a șasea referitoare la influența distanței și la simetria imigării și emigrării, Tobler invocă noțiunea lui Hagerstrand de "domeniu sau câmp al migrației" (migration field) și arată că intensitatea "acestuia scade cu distanța" (Tobler: p 2).

### **Teoria lui Samuel A Stouffer a oportunităților vicariate. Geografia statusului**

S Stouffer a întreprins un studiu al său asupra migrației pe care l-a inclus într-o lucrare dedicată mobilității rezidențiale în zona Cleveland-Ohio, în 1962: „Social Research to Test Ideas”. Studiul său este: „Intervening Opportunities: A Theory Relating Mobility Distance”. Legea sa este numită și legea oportunităților și sună astfel: „numărul persoanelor care migrează și străbat o distanță este direct proporțională nu cu ditanța ci cu oportunitățile care intervin de-a lungul acelei distanțe” (a rutei potențiale). O putem numi lege alocativă (a alocației): numărul migranților variază direct proporțională cu spațiile alocate: care alocă oportunități în proporții suficiente și de calitate. Deci impulsul migrator se situează nu în interioritatea migrantului, ci într-un „loc” care este tot una cu un câmp de oportunități monofuncționale. („numărul de persoane parcurgând o anumită distanță este direct proporțional cu numărul de oportunități la acea distanță și invers proporțional cu numărul de oportunități care intervin pe parcurs”: Stouffer 1940: 846, apud Thomas Faist 2000). Dacă într-un loc e nevoie de 5-10 persoane nu se constituie motivația migraționistă. Dacă în acel spațiu e nevoie de 100-500 persoane atunci se declanșează procesul migrației. Teoria lui Stouffer poate fi denumită și teorie a oportunităților vicariate (care intervin pe parcurs). „Numărul de migranți care se mișcă din orașul (i) în orașul (j) este direct proporțional cu oportunitățile accesibile în (j) și invers proporțional cu numărul de oportunități care intervin între (i) și (j).”<sup>14</sup>

„Dacă o persoană se mută din zona X într-o casă din zona Y, în zona Y trebuie să se fi creat un loc liber pe care acea persoană l-a putut ocupa. Un asemenea loc liber și și altele asemănătoare pe care ar fi putut să le ocupe (dar n-a făcut-o) se numesc oportunități care intervin (intervening opportunities)” (cf A Otovescu, „Imigrația din Italia”, Ed Beladi, 2008). Totalitatea locurilor libere mai aproape de reședința migrantului potențial evaluate în raport cu locul ales de migrant măsoară proporția forțelor de inerție sau de contramigrație pe care migrantul potențial a trebuit să le înfrângă pentru a atinge punctul Y (a-și atinge pragul impulsionar). Arnold M Rose a pus în relație distanța de parcurs și statul socio-economic al migranților: cei cu status superior parcurg distanțe mai mari decât cei cu status inferior.

---

<sup>14</sup> The number of migrants moving from one town (i) to another (j) is directly related to the opportunities available at j but inversely proportional to the number of intervening opportunities between i and j.  
Sursa: <http://www.revision-notes.co.uk/revision/171.html>

### **Teoria bispatialității și a imboldului pasionar. Everett S Lee (Theory of Migration)**

Everett S Lee a rafinat modelul lui Ravestein adăugând ipoteza factorilor obstaculari (obstacolele migrației) ca factori care intervin și influențează volumul și distanța migrației<sup>15</sup>. „Everit Lee pune un accent mai mare pe factorii de respingere (push factors) și subliniază impactul pe care îl au obstacolele vicariante (intervening obstacles) asupra migrației”.<sup>16</sup> Acești factori (ex.: distanța, bariere fizice, politice, culturale, etnice etc.) acționează ca niște forțe de inhibiție asupra impulsului migraționist. În plus factorii push-pull nu acționează direct, ci mediat de așa numitele diferențiale ale migrației: vârstă, genul, clasa socială, apartenențele de la tipurile, educația, legăturile familiale, gradul de cunoaștere a populației primitoare etc., care, mai departe, „influențează și abilitatea de a depăși obstacolele migrației”. Dacă notăm cu  $-f_i$  factorii care induc părăsirea zonei X și cu  $+f_i$  factorii care induc alegerea zonei de destinație Y, ne dăm seama că migrația este indusă de un imbold compus de rezultanta celor două categorii de factori sau de forțe favorizante respectiv inhibante (la care se adaugă și o categorie de forțe obstaculare care decurg din necunoașterea locului, de stress-ul migraționist etc.). Combinarea celor trei teorii, a lui Ravestein, a factorilor de atracție – respingere (push-pull), a lui Stouffer, a oportunităților vicariante și a lui Everett S. Lee, a obstacolelor care intervin pe parcurs, a susținut emergența unui model bispatial sau bivariat de analiză a migrației.

### **Modelul bispatial sau bivariat. Teoria pasionarismului migraționist**

Modelul “respingere-atracție” (push-pull model), elaborat de părințele teoriilor migrației, Ravestein, este cel mai des invocat pentru a explica migrația internațională: În temeiul acestei teorii, migrația se declanșează sub influența a două seturi de factori aflați în relație de opozitie și de complementaritate și localizați în spații diferite, în câte două spații pe care tocmai migrația potențială le aduce într-o conexiune inițial mentală și abia apoi efectivă. Putem spune deci că migrația potențială reconfigurează spațiul mental, care se recompone din conjuncția a două spații diferite: unul de origine și altul de destinație. “Condițiile economice, presiunea demografică și subutilizarea (“factori de respingere”: push-factors) în țările de origine (sending countries) operează, deci, în conjuncție, în coordonare cu un alt set de factori situați într-o zonă de destinație: salarii mai mari, cerere de muncă, siguranță mai mare a locului de muncă, securitate societală sporită, reunificarea familiilor etc. (“factori de atracție”: pull factors); aceștia sunt factori de atracție care acționează dispre țările primitoare de migranți (de destinație: migration receiving countries)” (asupra modelului vezi: Smith, 1997, apud Ali Mansoor s.a., p 9).

Am numit acest model migrație bivariată sau bispatială, dat fiind că factorii care-o explică variază concomitent în două spații, în cel de origine și în cel de destinație. Este evident, de pildă că dacă nu s-ar fi ridicat restricțiile de circulație și de angajare în țările de destinație, migrația ar fi fost mult mai redusă și mai lentă. Mai apoi este clar că dacă spațiile de viață și piața ocupării în țările din fostul lagăr comunista n-ar fi suferit modificări negative – dacă piața muncii de aici nu s-ar fi comprimat (contractat), de exemplu – impulsul spre emigrare ar fi fost foarte redus. Migrația este, aşadar, bivariată și bispatială nu numai pentru că în cadrul ei se trece dintr-un spațiu național sau regional în altul, ci mai ales pentru că factorii care-o generează acționează în conjuncție, bispatial, concomitant din două spații.

<sup>15</sup> “Everett Lee (1966) reformulated Ravenstein's theory to give more emphasis to internal (or push) factors. Lee also outlined the impact that intervening obstacles have on the migration process. He argued that variables such as distance, physical and political barriers, and having dependents can impede or even prevent migration. Lee pointed out that the migration process is selective because differentials such as age, gender, and social class affect how persons respond to push-pull factors, and these conditions also shape their ability to overcome intervening obstacles. Furthermore, personal factors such as a person's education, knowledge of a potential receiver population, family ties, and the like can facilitate or retard migration”.

Sursa: <http://www.revision-notes.co.uk/revision/171.html>

<sup>16</sup>Lee, E. (1966). "A Theory of Migration." Demography 3:47-57.

Fenomenul disparităților în privința PIB-ului în țările ECA, pe care specialiștii BM le utilizează ca regiune de referință pentru analiza fluxurilor migratorii, sunt un bun exemplu de factori bivariați dat fiind faptul că la sensibilitatea migrantului ajung informațiile sau sentimentele disparităților nu ale variației interne a PIB-ului, de exemplu (variație monospatială). Mai apoi, informațiile ori pur și simplu presensibilitatea față de spațiu are tot un caracter bivariat căci individual simte nu ceea ce se petrece în spațiul său național, ci diferența dintre două spații de referință, diferență pe care o precunoaște grație unui mediu difuz sau sistematic, mediatic sau informal (prietenii, cunoșcuți etc.), de circulație a informațiilor. La fel se întâmplă cu veniturile. Nu faptul că acasă scad veniturile devine motivul emigrării, ci faptul că insul simte, precunoaște că în bispatialitatea europeană (Occident – Orient), de pildă, se manifestă o diferență mare de venituri și atunci este atras de spațiul cu veniturile mai mari, iar atracția aceasta se petrece numai atunci când veniturile sale coboară sub nivelul veniturilor altor gospodării din spațiul de acasă, aşa încât deja ceea ce se întâmplă acasă e precunoscut concomitant cu ce se întâmplă în lume și atunci se naște în el acea tensiune lăuntrică numită imbold spre emigrare sau impuls migraționist. Am numit acest fenomen pasionarism migraționist, care inundă uneori spații uriașe. Este ca și cum câte două spații ar intra într-o rezonanță mentală specială, o stare vibratorie proprie unui tip special de energie, pe care am numit-o pasionarism migraționist. Acest gen de energie susține marea masă antrenată în fluxurile migrației.

Peste tot, în orașe și sate, în familii sărace și mai puțin sărace, în școli și în medii instituționale felurite, se vorbește despre plecare: plecare în Spania, în Italia, în Germania etc., aşa cum în veacul trecut lumea era cuprinsă de înfrigurarea plecărilor în Americi. Același pasionarism uriaș, același val migraționist, cu încărcătură mesianică sau fără, devastează mentalul colectiv supraîncărcându-l cu vectori mesianici, cu proiecții soteriologice, salvatoare, a căror propagare atinge orizonturi dezmarginite. Vom selecta din mulțimea datelor, pentru o primă ilustrare, date vizând acest pasionarism migraționist îndreptat spre țări europene, ca tot atâtea ținte alese dintr-o listă imaginară în care se comprimă speranțe și neliniști, spaime și necunoașteri, sentimente amestecate în moduri felurite, din care un vector răzbate totuși: alegerea țării de destinație. Să vedem, aşadar, conduită de alegere țării de destinație de către migrantul roman în primul deceniu de tranziție. Datele au fost preluate din baza de date a ISAR al Academiei Române, bază alcătuită de Ioana Petre.

### **Teoria migrației selective. Premigrația**

Putem vorbi de un fenomen de migrație selectivă: când plecarea e determinată de factori negativi în zona de origine, atunci selecția migrantilor este una negativă, iar când plecarea e determinată de factori pozitivi în zona de destinație vorbim despre o selecție pozitivă. Ca să putem identifica motivele care au determinat un număr aşa de mare de oameni să-și părăsească familia, casa părinților, țara e necesar să cercetăm ceea ce specialiștii numesc pre-migrație, adică acea populație care era dispusă să plece și care a și plecat în afara țării de îndată ce s-au întrunit acei factori negativi la plecare adică factorii care au determinat decizia plecării.

Cauza plecării nu este una singură, și modul în care se agregă factorii care induc decizia plecării devine comprehensibil dacă examinăm situația imediat de dinaintea plecării, adică premigrația. Cauza plecării se divizează în două categorii de factori corelativi, precum s-a precizat deja, cei de la locul de origine (țara de origine) care dacă sunt negativi induc decizia de emigrare (teoria selectivă a migrației îi definește drept factori de selecție negativă la plecare) și factorii pozitivi din țara de destinație, care induc o selecție pozitivă a celor atrași de soluția migraționistă. Aceasta este modelul „push - pull factors”, adică modelul factorilor de respingere - atracție<sup>17</sup>.

Diferența propusă de noi este aceea că cele două clase de factori nu acționează neapărat concomitent, cum susține teoria push-pull factors, ci alternativ: dacă factorii negativi din zona de

<sup>17</sup> Migration and Globalization, pp 4-6, <http://www.globalization101.org/uploads/File/Migration/migrall.pdf>

origine vizează aspectele critice ale supraviețuirii, atunci ei se constituie în factori cauzatori ai migrației, iar populația care migrează suferă o selecție negativă, adică este selectată de influența factorilor negativi. Este ipoteza selecției negative la plecare sau a monovariației migratorii. Dacă, din contră, factorii pozitivi din zona de destinație au fost aşa de puternici, de stimulativi, atunci ei său constituie în factori pozitivi de selecție a premigranților și putem vorbi despre monovariația pozitivă a migrației. Dacă cele două categorii de factori acționează după modelul balanței factorilor și ceea ce rezultă este un efect pozitiv de precântărire a stării negative din zona de origine, atunci avem o bivariație migrațională, căci concomitent cu selecția negativă la plecare se produce și o selecție pozitivă în orizontul zonei de destinație a migranților.

„Factorii de tip push sunt aspectele negative ale țării de origine, iar cei de tip pull reprezintă aspectele pozitive ale țării de destinație – două fețe ale aceleiași monede. Printre factorii de tip push se numără: lipsa locurilor de muncă sau săracia, revoluții, război, persecuție politică sau religioasă, probleme de mediu (dezastre naturale care duc la pierderea bunurilor, a caselor, a locurilor de muncă). Factorul economic reprezintă principala cauză a migrației. În unele cazuri nu sunt suficiente locuri de muncă, în altele diferență dintre veniturile câștigate din muncă în țara de origine și cea de destinație este mare. Factorii de tip pull cuprind standarde ridicate de viață, salarii mai mari, cererea de forță de muncă, libertatea politică și religioasă. S-a constatat că factorii economici sunt cei mai puternici atât din punct de vedere al respingerii, cât și al atracției”<sup>18</sup>.

### **Teoria neoclasică a migrației**

Teoria neoclasică este o teorie bifurcată: a) de nivel macro, atunci când caută explicații ale migrației la nivelul variațiilor raportului cererii și ofertei de forță de muncă în raport cu cele două spații (de origine și de destinație a migrației) și b) de nivel micro, atunci când procedează la o analiză comparativă a salariilor, a job-urilor etc. „Teoria economică neoclasică (Sjaastad 1962; Todaro 1969) sugerează că migrația internațională este proporțională cu oferta și cererea globală de forță de muncă. Națiunile cu ofertă săracă de muncă și cu cerere mare de forță de muncă vor avea salarii înalte care vor atrage migranții dinspre națiunile cu un surplus de muncă.”<sup>19</sup>

Teoria neoclasică înlocuiește individul ca agent de decizie privind opțiunea migraționistă cu familia. Veniturile nu acționează în această nouă viziune ca termeni de referință absoluci ci prin mijlocirea unei comunități de referință, adică prin poziționarea familiei pe scara veniturilor în cadrul comunității de apartenență. Cauza migrației, aşadar, nu este pur și simplu decalajul dezvoltării și al veniturilor la scara comunității internaționale, ci deteriorarea poziției gospodăriei în comunitatea de origine. Oameni se mișcă în funcție de contextul lor economic și politic. „Dacă emigrarea din Lumea a Treia este înfățișată ca fiind rezultatul problemelor economice cauzate de economia globală, atunci o atare migrație trebuie gestionată prin acorduri internaționale mai bune decât prin legi care să restricționeze migrația”.<sup>20</sup>

<sup>18</sup> Migration and Globalization, pp 4-6, <http://www.globalization101.org/uploads/File/Migration/migrall.pdf>

<sup>19</sup> “neoclassical economic theory (Sjaastad 1962; Todaro 1969) suggests that international migration is related to the global supply and demand for labor. Nations with scarce labor supply and high demand will have high wages that pull immigrants in from nations with a surplus of labor”. (cf. <http://www.revision-notes.co.uk/revision/171.html>.)

<sup>20</sup>“Theories of migration are important because they can help us understand population movements within their wider political and economic contexts. For example, if outmigration from Third World nations is shown to be a result of economic problems caused by the global economy, then such migration could be managed with better international economic agreements instead of restrictive immigration acts. Indeed, rather than slowing Mexican in-migration to the United States, termination of the bracero program actually increased the amount of illegal immigration because it exacerbated Mexican poverty.” **Sursa: Migration - Theories Of Migration**, <http://family.jrank.org/pages/1170/Migration-Theories-Migration.html>

## **Teoria pieței duale**

Teoria pieței duale sau a pieții segmentate a forței de muncă (Piore 1979) "argumentează că economiile Primei Lumi sunt astfel structurate încât să reclame un anumit nivel de imigrație. Această teorie sugerează că economiile dezvoltate sunt dualiste: ele au o piață primară a forței de muncă înalt asigurată, bine remunerată și o piață secundară cu muncă inferior salarizată. Teoria pieții segmentate a munci sustine că imigranții sunt recrutați pentru a umple aceste ocupații care sunt totuși necesare pentru ca economia totală să funcționeze dar care sunt evitate de nativi din cauza condițiilor precare de muncă asociate pieții secundare a muncii".<sup>21</sup>

Să reținem modelul explicativ avansat de teoria pieței duale. Mai întâi trebuie consemnată coexistența unui sector primar, bine plătit, asigurat, securizat, de nivel "european" și a unui sector secundar, în cadrul aceleiași economii, de nivel tiermondist, sub-european, slab plătit, ocupat de imigranți, expus subculturii lumpendevoltării, ceea ce conduce la adevărate enclave a le subdezvoltării în economii foarte dezvoltate. Acestea sunt totodată un fel de enclave etno-economice, pe care ar trebui să le gestioneze guvernele prin acorduri bi sau multilaterale, după caz. Uneori câte un sector întreg este ocupat preponderent de imigranți, cum este cazul unor ramuri ale construcțiilor, ori sectoare agricole sezoniere, slab remunerate etc., ceea ce reclamă politici speciale în atari domenii și reglementări specifice, facultative sau nu. Câștigurile metropolei de pe urma acestui sector ocupat de forță de muncă imigrată, lucrând în condiții slab securizate, expuse unor riscuri profesionale (exemplul este al medicilor imigranți angajați în spitale de boli contagioase, de tip tuberculoză, ori de tip HIV etc.), sunt incontestabile. Mecanismul este acela al evitării inflației structurale care ar decurge dacă țara de destinație ar iniția politici de dezvoltare pentru setorul secundar.

## **Teoria sistemului mondial**

"Teoria sistemului mondial, elaborată în formula ei standard de către Immanuel Wallerstein și aplicată la studiul migrației internaționale de către S. Sassen (1988) prezintă migrația internațională ca pe un efect secundar al sistemului capitalist, ca sistem global și deci ca tip de sistem stratificat la scară mondială în trei arii: centrul, semiperiferia și periferia sistemului. Între cele trei arii funcționează așa numitele decalaje structurale sau disparități regionale atât în ceea ce privește randamentul muncii, cât și în privința scării salariilor, al ierarhiei prețurilor etc. î

Ca urmare a unei salarizări net superioare în centrul sistemului și în semiperiferia lui, masele sărace de lucrători slab remunerati în periferie sunt puse în mișcare, atrase de mirajul centrului, acceptând acolo piețele segmentate, sectoarele foarte prost plătite, alcătuind în plină economie dezvoltată enclave subdezvoltate, sublumi precare, expuse subculturilor violenței și sărăciei etc. "Paternurile fluxurilor migratorii tend să se constituie dinspre periferie (națiunile sărăce) spre centru (națiunile bogate întrucât factorii asociați cu dezvoltarea industrială în Prima Lume au generat probleme economice structurale și factori push (de respingere) în Lumea a Treia."<sup>22</sup>

<sup>21</sup> Second, segmented labor-market theory (Piore 1979) argues that First World economies are structured so as to require a certain level of immigration. This theory suggests that developed economies are dualistic: they have a primary market of secure, well-remunerated work and a secondary market of low-wage work. Segmented labor-market theory argues that immigrants are recruited to fill these jobs that are necessary for the overall economy to function but are avoided by the native-born population because of the poor working conditions associated with the secondary labor market." Asupra teoriei vezi Piore, M. J. (1979). Birds of Passage: Migrant Labour in Industrial Societies. New York: Cambridge University Press. **Sursa: Migration - Theories Of Migration**, <http://family.jrank.org/pages/1170/Migration-Theories-Migration.html>

<sup>22</sup> Cf. Immanuel Wallerstein, "Modern World System...", Academic Press, 1974 și, de asemenei, Sassen, S. (1988). The Mobility of Labour and Capital: A Study in International Investment and Labour Flow. Cambridge, UK: Cambridge University Press. Vezi și **Migration - Theories Of Migration**, <http://family.jrank.org/pages/1170/Migration-Theories-Migration.html>: "World-systems theory (Sassen

## **Teoria economiei globale și a rețelelor de suport**

Există teoreticieni care susțin că anii 1970 au fost ani de turnantă în ceea ce privește modelul migrației internaționale. Până prin anii 1970, „compoziția migrației internaționale s-a bazat pe ipotezele lui Ravenstein că motivația primară a migrației a fost una de natură economică și că bărbații tineri au predominat în călătoriile pe distanțe mari.

După 1970 patternul migrației s-a transformat odată cu schimbările economice globale. În plus, compoziția curentelor migratorii s-a transformat deoarece valurile migrației timpurii au creat rețele de suport care au ajutat migranții mai recenti să depășească obstacolele care intervin și dificultățile asociate ajustării la un mediu nou (Boyd 1989). Pe măsură ce oamenii s-au stabilit în noile locuri, ei au devenit surse valorioase de informare și de asistență economică pe care migranții potențiali să se sprijine. Precum notează Monica Boyd, în vreme ce forțele structurale din impulsurile bazale pentru migrație, adică factorii push-pull, sunt filtrate de rețele sociale care conectează populațiile de origine și cele de primire.

Felurite paternuri de migrație (ex., imigrarea mexicană din SUA) s-au instituționalizat pe măsură ce aceste rețele au prins rădăcini”.<sup>23</sup>

D Massey subliniază că “șomajul sistemic în populația de origine și șanse bune de ocupare în populația de primire” se constituie într-un imbold compus pentru migrație. În genere migrația ca impuls pasionar își extrage energia dintr-un impuls compus și atracția migrației îmbracă ea însăși forma unui impuls compus. (“systemic unemployment in the sender population and good employment prospects in the receiver population”).<sup>24</sup>

## **Teoria creșterii secundare. Remitențele și șansele asociate migrației**

Migrația internațională a devenit, cum bine remarcă același autor, “o strategie de supraviețuire pentru multe familii din lumea a treia. Shu-Ju Cheng arată că la nivelul anului 1995 numărul filipinezilor migranți în toată lumea a depășit 2 milioane și ei au transferat circa 18 miliarde dolari USA între 1975 și 1994. Massey (1994) subliniază că remitențele mexicane erau aşa de mari în anumite comunități încât erau mai mulți dolari în circulație decât echivalentul în perso.”<sup>25</sup>

---

1988) argues that international migration is a by-product of global capitalism. Contemporary patterns of international migration tend to be from the periphery (poor nations) to the core (rich nations) because factors associated with industrial development in the First World generated structural economic problems, and thus push factors, in the Third World”.

<sup>23</sup> “Before the international economic downturns that began in the 1970s, the composition of international migration generally held to Ravenstein's hypothesis that the primary motivation for migration was economic, and that young males predominated long-distance travel. Since the 1970s, the pattern of migration has transformed with global economic changes. Moreover, the composition of migration streams transformed because earlier waves of migration created support networks that helped more recent migrants overcome intervening obstacles and difficulties associated with adjusting to a new environment (Boyd 1989). As people settled in new places, they became valuable sources of information and economic assistance for prospective migrants to draw upon. As Monica Boyd (1989) notes, while structural forces form the basic incentives for migration, push-pull factors are filtered through social networks that connect sender and receiver populations. Various patterns of migration (e.g., Mexican immigration to the United States) have become institutionalized as these networks took root”. Cf **Migration - Theories Of Migration**, <http://family.jrank.org/pages/1170/Migration-Theories-Migration.html>

<sup>24</sup> Sursa: **Migration - Theories Of Migration**, <http://family.jrank.org/pages/1170/Migration-Theories-Migration.html>

<sup>25</sup> Economic problems associated with globalization have made labor migration an important survival strategy for many Third World families. For some nations labor has become a major export economy, and states have facilitated migration to capitalize on its economic benefits. Shu-Ju Cheng (1999) notes that there were over two million documented Filipino migrant workers worldwide by 1995, and they remitted U.S. \$18

Conecătorile migraționale dintre economiile rurale și piețele internațional-urbane ale forței de muncă arată o fațetă neașteptată a lucrurilor. Teoriile globalizării pun accentul pe valoarea remitențelor și pe impulsul spre dezvoltare al acestora în țările de origine. Pe de altă parte, un atare fenomen acționează ca un mecanism de conservare a decalajelor, de osificare a acestora căci migrația acționează ca o supapă a presiunii exercitate de subdezvoltare, astfel că efectele decalajelor nu conduc la mobilizări locale pentru politici de dezvoltare, căci presiunea indusă de aceste decalaje se descarcă în fluxurile migratorii, astfel că cei buni și energici pleacă, iar acasă rămân cei slabii, bătrâni, copii, femei, populație dezavantajată etc.

Guvernele din lumile a două și a treia agreează alternativa migraționistă căci aceasta rezolvă problemele fără de implicarea guvernărilor, nici chiar în adoptarea unor reglementări reclamate de un atare fenomen (acorduri bilaterale, legi speciale, bilaterale, facultative tec.). Teoria neoclasică și derivatele, teoria neoeconomică a migrației în primul rând, accentuează asupra efectelor remitențelor asupra consumului și asupra producției locale. Exemplele din analizele lui Massey și ale colegilor săi (1994) arată că "un studiu asupra a două comunități rurale mexicane au arătat că "remitențele din centrele urbane și din SUA au susținut un nivel de consum cu 37% mai înalt decât cel bazat pe producția brută din lăuntru. J Edward Taylor (1999) a arătat că pentru fiecare dolar pe care migranții pentru muncă mexicani l-au trimis acasă din SUA, GNP-ul Mexicului a crescut cu o valoare variind între 2,69 dolari USA și 3,17 dolari USA.

Pe lângă creșterea consumurilor gospodăriei, transferurile de venituri au avut deja un impact asupra economiilor lumii a treia", evident atunci când remitențele sunt folosite pentru investiții productive sporind astfel veniturile, gospodăriei, productivitatea și GNP. După estimările lui Taylor, în 1995, „totalul remitențelor la scară mondială de la lucrătorii migranți s-au ridicat la suma de USA 70 de miliarde dolari" (Taylor, 1999).<sup>26</sup> Ne putem desigur întreba dacă remitențele nu sunt cumva un fel de cvasi-rente asociate unei atari opțiuni, induse altfel spus de diferențierea piețelor, mai exact spus de „fertilitatea” diferențială și deci de stratificarea piețelor și nicidecum de vreun mecanism redistributiv întemeiat pe norme de echitate și justiție socială. Dreptatea și echitatea repartitionei ar anula fenomenul remitențelor și ar corecta mecanismul economiei globale.

Migrația și mecanismul remitențelor sunt cele mai bune modalități de ameliorare tactică fără de vreo schimbare structurală la scară economiei lumii. Bogății lumii au găsit în mecanismul remitențelor cea mai bună metodă de menținere a stării inechitabile și de inegalitate economică la scară lumii, ca principal mecanism de extragere a surplusului diferențial și deci a cvasirentelor induse de marea inegalitate a piețelor regionale ale forței de muncă.

---

billion between 1975 and 1994. Massey and colleagues (1994) point out that Mexican remittances were so great in certain communities that there were more U.S. dollars in circulation than their peso equivalent. In 1995, the total of world remittances from migrant laborers amounted to U.S. \$70 billion (Taylor 1999).

Sursa: <http://family.jrank.org/pages/1172/Migration-Migration-Global-Economy.html>

<sup>26</sup> Migration connections between rural economies and urban and international labor markets are particularly important for Third World consumption and production. Out-migration from rural populations to external labor markets has stimulated consumption and productivity in many Third World countries. As Massey and colleagues (1994) note, one study of two Mexican rural communities showed that remittances from domestic urban centers and the United States sustained a level of consumption 37 percent higher than gross production therein. J. Edward Taylor (1999) remarks that for every dollar Mexican migrant laborers sent home from the United States, Mexico's Gross National Product (GNP) increased between \$2.69 and \$3.17. Besides increasing household consumption, income transfers have had a dynamic impact on some Third World economies. Remittances often initiate economic improvements because they are used for productive investments, and thus increase household incomes, productivity, and the GNP. In 1995, the total of world remittances from migrant laborers amounted to U.S. \$70 billion (Taylor 1999). Sursa: <http://family.jrank.org/pages/1172/Migration-Migration-Global-Economy.html>

## **Teoria genealogică a migrației**

Migrația, în lumina teoriei neoclasicice, se sprijină pe suportul genealogic mai mult decât pe orice alt sistem de susținere. Teoria alegerii raționale așeză individul în centrul scenei și face din decizia sa principalul mecanism al opțiunii migraționale. S-ar părea că migrația este o chestiune individuală, aindividului însingurat, încât cel mai bine plasat pe scena premigrației pare a fi insul. Cercetările mai recente au dovedit contrariul. Ceea ce face puterea individului în societățile stabile ca și în cele care se « mișcă » teritorial adică aflate în fluxuri migratorii este genealogia. Familiile destul de puternice reușesc să suțină migrația mai mult decât familiile slabite. În lumina cercetărilor lui Harbison și Boyd, trei sunt factorii care conferă familiei o importanță semnificativă în procesul migrației (Harbison 1981; Boyd 1989) :

1. Familia are un rol cheie în migrație început cu « migrația cere resurse pentru transport și pentru stabilirea unui nou habitat, în principal pentru că migranții sunt tineri și lipsiți de economii personale pentru a-și finanța plecarea... ;
2. Familia este principala unitate de socializare. Prin mijlocirea cadrului genealogic, al obiceiurilor, valorilor, obligațiilor sociale etc., unitatea familială condiționează individul în ocuparea unui rol fundamental în societate. De exemplu, în societățile în care migrația este crucială pentru bunăstarea familiei, se vor dezvolta acele patternuri de socializare care pregătesc anumiți indivizi să migreze. De exemplu, sistemul de primogenitura... a susținut mobilitatea ultimilor născuți....;
3. Familia este o rețea socială și economică întăritoare. Dispersia geografică a membrilor înrudiți determină parțial destinația migrației. Mulți oameni migrează acolo unde le sunt membrii familiei mai degrabă decât acolo unde sunt cele mai fructuoase oportunități economice, pentru că acolo găsesc hrana, acoperiș, informații etc.<sup>27</sup> Rudenia permite totodată “perpetuarea vechilor obiceiuri în noile locuri”. (ibidem) “Multe studii (Bjerén 1997; Chant 1992; Kelson and DeLaet 1999) au arătat că experiența migraționistă a femeilor este fundamental diferită de aceea a bărbaților. Deoarece genul este un principiu organizatoric primar al familiei și al societății, urmează că genul structurează procesul de migrație într-un grad semnificativ”<sup>28</sup>

## **Teoria neoeconomică a migrației**

„Familiile migrează când venitul real net câștigat prin migrație, Gf, este mai mare decât zero, unde:

$$Gf = Rf - Cf$$

$$Rf = \text{beneficiile familiei din migrație} = \text{SRI}$$

$$Cf = \text{costurile familiei cu migrația} = \text{SCI}$$

Familiile fac această calculare pentru fiecare țară posibilă de destinație și apoi migrează spre țara cu cel mai mare câștig. Pe măsură ce talia familiei crește costurile tend să crească mai repede decât beneficiile familiei. Copiii de vîrstă școlară adaugă mai mult la costurile migrației decât la beneficii.<sup>29</sup> Modelele Cost-Beneficu, o altă componentă a teoriei neoeconomice a migrației, susțin că un migrant potențial “este pe cale de a migra dacă valoarea prezentă a tuturor beneficiilor viitoare provenite din migrație este mai mare decât costurile monetare ale migrației.”<sup>30</sup> Modelul

<sup>27</sup>Sursa: <http://family.jrank.org/pages/1171/Migration-Migration-Family.html>

<sup>28</sup> Many studies (Bjerén 1997; Chant 1992; Kelson and DeLaet 1999) have shown that women's migration experience is fundamentally different from men's. Because gender is a primary organizing principle of the family and society, it follows that gender structures the migration process to a significant degree. (Ibidem)

<sup>29</sup> Sursa: [www.econ.jhu.edu/courses/280/Migration%20Theory\\_f06.ppt](http://www.econ.jhu.edu/courses/280/Migration%20Theory_f06.ppt)

<sup>30</sup>Thomas Faist (2000). “The Volume and Dynamics of International Migration and Transnational Social Spaces”, Oxford University Press, Oxford, London, în special capitolul 2: “The Review of Dominant Theories of International Migration” reproducă de asemenea și la: [www.oup.co.uk/pdf/0-19-829391-7.pdf](http://www.oup.co.uk/pdf/0-19-829391-7.pdf)

include, iată, un „factor la origine” (costurile migrației), un „factor în țara de imigrație”, la destinație (diferența de venit între origine și destinație) și un „obstacol care intervine”. (ibidem).

Ceea ce ignoră teoriile cost-beneficiu sunt factorii non-economici, precum ar fi de pildă opțiunea guvernelor pentru o anumită categorie de migranți și pentru eliminarea altora etc. „În modelele expectanței, valorile sau preferințele sunt suplimentate de expectanțe – probabilități subiective – pe care un migrant potențial se bazează.

Modelul are această formulă:

$$MM = \sum_i P_i E_i \text{ unde:}$$

MM = puterea motivației pentru migrație

P = rezultatul preferat (dorit)

E = expectanța că migrația va conduce la rezultatul dorit

I = valorile specifice pe care migrantul potențial și le asumă<sup>31</sup>

Deciziile migrației, susțin teoriile neoeconomice ale migrației, „sunt luate în unități sociale de tipul familiei, gospodăriei, sau chiar comunitățile”. Pentru a da o formulare acestui variabile, teoria neoeconomică „agregă utilitățile indivizilor implicați” și înfățișează migrația ca pe o „strategie colectivă utilizată pentru a asigura viabilitatea economică a unității domestice prin alocare strategică a muncii și investițiilor”.<sup>32</sup>

---

<sup>31</sup> Ibidem

<sup>32</sup> Ibidem

## Ruralii și provocarea migrațională

### Migrația românilor în Italia și în Spania<sup>33</sup>

#### Migrația externă temporară și definitivă în lumina datelor ISAR

##### **Migrația bispatială sau bivariate**

Explicația proceselor de migrație antrenează mai toate științele umane, toate paradigmile, toate orientările etc. Cercetătorii sunt totuși de acord să fixeze un punct de origine pentru această nouă direcție teoretică memorată sub sintagma, "Teorii ale migrației", în studiu din 1885 al lui E. G Ravestein. Ernst Georg Ravenstein un geograf de origine germană, angajat la Societatea Regală de Geografie, a publicat, în 1885, studiul. "The Migration Laws". Pentru ilustrare, extragem câteva dintre legile formulate de către Ravestein din lista lui Grigg, citată de către Waldo Tobler, la care vom face trimiteri în continuare: 1. "...chiar în cazul ariilor de dispersie care au o populație de pierdut pentru alte arii, se constituie un influx de migranți peste marginea cea mai îndepărtată de marile centre de absorbție (1885: 191; apud Tobler)<sup>34</sup>; 2. viteza și volumul migrației migrației descresc cu distanță; 3 "Am dovedit că masa grea a migranților parcurg doar distanțe scurte" (1885:198)<sup>35</sup>; 4. "Migranții enumerate într-un... centru de absorție... descresc proporțional cu distanță" (1885:199); 5. procesul dispersiei este inversul procesului de absorție.: 6. Fiecare current de migrație produce un contracurent compensator; 7. Curentele de migrație "preiau cu ele mulți dintre nativi teritoriilor prin care trec și depozitează, progresiv, mulți dintre migranții care li s-au asociat la origine" (1885:191); 8. "curentele migratorii curg de-a lungul anumitor canale geografice bine definite" (1889:284).<sup>36</sup>

"Ravestein subliniază că migrația este guvernată de un proces de tip "push-pull": "condiții nefavorabile într-un loc (legi opresive, taxare împovărătoare etc.) "împinge" oamenii să emigreze, îi "scoate afară", iar condițiile favorabile într-un loc extern îi "atrage". Legile lui Ravestein susțin că motivul central, cauza primară a migrației este întrunită de oportunități externe; volumul migrației descrește cu distanță; migrația se desfășoară în stadii nu printr-o propagare continuă; mișcările

<sup>33</sup> Studiu a fost realizat în cadrul acordului de parteneriat cu Centru de Sociologie Urbană și Regională (CURS) și cu suportul finiciar al Bibliotecii metropolitane București. Elaborarea părții teoretice a revenit prof Ilie Bădescu, iar partea empirică a fost elaborată în colaborare cu prof Dorel Abraham, președinte al CURS, astfel : partea referitoare la Italia a fost redactată de I Bădescu, iar cea referitoare la Spania a fost redactată de către Dorel Abraham. În acest raport am inclus doar partea teoretică și cea referitoare la migranții din Italia. Echipele de cercetare pe teren în Italia și Spania au fost coordonate de către specialiștii CURS (Aufgustin Abraham fiind coordonatorul acestor echipe)

<sup>34</sup> Sursa: [http://www.geog.ucsb.edu/~tobler/publications/pdf\\_docs/movement/pdf/Ravenstein.pdf](http://www.geog.ucsb.edu/~tobler/publications/pdf_docs/movement/pdf/Ravenstein.pdf)

<sup>35</sup>"We proved that the great body of our migrants only proceed a short distance" (apud ibidem).

<sup>36</sup> "Migrants enumerated in a ... center of absorption will ... grow less with the distance proportionally". (1885:199); "The process of dispersion is the inverse of that of absorption, and exhibits similar features". (1885:199); "Each main current of migration produces a compensating counter current". (1885:199); "Counties having an extended boundary in proportion to their area, naturally offer greater facilities for an inflow ... than others with a restricted boundary". (1885: 175); [Migration streams] "sweep along with them many of the natives of the counties through which they pass [and] deposit, in their progress, many of the migrants, which have joined them at their origin". (1885:191); "Migratory currents flow along certain well defined geographical channels". (1889:284); "Migrants enumerated in a ... center of absorption will ... grow less with the distance proportionally". (1885:199); "The process of dispersion is the inverse of that of absorption, and exhibits similar features". (1885:199);

populației sunt bilaterale; diferențialele migrației (de gen, de clasă, de vîrstă etc.) influențează mobilitatea unei persoane"<sup>37</sup>.

(8) "Counties having an extended boundary in proportion to their area, naturally offer greater facilities for an inflow ... than others with a restricted boundary". (1885: 175)

(9) [Migration streams] "sweep along with them many of the natives of the counties through which they pass [and] deposit, in their progress, many of the migrants, which have joined them at their origin". (1885:191)

(10) "Migratory currents flow along certain well defined geographical channels". (1889:284)

Modelul "respingere-atracție" (push-pull model), elaborat de părintele teoriilor migrației, Ravestein, este adesea invocat pentru a explica migrația internațională: În temeiul acestei teorii, "condițiile economice, presiunea demografică și subutilizarea ("factori de respingere": push-factors) în țările de origine (sending countries) operează în coordonare cu salarii mai mari, cerere de muncă și reunificarea familiilor ("factori de atracție": pull factors) în țările primitoare de migranți (de destinație: migration receiving countries)" (Smith, 1997, apud Ali Mansoor s.a., p 9).

Am numit acest model migrație bivariată sau bispațială, dat fiind că factorii care-o explică variază concomitant în două spații, în cel de origine și în cel de destinație. Este evident, de pildă că dacă nu s-ar fi ridicat restricțiile de circulație și de angajare în țările de destinație, migrația ar fi fost mult mai redusă și mai lentă. Mai apoi este clar că dacă spațiile de viață și piața ocupării în țările din fostul lagăr communist nu s-ar fi comprimat (contractat) impulsul spre emigrare ar fi fost foarte redus. Migrația este, aşadar, bivariată și bispațială nu numai pentru că în cadrul ei se trece dintr-un spațiu național sau regional în altul, ci mai ales pentru că factorii care-o generează acționează bispațial, concomitant din două spații.

Fenomenul disparităților în privința PIB-ului în țările ECA, pe care specialiștii BM le utilizează ca regiune de referință pentru analiza fluxurilor migratorii, sunt un bun exemplu de factori bivariați dat fiind faptul că la sensibilitatea migrantului ajung informațiile sau sentimentele disparităților nu ale variației monospațiale, interne ale PIB-ului, de exemplu. Mai apoi, informațiile ori pur și simplu presensibilitatea față de spațiu are tot un character bivariat căci individual simte nu ceea ce se petrece în spațiul său național, ci diferența dintre două spații de referință, diferență pe care o precunoaște grație unui mediu difuz sau sistematic, mediatic sau informal (prietenii, cunoscuți etc.), de circulație a informațiilor.

La fel se întâmplă cu veniturile. Nu faptul că acasă scad veniturile devine motivul emigrării, ci faptul că insul simte, precunoaște că în bispațialitatea europeană (Occident – Orient), de pildă, se manifestă o diferență mare de venituri și atunci este atras de spațiul cu veniturile mai mari, iar atracția aceasta se petrece numai atunci când veniturile sale coboară sub nivelul veniturilor altor gospodării din spațiul de acasă, așa încât deja ceea ce se întâmplă acasă e precunoscut concomitant cu ce se întâmplă în lume și atunci se naște în el acea tensiune lăuntrică numită imbold spre emigrare sau impuls migraționist.

Am numit acest fenomen pasionism migrationist, care inundă uneori spații uriașe. Peste tot, în orașe și sate, în familii sărace și mai puțin sărace, în școli și în medii instituționale felurite, se

<sup>37</sup>Ravestein concluded that migration was governed by a "push-pull" process; that is, unfavorable conditions in one place (oppressive laws, heavy taxation, etc.) "push" people out, and favorable conditions in an external location "pull" them out. Ravenstein's laws stated that the primary cause for migration was better external economic opportunities; the volume of migration decreases as distance increases; migration occurs in stages instead of one long move; population movements are bilateral; and migration differentials (e.g., gender, social class, age) influence a person's mobility.

Sursa: Migration - Theories Of Migration, <http://family.jrank.org/pages/1170/Migration-Theories-Migration.html>

vorbește despre plecare: plecare în Spania, în Italia, în Germania etc., aşa cum în veacul trecut lumea era cuprinsă de înfrigurarea plecărilor în Americi. Același pasionarism uriaș, același val migraționist, cu încărcătură mesianică sau fără, devastează mentalul colectiv supraîncărcându-l cu vectori mesianici, cu proiecții soteriologice, salvatoare, a căror propagare atinge orizonturi dezmarginite. Vom selecta din mulțimea datelor, pentru o primă ilustrare, date vizând acest pasionarism migraționist îndreptat spre țări europene, ca tot atâtea ținte alese dintr-o listă imaginată în care se comprimă speranțe și neliniști, spaime și necunoașteri, sentimente amestecate în moduri felurite, din care un vector răzbate totuși: alegerea țării de destinație. Să vedem, aşadar, conduită de alegere țării de destinație de către migrantul roman în primul deceniu de tranziție. Datele au fost preluate din baza de date a ISAR al Academiei Române, bază alcătuită de Ioana Petre.

### **Pozitia Italiei comparativ cu alte țări ca loc de destinație pentru migrantul român**

Factorii de atracție (pull factors) în zona de destinație:

- Deschiderea cadrului instituțional normativ în raport cu imigranții din țara de destinație
- Rețelele de migrație
- Cererea de pe piețele muncii în țările de destinație
- Accesibilitatea spațial-geografică a țării de destinație
- Profitabilitatea micului comerț
- Oportunități temporare date de contextul internațional

Iată acum topul țărilor de destinație pentru migrantul român (migrația circulatorie) între 1990-1999:

Tara de destinație	Ponderea migranților
Germania	21%
<b>Italia</b>	<b>17%</b>
Ungaria	15%
Spania	5%
Turcia	5%
Israel	4%
Grecia	3%
Franța	2%
Iugoslavia	2%
Austria	1%
Alta	25%
Total	100%

Prelucrări ISAR (fișier Ioana Petre) pe baza Recensământului populației și localităților, 2002, pp. 585-588.

În ceea ce privește alegerea țării de destinație, se va constata că aceasta nu operează unitar în tot cuprinsul României, ci variază regional. Ioana Petre a numit acest fenomen „arondarea regională” sesizând că regiunile sunt fundalul de extracție selectivă a migrantului cu destinație preferențială ca și cum țara de destinație își selectează nu doar migranții ci și regiunile lor de recrutare. Arondarea pe regiuni istorice pune în lumină faptul că regiuni precum Moldova, Muntenia, Dobrogea, Oltenia și Crișana înclină spre Italia și Spania ca țări de destinație.

În Muntenia și Dobrogea se preferă Turcia.

În Oltenia se preferă Iugoslavia.

În Crișana – Maramureș și Transilvania se preferă Ungaria

Prezentăm, în continuare, fenomenul arondării regionale a migranților în funcție de țara de destinație. Datele sunt preluate din Baza de date a ISAR (fondul Ioana Petre)

**Tabel nr. 14. Destinații ale migrației (în %) pe regiuni istorice de recrutare (1990-1999)**

	Itali a	Spani a	Franț a	Ger m	Austri a	Israe l	Greci a	Turci a	Iugosl . .	Ung	Alta
Moldova	36	2	0	5	0	8	5	8	3	4	28
Muntenia	10	12	2	9	0	11	4	14	3	1	35
Dobrogea	23	4	1	2	1	10	7	23	2	0	27
Oltenia	19	2	1	13	1	5	9	2	17	1	29
Crisana- Maram.	12	5	11	25	3	1	1	0	0	10	31
Transilva nia	4	6	1	34	1	1	1	0	0	37	16
Banat	6	6	4	48	4	0	1	0	1	1	16
București	8	6	6	20	0	3	2	7	0	1	29

Sursa: OIM 2001, apud. Recensământul..., op.cit., p.115, fișier Ioana Petre

În unele regiuni istorice rata migrației circulatorii externe este foarte mare. „Banatul deține recordul în migrația circulatorie externă după 1990 (de aproape patru ori mai mult decât media pe țară). Si Transilvania a fost după 1990 o sursă de migrație externă circulatorie. Muntenia a cunoscut cele mai reduse oportunități de plecare și un slab comportament migratoriu extern comparativ cu celealte regiuni istorice” (Ioana Petre, mss).

### Modelul factorilor de respingere (push factors)

Factorii de inducție a emigrării sau a migrației circulatorii și temporare acționează ca factori de respingere (push factors) sau de selecție negativă. Aceștia sunt: lipsa locurilor de muncă; remunerarea slabă a celor existente în țară. Acești doi factori preschimbă migrația de orice fel într-o „supapă [la scară] națională de ieșire din criză” (Ioana Petre)

„Migrația, în special cea sezonieră în afara țării, a devenit a doua modalitate importantă de rezolvare a problemelor existențiale pentru o tot mai mare parte din populația rurală (în special Tânără)” (ibidem). Ioana Petre consemnează același fenomen de arondare regională și pentru migrația sezonieră a migranților rurali apreciind că „această mișcare externă rămâne o migrație de criză pentru că nu contribuie la prosperitatea economică a României decât indirect, prin resursele financiare care intră în țară și care, eventual, pot fi folosite în investiții de producție și dezvoltare. De cele mai multe ori însă, aceste resurse au destinații de consum pentru subzistență și realizare personală și familială” (ibidem). Vom examina fenomenul acesta la capitolul destinat remitențelor din Italia și dinamicii lor.

### Migrația externă definitivă

**Tabel 16. Dinamica migrației externe definitive 1990-2003**

Ani	1990	1991	1992	1993	1994	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003
Nr. migranți externi	96929	44160	31152	18446	17146	25675	21526	19945	17536	12594	14753	9.921	8.154	10.675

Sursa: Anuarul statistic al României, 2004, p. 86

Acest tip de migrație externă a cunoscut o dinamică descendentală după 1990. Scăderea pregnantă este paternul definitoriu doar pentru migrația definitivă nu și pentru migrația externă sezonieră sau temporară, care înregistrează o dinamică crescătoare (cf și Ioana Petre în op. cit).

Cum s-a precizat, dinamica migrației externe este una descendentală. Preluăm pentru ilustrare tabelul de mai jos (Cf Baza de date a ISAR, fișierul Ioana Petre). Din tabel reiese că migrația externă a scăzut până în 2001 de trei ori, dar, aşa cum arată datele noastre, calculate pe baza sondajului CURS, între 2000 și 2004 s-a înregistrat marele climax al migrației externe, cel puțin în cazul migranților pentru Italia. Să examinăm aici datele până la pragul de timp al calculelor efectuate de ISAR. Vom reveni în secțiunea a treia asupra chestiunii pe baza datelor actualizate, datorate sondajului efectuat de CURS (pe baza cărora s-a efectuat elaborarea raportului de față la care am colaborat în calitate de autor) asupra migranților români din Italia în 2008. Iată, deocamdată tabelul ISAR:

**Tabel 17. Dinamica ratelor de migrație externă (nr. de migranți la 1000 locuitori)**

	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001
Nr. emigranți (în mii)	25,7	21,3	20,0	17,5	12,6	14,8	9,9
Emigranți la 1000 locuitori	11,3	9,95	0,88	0,78	0,56	0,66	0,44

Sursa: Prelucrări ISAR după "Tendințe sociale", INS, 2020, p. 16, fișier Ioana Petre

Reproducem, tot pe temeiul bazelor de date ISAR și structura pe sexe a migranților în același interval. Vom reveni și pentru acesta cu datele din sondajul CURS.

**Tabel 18. Structura pe sexe a emigranților din România 1998-2003**

	1998		1999		2000		2001		2002		2003	
	nr.	%										
Masculin	8460	48,2	5858	46,5	4798	46,1	5011	59,5	3700	45,9	4413	41,4
Feminin	9076	51,8	6736	53,5	7955	53,9	4910	49,5	4454	54,6	6250	58,6

Sursa: Prelucrări ISAR după "Tendințe sociale", INS, 2020, p. 16. Fișier Ioana Petre

„Femeile reprezintă mai bine de jumătate din totalul emigranților din România în ultimii ani. Pondere superioară a femeilor emigrante este în creștere (de la 51,8% la 58,6%) cu excepția anului 2001 când femeile au fost în număr aproape egal cu al bărbaților emigranți”. (din comentariul Ioanei Petre pentru acest tabel în op. cit., mss)

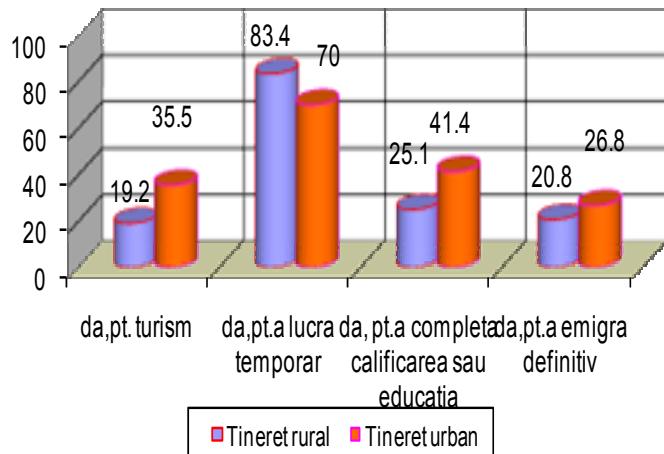
### **Modelul push-pull și migrația externă potențială**

Modelul de evoluție al migrației înclină sever spre migrația temporară. Pondere migrației definitive este scăzută în intențiile celor din țară ca și a celor din Italia cum vom vedea mai încolo. În al doilea rând, la tinerii din urban persistă înclinația spre migrația definitivă, cu o intensitate mai mare decât la tinerii din rural. În ciuda tendinței de scădere a ratei migrației, intenția plecării rămâne una foarte extinsă și destul de accentuată. Modelul explicativ este tot unul de tip bivariat sau de tip push-and-pull. Să recapitulăm factorii de tip pull (atracție):

- nevoia de a obține o slujbă mai bine plătită în străinătate.
- ar dori să-și continue (perfectioneze) studiile în afara țării,
- "pentru a lucra temporar",
- să-și perfectioneze pregătirea și calificarea în străinătate

- în scop turistic

### Scopul intenției de a pleca din țară la tinerii din urban și din rural



		Tineret urban	Tineret rural
2001	Da, definitiv	15,8	12,2
	Da, temporar	46,0	36,5
	Nu	38,2	51,3
2002	Da, definitiv	15,5	5,4
	Da, temporar	52,0	42,2
	Nu	32,5	52,3
2003	Da, definitiv	8,7	3,2
	Da, temporar	30,5	29,2
	Nu	48,5	57,6
	Nehotărât	12,3	10,0

Sursa: Ancheta reprezentativă națională, ANSIT, 2002 (fișier Ioana Petre)

Vom pune, la finalul acestui capitol introductiv, două estimări cu privire la migranții din Italia și din Spania referitoare la tendințele de evoluție a fenomenului în viitorul apropiat.

“Migratia romanilor catre santierele din Spania sau Italia se apropie de final. Recesiunea de pe piata imobiliara din aceste tari,pe de o parte, dar si creseterea salariilor din constructii din Romania, pe de alta parte îi face pe tot mai multi dintre cei plecati sa se gîndeasca la întoarcerea acasa, titreaza portalul Presa.md citat de Romanian Global News.

Potrivit directorului Agentiei Judetene pentru Ocuparea Forței de Munca Cluj, Daniel Don „romani cu care am intrat în contact s-au declarat dispuși să revină acasă chiar și pentru mai puțini bani decât câștiga acolo, data fiind diferența de costuri cu chiria, sau întretinerea la noi”. Don a spus că, un muncitor calificat câștiga, în medie în Spania sau Italia, între 2000 – 2500 de euro pe luna, iar la Cluj, pentru cei care muncesc peste 10 ore pe zi, și acceptă să muncească sămbata – lucru pe care

îl fac toti muncitorii în Spania, salariile ajung la 1000- 1200 de euro pe luna. Don spune ca, revenirea romanilor plecati la munca este un lucru pozitiv pentru Romania, pentru ca „în acest fel, criza de mana de lucru se va putea acoperi cu conationalii nostri si vom evita probelmele sociale pe care le-ar implica aducerea de muncitori straini în Romania”.([http://www.rgnpress.ro/Social/O-parte-din-romanii-din-Spania-si-Italia-s-ar-putea-intoarce-acasa.html#Scene\\_1](http://www.rgnpress.ro/Social/O-parte-din-romanii-din-Spania-si-Italia-s-ar-putea-intoarce-acasa.html#Scene_1))

## ***Migrația pentru muncă din Italia în lumina sondajului CURS***

### ***Pre-migrația. Geografia recrutării***

#### **Situată ocupațională și nivelul de trai înaintea plecării spre Italia**

Intr-un studiu realizat de Serviciul European pentru Acțiune Cetățenească (ECAS), prezentat de comisarul italian pentru concurență în faza finală a preaderării României la UE, Mario Monti arată că spațiul de destinație predilect al emigranților români este constituit dintr-un areal care include: Ungaria, Germania, Italia, Spania, Grecia, Franța.

Studiul acesta arată că România este o „țară-sursă” pentru alte țări. Reținem câteva date din dosarul cheștiunii la care adăugăm altele preluate după alte surse. Iată datele:

Destinație	Pondere
Ungaria	<ul style="list-style-type: none"> <li>- 76% dintre angajații străini provin din România, între 1 ian. 2004 și 31 martie 2006;</li> <li>- din cele 113.455 de permise de muncă, 86.750 de permise au fost acordate românilor (mulți fiind etnici maghiari);</li> <li>- Deci, în 2 ani:           <ol style="list-style-type: none"> <li>1) 86.750 de români au migrat spre Ungaria;</li> <li>2) 76% dintre angajații străini ai Ungariei sunt români.</li> </ol> </li> </ul>
Italia	în ultimii cinci ani, 50% dintre migranții pentru lucru în afara au avut ca destinație Italia <sup>38</sup>
Spania	25% dintre cei plecați în afara au avut ca destinație Spania <sup>39</sup> ; un număr de 524.995 de români locuiesc legal în Spania, reprezentând 11,7 din numarul total de imigranți din această țară <sup>40</sup> . După marocani, care sunt în numar de 576.344, românii compun cel mai mare bloc imigratiorist din această țară <sup>41</sup>
Israel	

Numărul de cetățeni români stabiliți în Italia atinge un procent de circa 40% din totalul celor care au plecat în afara, pentru lucru sau definitiv. Statisticile oficiale indicau la 1 ianuarie 2007 un număr de 342.200 de români cu permis de sedere în Italia. Numărul românilor ajunși în această țară și neconsemnați în evidențe (fără forme legale) ajunge, după unele aprecieri, la peste 1 milion de persoane. Folosind „Dosarul statistic al imigrației – 2005”, Evenimentul Zilei (din data de 31 octombrie 2005) evidenția faptul că, în cursul anului 2005, numărul românilor din Italia a depășit pragul de 1 milion de persoane. Aceștia compun, se pare, cea mai mare comunitate străină de aici – 1.061.400 de români trăiau în Peninsula, adică 37,2% din totalul imigranților din această țară.

Ca să putem identifica motivele care au determinat un număr aşa de mare de oameni să-şi părăsească familia, casa părinților, țara e necesar să cercetăm ceea ce specialiștii numesc pre-migrație, adică acea populație care era dispusă să plece și care a și plecat în afara țării de îndată ce s-au întrunit acei factori negativi la plecare adică factorii care au determinat decizia plecării. Cauza plecării nu este una singură, și modul în care se agregă factorii care induc decizia plecării devine comprehensibil dacă examinăm situația imediat de dinaintea plecării, adică premigrația. Cauza plecării se divizează în două categorii de factori corelativi, cei de la locul de origine (țara de origine)

<sup>38</sup>[www.euractiv.ro](http://www.euractiv.ro) - Migratia romanilor in Europa – trecut si viitor, publicat la 7 mai 2007

<sup>39</sup> ibidem

<sup>40</sup>[www.newsin.ro](http://www.newsin.ro), art. Peste 500.000 de români locuiesc în Spania, 12.06.2007

<sup>41</sup> Ibidem

care dacă sunt negativi induc decizia de emigrare (teoria selectivă a migrației îi definește drept factori de selecție negativă la plecare) și factorii pozitivi din țara de destinație, care induc o selecție pozitivă a celor atrași de soluția migraționistă. Acesta este modelul „push - pull factors”, adică modelul factorilor de respingere - atracție<sup>42</sup>. Diferența propusă de noi este aceea că cele două clase de factori nu acționează neapărat concomitent, cum susține teoria push-pull factors, ci alternativ: dacă factorii negativi din zona de origine vizează aspectele crîrtice ale supraviețuirii, atunci ei se constituie în factori cauzatori ai migrației, iar populația care migrează suferă o selecție negativă, adică e selectată de influența factorilor negativi. Este ipoteza selecției negative la plecare sau a monovariației migratorii. Dacă, din contră, factorii pozitivi din zona de destinație au fost aşa de puternici, de stimulativi, atunci ei s-au consacrat în factori pozitivi de selecție a premigrantilor și putem vorbi despre monovariația pozitivă a migrației. Dacă cele două categorii de factori acționează după modelul balanței factorilor și ceea ce rezultă este un efect pozitiv de precântărire a stării negative din zona de origine, atunci avem o bivariație migrațională, căci concomitent cu selecția negativă la plecare se produce și o selecție pozitivă în orizontul zonei de destinație a migrantilor. „Factorii de tip push sunt aspectele negative ale țării de origine, iar cei de tip pull reprezintă aspectele pozitive ale țării de destinație – două fețe ale acelaiași monede. Printre factorii de tip push se numără: lipsa locurilor de muncă sau săracia, revoluții, războaie, persecuție politică sau religioasă, probleme de mediu (dezastre naturale care duc la pierderea bunurilor, a caselor, a locurilor de muncă). Factorul economic reprezintă principala cauză a migrației. În unele cazuri nu sunt suficiente locuri de muncă, în altele diferență dintre veniturile câștigate din muncă în țara de origine și cea de destinație este mare. Factorii de tip pull cuprind standarde ridicate de viață, salarii mai mari, cererea de forță de muncă, libertarea politică și religioasă. S-a constatat că factorii economici sunt cei mai puternici atât din punct de vedere al respingerii, cât și al atracției”<sup>43</sup>.

Analiza multidimensională a pre-migrației ne arată că în zona de origine situația celor care au plecat era următoarea:

1). 51,4% dintre cei plecați în Italia aveau o ocupație stabilă, încât pentru aceștia alții trebuie să fi fost factorii negativi de selecție a migrantilor potențiali. Așadar, pentru 54% dintre imigranții din Italia locul de muncă n-a operat ca factor de selecție negativă a migrantilor la plecare și deci ca motivație pentru plecare. Locul de muncă n-a acționat ca factor de tip push (factor negativ în zona de origine);

2) Coroborând aceste informații cu ele referitoare la venitul pre-migrației constatăm că pentru 45,2% dintre cei plecați să lucreze în Italia un factor de selecție negativă la plecare a fost venitul, căci clasa lor de venit se situa sub 100 euro. Dacă-i adăugăm pe cei circa 14% cu venituri între 100-150 euro putem evidenția proporția reală a celor pentru care venitul a acționat ca un factor de selecție negativă la plecare, deci ca un factor de determinare a plecării. Aproape 60% dintre cei plecați în Italia declară că veniturile lor nu depășeau 150 de euro, ceea ce îi situa sub nivelul salariului minim. Salariile au acționat, așadar, ca factorul push în țara de origine. Putem spune, deci, că premigrația românească pentru Italia s-a caracterizat printr-o combinație de factori negativi în țara de origine (veniturile) și de factori pozitivi în țara de destinație (slariile și locul de muncă). Modelul de inducție (variație) a migrației a fost, așadar, unul de tip bivariat, încât în absența uneia dintre cele două perechi de factori nu s-ar fi produs decizia de emigrare. Factorul de tip push în țara de origine este atestat și de cei ce răspund că veniturile pe care le realizau în faza pre-migraționistă „nu le ajungeau nici pentru strictul necesar sau le ajungeau doar pentru strictul necesar: 74,4% declară că veniturile lor erau sub pragul critic ori la pragul critic, adică abia le ajungeau pentru strictul necesar. Numai 18% dintre cei ce-au plecat declară că veniturile le ajungeau pentru un trai decent fără a fi nevoiți să se restrângă de la cheltuieli. S-ar părea că modelul premigrării este unul de tipar economic.

<sup>42</sup> Migration and Globalization, pp 4-6, <http://www.globalization101.org/uploads/File/Migration/migrall.pdf>

<sup>43</sup> Migration and Globalization, pp 4-6, <http://www.globalization101.org/uploads/File/Migration/migrall.pdf>

Să examinăm alte caracteristici ale migranților români din Italia. O primă caracteristică se referă la distribuția sexuală a migranților: 55,9% dintre migranți sunt bărbați și 44,1% sunt femei, o structură destul de echilibrată care infirmă una dintre legile migrației formulată de către Ravestein care afirmă că bărbații migrează mai mult decât femeile. Cât privește nivelul de instrucție, constatăm că în general subpopulația care migrează reproduce structura școlară a populației generale: cei cu un nivel de școlaritate subliceală compun 30% din totalul migranților, cei cu liceu și școală postliceală reprezintă 41% din totalul migranților, cei cu studii superioare ating un prag de 14,2%. Iată tabelele:

**Sex**

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	bărbați	245	55.9	55.9	55.9
	femei	193	44.1	44.1	100.0
	Total	438	100.0	100.0	

**Nivelul de instructie**

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	sub liceu	133	30.4	30.4	30.4
	liceu si postliceala	193	44.1	44.1	74.4
	studii superioare	62	14.2	14.2	88.6
	nr	50	11.4	11.4	100.0
	Total	438	100.0	100.0	

## 2. Geografia recrutării migranților. Zona de rezidență a migranților și regiuni de recrutare

**Tabel privind mediul de rezidență al migranților din Italia**

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
	urban	302	68.9	74.2	74.2
	rural	105	24.0	25.8	100.0
	Total	407	92.9	100.0	
	Missing System	31	7.1		
	Total	438	100.0		

Studiul ariei de rezidență al migranților răstoarnă una dintre legile lui Ravestein: migranții români pentru Italia se extrag majoritar din mediile urbane (74%) și numai 24,8% se extrag din rural. Aceasta arată că orașele sunt cele care se mișcă nu satele; cei ce sunt în mișcare sunt orășeni în proporție majoritară. Fenomenul este de natură să îngrijoreze orice guvern căci el arată că orașele nu mai funcționează ca centre de atracție, polarizare și absorbție pentru români în ansamblu. Ele nu mai pot oferi orășenilor suport ocupațional și deci motivare de stabilitate. Orașele României sunt „orașe în mișcare”. Faptul că satele nu mai sunt o rezervă de migrație ne îngăduie să

rememorăm modelul migrației stadiale a lui Ravestein și să asimilăm primul val de migranți din satele românești spre orașele românești ca primul stadiu al unei migrații internaționale în două stadii, model în care orașele românești se vădesc a fi doar elevatoarele extragerii de capital uman din marea periferie orientală spre marea metropolă occidentală Teoria elevatoarelor urbane se aplică la mișcarea capitalului uman nu doar a celui economic, explicând, iată, procesul migrației bistadiale. După ce-au extras populația rurală, orașele românești se constituie în pompă a migrației pentru muncă spre marea metropolă occidentală, devoalându-și, iată, funcția de elevatoare ale migrației internaționale. Așa putem înțelege faptul că deși condițiile de viață în rural sunt mult degradate față de cele urbane, masa grea a migranților se recrutează din urban nu din rural. În fine, regiunile de recrutare ale migranților spre Italia sunt cu precădere Moldova (42,8%), urmată de Transilvania cu 14,2% și Oltenia cu 13,9% migranți. Prin urmare, Moldova, Oltenia, Transilvania și Bucureștiul (cu 8%) compun pompă migrației spre Italia. Dintre toate, Moldova este sursa preponderentă a migrației spre Italia. Explicațiile acestei propensiuni moldovești spre Italia ar urma să fie aprofundate. E posibil ca legea cumulativității migrației să ofere o parte a explicației. Iată datele in extenso:

**Regiunea istorica**

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Moldova	182	41.6	42.8	42.8
Muntenia	50	11.4	11.8	54.6
Dobrogea	5	1.1	1.2	55.8
Oltenia	61	13.9	14.4	70.1
Banat	7	1.6	1.6	71.8
Transilvania	61	13.9	14.4	86.1
Crisana-Maramures	23	5.3	5.4	91.5
Bucuresti	36	8.2	8.5	100.0
Total	425	97.0	100.0	
Missing	13	3.0		
Total	438	100.0		

În fine, ca să ne facem o impresie încă mai sigură asupra zonelor de recrutare, vom utiliza județul și în acest scop vom clasifica județele în raport cu clasele de frecvență și deci cu greutatea masei migratoare în cuprinsul fiecărui județ. Distingem în acest sens trei mari clase: județele în care migranții ating o proporție cuprinsă între 10-14%, cele în care migranții ating o proporție cuprinsă între 6-9,9%, cele în care masa migranților atinge o proporție situată între 2-5,9% și cele cu o proporție situată sub 2%. În prima categorie se grupează județele.

Vrancea (cu 13,9% din totalul migranților spre Italia;

Bacău; Neamț, Brașov, Dolj cu o masă de migranți cuprinsă între 6-9,9%;

Argeș, Botoșani, Galați, Ialomița, Iași, Maramureș, Satu Mare, sunt județe din care se recrutează între 2-5,9% din totalul migranților spre Italia.

Restul de 16 județe (Alba, Arad, Bihor, Bistrița-Năsăud, Braila, Buzău, Călărași, Cluj, Constanța, Covasna, Dâmbovița, Gorj, Harghita, Hunedoara, Ilfo, Mehedinți, Mureș, Sălaj, Sibiu, Suceava, Timiș, Tulcea, Vaslui, Vâlcea, sunt județe cu o pondere de sub 2% în totalul migranților spre Italia. Iată, în formă sistematică datele în tabelul următor:

Intervalele de frecvență ale migrantilor	Județe	Număr absolut	Procente
10-14%	Vrancea	1	3%
6-9,9%	Bacău ; Neamț, Brașov, Dolj	4	11%
2-5,9%	Argeș, Botoșani, Galați, Ialomița, Iași, Maramureș, Satu Mare	7	20%
Sub 2%	Alba, Arad, Bihor, Bistrița-Năsăud, Braila, Buzău, Călărași, Cluj, Constanța, Covasna, Dâmbovița, Gorj, Harghita, Hunedoara, Ilfo, Mehedinți, Mureș, Sălaj, Sibiu, Suceava, Timiș, Tulcea, Vaslui, Vâlcea	24	76%
Total		36	100

Iată, în fine, tabelul desfășurat:

Domiciliul din țara - județul?				
	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
ALBA	2	.5	.5	.5
ARAD	1	.2	.2	.7
ARGES	11	2.5	2.6	3.3
BACAU	38	8.7	8.9	12.2
BIHOR	1	.2	.2	12.5
BISTRITA-NASAUD	2	.5	.5	12.9
BOTOSANI	9	2.1	2.1	15.1
BRASOV	36	8.2	8.5	23.5
BRAILA	5	1.1	1.2	24.7
BUZAU	3	.7	.7	25.4
CALARASI	2	.5	.5	25.9
CLUJ	2	.5	.5	26.4
CONSTANTA	4	.9	.9	27.3
COVASNA	1	.2	.2	27.5
DAMBOVITA	8	1.8	1.9	29.4
DOLJ	37	8.4	8.7	38.1
GALATI	19	4.3	4.5	42.6
GORJ	2	.5	.5	43.1
HARGHITA	1	.2	.2	43.3
HUNEDOARA	4	.9	.9	44.2
IALOMITA	11	2.5	2.6	46.8
IASI	15	3.4	3.5	50.4
ILFOV	5	1.1	1.2	51.5
MARAMURES	9	2.1	2.1	53.6
MEHEDINTI	5	1.1	1.2	54.8
MURES	7	1.6	1.6	56.5
NEAMT	28	6.4	6.6	63.1
OLT	9	2.1	2.1	65.2
PRAHOVA	5	1.1	1.2	66.4
SATU MARE	12	2.7	2.8	69.2
SALAJ	1	.2	.2	69.4
SIBIU	5	1.1	1.2	70.6

SUCEAVA	7	1.6	1.6	72.2
TIMIS	7	1.6	1.6	73.9
TULCEA	1	.2	.2	74.1
VASLUI	8	1.8	1.9	76.0
VALCEA	8	1.8	1.9	77.9
VRANCEA	58	13.2	13.6	91.5
BUCURESTI	36	8.2	8.5	100.0
Total	425	97.0	100.0	
Missing	13	3.0		
Total	438	100.0		

## II. Remitențele sau despre migrația susținătoare

### 1. Remitențele și opțiunea migraționistă

Cei ce declară că înaintea plecării spre Italia pragul maxim de venit pe care-l aveau era de sub 200 de euro (adică circa 700 de ron), dețin un procent de 72% în totalul celor investigați (eșantionul are o reprezentativitate de +/- 5%). Ponderea lor este foarte mare, încât putem spune că modelul premigrației este cu adevărat unul comprehensibil în termenii neoeconomiei migrației.

Neoeconomia migrației așeză la baza explicării migrației familia, socotind că unitatea la nivelul căreia se situează decizia migraționistă este familia, mai precis poziția gospodăriei proprii înlăuntrul comunității de referință. Sistemul de referință este constituit din tabloul veniturilor standard ale gospodăriilor din cadrul comunității de apartenență. Familia decide în favoarea migrației pentru a dobândi, prin remitențe, accesul la alt tablou de venituri și totodată pentru a evita riscuri majore precum este riscul șomajului virtual. Remitențele (transferurile de bani) influențează semnificativ veniturile gospodăriei și chiar investițiile domestice (în gospodărie).

Radu Serban<sup>44</sup>, întreprinde o analiza asupra chestiunii remitențelor, la care vom face câteva trimiteri în continuare pentru a deschide propria noastră examinare a chestiunii remitențelor provenite de la românii din Italia. „Dupa datele Bancii Mondiale, remitentele pe intreg globul au totalizat, in anul 2004, circa 232,3 miliarde \$, din care Europei si Asiei Centrale (EAC) ii revine o cota de 8 % (19 mld. \$)” (apud ibidem). „Tabloul remitențelor arată o dublare în ultimii 5 ani, reprezentând 249 miliarde de dolari în 2005, din care 180 miliarde au fost primiți de țările în curs de dezvoltare. După 1997, fuxul de transferuri înregistrate a crescut mult mai repede decât investițiile străine directe (Foreign Direct Investment). .... De exemplu, tranferurile înregistrate în Tongo, Moldova și Lesotho au reprezentat peste 25% din PNB în 2004”<sup>45</sup>. Nu vom stăru iaci asupra costurilor mari de transfer un factor care conduce la transferuri nedeclarate/neînregistrate și deci la dificultăți în metodologia estimărilor valorice asupra ponderii reale a remitențelor. „Analize comparative între țări sugerează că transferurile neînregistrate către țările în curs de dezvoltare ar reprezenta 50% sau mai mult din transferurile înregistrate”.<sup>46</sup>

„Romanii care lucreaza în strainatate ar putea trimite în țara, în perioada sărbatorilor de iarnă, în jur de 1, 2 mld. euro, a declarat săptămâna trecută Adrian Vasilescu, consilierul guvernatorului BNR. „Banii proveniți de la românii din strainatate se vor înmulți în perioada sărbatorilor de iarnă. Un miliard de euro ar putea veni de la muncitorii din UE, restul de 200 de

<sup>44</sup> www.euractiv.ro , Remitanțele romanilor emigranți în Uniunea Europeană? , o analiză realizată de Radu Serban, publicată și în "Tribuna Economică" la 5 Februarie 2007

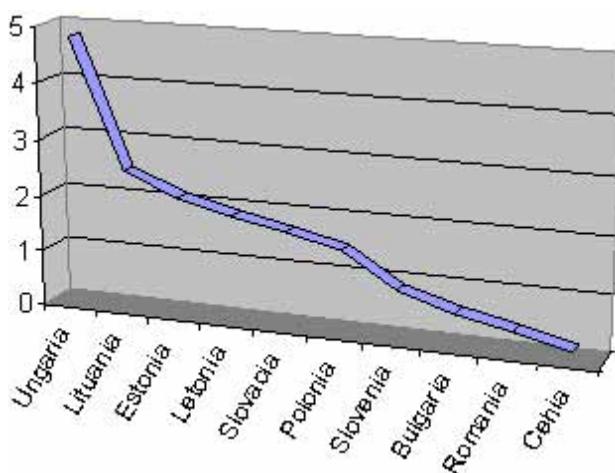
<sup>45</sup> Banca Mondială, septembrie 2006, The international migration agenda and the World Bank. Managing risks and enhancing benefits, p 6

<sup>46</sup> Banca Mondială, septembrie 2006, The international migration agenda and the World Bank. Managing risks and enhancing benefits, p 6

milioane urmand sa fie trimise de romanii din afara UE“, a spus Vasilescu, citat de „Ziarul Financiar“. Oficialul BNR crede ca, daca oferta de valuta va fi mai mare si va fi inmultita de banii din afara, va fi bine si pentru cursul de schimb, desi deocamdata cererea de valuta este in crestere. Remitentele – banii trimisi acasa de muncitorii din strainatate – sunt in crestere de la an la an. Daca in 2004 suma totala a acestora a fost de 3, 1 mld. euro, suma trimisa in 2006 a ajuns la 5, 2 mld. euro. „Pentru sfarsitul acestui an, valoarea remitentelor va ajunge la 6, 3-6, 4 mld. euro“, a apreciat Vasilescu.”<sup>47</sup>

Privite din unghiul intrarilor de lichiditati, remitențele ne arată că migrantii au influențat semnificativ un sector important al economiei europene și anume sectorul serviciilor financiare pe toate piețele financiare, inclusiv in cadrul Uniunii Europene. „Moldova traieste in buna parte din remitante, iar nu putini din moldovenii din afara frontierelor lucreaza in Romania“ (ibidem). Radu Serban propune o examinare comparativa a valorii remitentelor pe state ale Uniunii Europene utilizând ca indicator ponderea remitantelor în PIB aşa cum reies acestea din statistica balanțelor de plăți (în baza datelor F.M.I). Iată graficul pentru datele comparative:

**Ponderea remitentelor in total PIB, in anul 2004 (%)**



**Sursa:** F.M.I., Statistica balanțelor de plăți

Reproducem, folosindu-ne de aceeași surse, contributia remitentelor la balanta de plată (mil. \$) pe câteva state:

Tara	1995	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004
Bulgaria	-	42	51	51	43	58	71	72	67	103
Cehia	191	112	85	350	318	297	257	335	500	-
Estonia	1	2	2	3	2	3	9	17	40	133
Letonia	-	41	46	49	49	72	113	138	173	229
Lituania	1	3	3	3	3	50	79	109	115	308
Polonia	724	774	848	1070	825	1726	1995	1989	2655	2709
<b>România</b>	<b>9</b>	<b>18</b>	<b>16</b>	<b>49</b>	<b>96</b>	<b>96</b>	<b>116</b>	<b>143</b>	<b>124</b>	<b>-</b>
Ungaria	152	169	213	220	213	281	296	279	295	307

**Sursa :** Extras din IMF Balance of Payment Statistics ; UN International Migration Database

<sup>47</sup>Sursa: [http://www.moneyexpress.ro/articol\\_11340/remitente\\_1\\_2\\_miliarde\\_vin\\_de\\_sarbatori.html](http://www.moneyexpress.ro/articol_11340/remitente_1_2_miliarde_vin_de_sarbatori.html)

Nu vom stăru asupra analizei acestor date. Le-am inclus în studiul nostrum numai pentru valoarea lor sugestivă și ca referențial comparativ (pentru a realiza ponderea cu adevărat relevantă a fenomenului remitențelor). Este evident pentru oricine că remitențele devin o sursă importantă a contribuțiilor la balanța de plăti din toate statele.

## **2. Tabloul remitențelor din Italia spre România în lumina sondajului CURS.**

Sondajul CURS, realizat cu participarea unor experți ai Institutului de Sociologie al Academiei Române, a permis o examinare a chestiunii remitențelor prin mijlocirea unui cuestionar aplicat asupra unui eșantion de subiecți din Italia și din Spania. Datele ne-au îngăduit să redescidem dosarul migrației din Italia în cadrul unei analize multidimensionale din care reținem aici informațiile referitoare la volumul remitențelor.

**Valoarea ultimei sume de bani trimisa în România**

Suma de bani	Număr de persoane	Frecvența (%)	Frecvențe valide (%)	Frecvența Cumulativă (%)
30	1	.2	.3	.3
40	1	.2	.3	.6
50	4	.9	1.2	1.9
70	1	.2	.3	2.2
100	53	12.1	16.5	18.6
110	1	.2	.3	18.9
150	14	3.2	4.3	23.3
180	1	.2	.3	23.6
200	32	7.3	9.9	33.5
250	9	2.1	2.8	36.3
300	49	11.2	15.2	51.6
320	1	.2	.3	51.9
350	1	.2	.3	52.2
400	22	5.0	6.8	59.0
450	2	.5	.6	59.6
500	48	11.0	14.9	74.5
600	9	2.1	2.8	77.3
700	11	2.5	3.4	80.7
800	4	.9	1.2	82.0
830	1	.2	.3	82.3
900	5	1.1	1.6	83.9
1000	26	5.9	8.1	91.9
1050	1	.2	.3	92.2
1200	2	.5	.6	92.9
1350	1	.2	.3	93.2
1450	1	.2	.3	93.5
1500	3	.7	.9	94.4
1600	1	.2	.3	94.7
2000	8	1.8	2.5	97.2
3000	3	.7	.9	98.1
4000	1	.2	.3	98.4

	6500	1	.2	.3	98.8
	10000	1	.2	.3	99.1
	40000	2	.5	.6	99.7
	44000	1	.2	.3	100.0
Total	322		73.5	100.0	
Missing	System	116	26.5		
Total	438		100.0		

Ce reținem din acest tabel?

1. 23,3% dintre respondenți transferă spre România sume de până la 150 de euro;
2. 28,3% transferă sume între 151 și 300 de euro;
3. 25,7% transferă între 301 și 600 de euro;
4. 14,4% transferă sume cuprinse între 601 și 1000 de euro
5. 8% transferă sume care depășesc 1000 de euro

Din categoria celor care transferă sume mai mari de 1000 de euro se disting următoarele subcategorii:

1. cei ce trimit între 1001 și 2000 de euro ating un procent de 1,5% din totalul respondenților;
2. cei ce trimit între 2001 și 4000 de euro reprezintă 0,8%
3. cei ce trimit între 4001 și 10000 ating un procent de 0,4%
4. cei ce au transferat între 10001 și 440000 de euro reprezintă un procent de 0,9% din totalul respondenților.

**Tabel privind frecvența remitenților pe categorii de remitențe, în raport cu valoarea medie a sumelor transferate**

Categorii de remitențe (euro)	Frecvența remitenților	Media remitenței pe categorii de remitenți
Sumele foarte mici (sub 150)	23,3%	90
Sume mici (între 151 – 300)	28,3%	242
Sume modeste (301 – 600)	25,7%	490
Sume destul de mari (601 – 1000)	14,4%	900
Sume mari (1001 – 2000)	5,3%	1350
Sume considerabile (2001 – 4000)	0,8%	3250
Sume foarte mari (4001 – 10000)	0,4%	8000
Sume extrem de mari (10000-44000)	0,9%	40 000

Distribuția remitenților este una de tip paretian: sunt foarte mulți cei care transferă sume foarte mici și foarte puțini cei care transferă sume foarte mari. Diferența dintre suma medie transferată de remitenții „grei” (cu sume mari) și suma medie transferată de remitenții „ușori” (cu sume mici) este de aproape 1/20. Altintinderi spus, cei „grei” transferă sume de 20 de ori mai mari ca cei „ușori”. Primii trimit sume în jurul mediei de 40 000 de euro, cei „ușori” transferă sume în jurul mediei de 200 de euro. Din tabel putem constata că la sumele care trec de 1000 de euro apare primul prag de cădere (fenomenul de cascădă): numărul celor ce transferă sume în jurul mediei de 200 de euro (cei cuprinși într-un interval al remitențelor variind între 90-490 euro) însumează

circa 74% din totalul migrantilor. Circa 14% dintre migranți reușesc să treacă de pragul critic, transferând sume care se grupează în jurul mediei de 900 de euro, pentru ca numărul celor ce trec de pragul remitențelor de peste 1000 de euro să scadă spre o valoare de circa 6%. Regula de 80 la 20 se respectă încă mai, ceea ce ne-a și permis să vorbim despre o distribuție paretiană a remitențelor transferate spre România.

### **Valoarea remitențelor din Italia spre România determinate prin metoda referențialului ipotetic**

Vom încerca în continuare să determinăm după metoda noastră valoarea totală a remitențelor din Italia spre România pronind de la ipoteza care sună astfel: dacă structura datelor (medii, proporții) stabilite de noi pentru eșantionul migrantilor din zona metropolitană a Romei se reproduce (este relativ asemănătoare) și la ceilalți migranți din Italia, atunci estimările noastre sunt valide, în caz contrar ele nu pot sluji decât ca niște parametri cu valoare sugestivă și strict ipotecnică. Numim această structură, stabilită pentru eșantionul zonei metropolitane Roma, bază sau referențial ipotecnic, utilizabil în operații estimative. Această valoare estimată (ipotecnică) a remitențelor din Italia spre România arată cu cât contribuie migrantii la sarcina susținerii gospodăriilor în statul român, în condițiile în care acesta nu s-a arătat în vreun fel preocupat de starea gospodăriilor din arealul său de autoritate și răspundere, întârziind nepermis de mult să adopte legi de protecție interguvernamentală a acestor adevărate comunități ale piețelor forței de muncă asigurate de marea masă a migrantilor lăsați în voia sorții. Au trebuit să intervină fenomene negative pentru ca guvernul României să afle că are îndatoriri foarte mari față de cele peste două milioane de migranți pentru care n-a reușit să găsească acasă nici o soluție de propagare a vieții. Inseguritatea societală a românilor are două fațete de care nu se îngrijește nimeni: fațeta de „acasă” și fațeta „din lume”, adică din țările prin care aceștia se află risipiți fără de vreun semn de frățietate din parte propriilor guverne. Să vedem, în fine, la cât se cifrează valoric sarcina de susținere financiară la care migrantii se învoiesc fără de vreo recompensă, ba susținând chiar și taxele apăsătoare ale transferurilor pe care guvernele Europei nu se sinchisesc măcar să le discute. Interesele fiscale și bancare sunt ținute de către guvernele Europei mai presus de orice atingere în favoarea acestor necăjiți ai sorții, pe care loteria vieții i-a aruncat departe de casă și de familii. și cu toate acestea, inventând rețele informale de transfer, migrantii trimit din puținul lor un prisos spre cei de acasă care se ridică, așa cum vom arăta, la sume considerabile.

Dacă ținem seama de cifra de circa 1000 000 de români stabiliți în Italia (în realitate cifra e mai mare) și dacă admitem ipoteza că structura datelor pentru migrantii români din zona metropolitană a Romei este înalt similară, se reproduce și în cazul celorlalți migranți, din celelalte regiuni ale Italiei, putem determina tabloul valoric al remitențelor din Italia spre România într-o unitate de timp, precizând că avem de-a face cu parametrii ipotecici (care au totuși o înaltă valoare informativă). Dacă am avea informații cu privire la ritmul transferurilor de sume bănești spre țară am reușit să determinăm contribuția remitențelor la PIB-ul românesc după metoda noastră. Ne mulțumim deocamdată să evaluăm tabloul valoric al remitențelor pentru o unitate de timp pe care n-am determinat-o (poate fi luna, câteva luni, cele două mari sărbători sau chiar anul).

Metoda noastră constă în determinarea principalelor categorii de remitenți, a numărului acestora în totalul imigrantilor români din Italia și în calcularea „mediei dublu compuse” (Durkheim) a veniturilor transferate de remitenți români din Italia spre România. Iată tabloul valoric estimativ (mediu) al remitențelor din Italia spre România într-o unitate nedeterminată de timp. Dacă unitatea de timp ar fi luna, atunci suma pe care am calculat-o noi s-ar înmlăti cu numărul lunilor. Dacă unitatea de timp ar fi semestrul, atunci estimarea ar implica dublarea sumei calculate. În absența unor informații privind ritmicitatea remitențelor orice estimare de acest tip este hazardată. Ne mulțumim, deci, cu estimarea sumei pentru o unitate nedeterminată de timp, care probabil că nu depășește intervalul de șase luni. Prezentăm întâi datele din sondaj și apoi estimările valorice ale remitențelor din Italia spre România.

Redăm în continuare tabloul estimat al valorii remitențelor din Italia spre România, evaluate după metoda noastră (foarte simplă, de altminteri, bazată pe procedeul durkheimist al mediilor simplu compuse și fondată pe ipoteza că structura din eșantion a remitenților se reproduce și în cazul celorlalți migranți din Italia, încât acea structură poate fi utilizată ca referențial ipotetic și deci ca bază estimativă pentru calculele noastre. Utilizarea structurii ipotetice permite determinarea parametrilor ipotetici cu un înalt grad de verosimilitate). Fiecare categorie de remitenți (determinată după criteriul nivelului mediu al sumelor transferate) are o greutate financiară dată de ponderea ei în totalul migranților înmulțită cu media remitențelor pentru respectiva categorie. Iată datele, aşa cum au rezultat din calculele efectuate în baza referențialului statistic ipotetic. Precizăm că procedeul referențialului statistic ipotetic permite aplicarea proporțiilor determinante pentru populația eșantionului la toată populația cu toate că structura eșantionului a fost extrasă doar dintr-o subpopulație. Ipoteza referențialului statistic ipotetic este aceea că structura unei subpopulații este izomorfă cu structura populației în întregul ei, dacă aceea este modelată de același factor social foarte puternic, în cazul nostru de factorul migrației. În sensul acesta, structura remitențelor din zona metropolitană a Romei este folosită ca referențial statistic ipotetic pentru toți migranții din Italia, astfel că proporția unei categorii de remitenți calculată pentru subpopulația de migranți din zona metropolitană a Romei este utilizată ca un coeficient de ponderare la nivelul tuturor remitenților din Italia. Procedeul extrapolării în baza unui referențial statistic ipotetic permite să determinăm ceea ce am numit parametrii indicativi, un fel de indicatori inferențiali, cu valoare de sugestie, necategorică. Iată tabloul în care este prezentat referențialul statistic ipotetic al remitențelor din Italia spre România.

#### **Tabloul valoric estimativ (mediu) al remitențelor din Italia spre România**

(Valoarea ipotetică totală a ultimei sume de bani trimise în România )

Tipul (nivelul) remitențelor (în euro)	Categorii de remitenți (ponderi) x suma medie transferată (în euro)	Valoarea estimată a remitențelor (pe categorii) (în euro)
Sumele foarte mici (sub 150)	233 000 x 90	20 970 000
Sume mici (între 151 – 300)	283 000 x 242	11 886 000
Sume modeste (301 – 600)	257 000 x 490	125 930 000
Sume destul de mari (601 – 1000)	140 000 x 900	126 000 000
Sume mari (1001 – 2000)	50 000 x 1350	67 500 000
Sume considerabile (2001 – 4000)	10 000 x 3250	32 500 000
Sume foarte mari (4001 – 10000)	7000 x 8000	56 000 000
Sume extrem de mari (10000-44000)	9000 x 40 000	360 000 000
Total	980.000 remitenți x	800 716 000 euro

Valoarea estimată a remitențelor din Italia spre România atinge, iată, peste 800 000 000 euro, aproape un miliard, ceea ce depășește alte estimări. Faptul că remitențele ating un prag aşa de înalt arată două lucruri. Pe de o parte, putem spune că spațiul național (prima rezidență) continuă să funcționeze ca principal spațiu vital de referință al migranților. În al doilea rând, putem face ipoteza că sistemul teoretic explicativ cel mai adevarat se încadrează în paradigma neoeconomiei migrației, care ne arată că totuși comunitatea de referință și veniturile gospodăriei funcționează ca un sistem modelator de ultimă instanță pentru conduită migranților. Dacă un atare sistem de exigențe s-ar estompa, fenomenul remitențelor ar intra într-o recesiune, un regres urmat de momentul stingerii propriu-zise. Este adevarat, pe de altă parte, că „emigrarea devine un proces de auto-intărire.

Myron Weiner argumentează că « există o singură lege în emigrație, aceea că fluxul de emigrație, odată început, cauzează propriul său flux »<sup>48</sup>.

### **III. Efectele migrației. Familia, copiii, viitorul. Migrația ca dramă socială**

Migrația antrenează efecte asupra întregului spațiu vital al celor rămași acasă, deopotrivă cei de aproape (familiile și comunitatea de apartenență) cât și a celor mai îndepărtați (piata regională, serviciile, sporul natural prin efect indirect, adică prin emigrarea precumpănită a celor tineri, dar și indicele sporului migraționist etc.). Toate aceste efecte sunt de fapt modificări sau deformări induse configurațiilor naturale, proprii unei societăți stabilizate, fără migranți sau cu migranți puțini. Evaluarea „deformărilor” ne permite să determinăm ponderea și durata dezechilibrelor pe care emigrarea le provoacă pieței locale (naționale) a forței de muncă. Prin extensie putem socoti că emigrarea, când depășește un anume prag, antrenează „deformări” la scară etno-demografică (dezechilibre pe clase de vârstă, pe gen sau sex, în raport cu proporția fertilității etc). Deformările însă pot atinge și echilibrul familial (soții/soțiiile rămase acasă, copiii etc). Am numit aceste deformări care marchează grav echilibrul etno-psihologic al copiilor și al soților – mame sau al soților – tați rămași acasă ori plecați în lume pentru a-și asigura traiul lor și al celor familiilor lor „efect Ulysse” sau odiseic. Prin fenomenul debunut efect odiseic voim să atragem atenția că cei de acasă și cei din lume ajung să trăiască și să fie ca două străinătăți, căci nu se mai pot vedea, nu se mai pot auzi, nu se mai pot simți, apăsați cum sunt de atâtă „străinătate”. Aceasta este efectul de înstrăinare pe care-l induce migrația.

Să vedem, chiar și doar în parte, care este situația celor plecați în Italia, cât de puternica sunt marcați de efectul odiseic, al „deformărilor” induse tuturor de fenomenul migrației. Să examinăm, mai întâi, mediul ocupațional, comunitatea ocupațională din care se extrag cei stabiliți pentru muncă în Italia.

Domeniile selective din care se recrutează migranții sunt comerțul (22,1%), industria (17%), construcțiile (13%), cele trei totalizând 52% dintre migranți. Dacă la acestea trei adăugăm agricultura cu o pondere de 7% obținem un procent cumulativ de 60,7% pentru aria sectorială de recrutare a migranților. Este evident că cei mai mulți provin din comerț și cei mai puțini din activitatea de menaj. O pondere destul de mare revine unei categorii reziduale, „altele”, în care se grupează și şomerii, şomajul fiind o situație destul frecventă pentru pe-migrație. Iată și tabelul cu datele complete:

**In ce domeniu de activitate lucrati in tara?**

Domenii de activitate	Număr	Frecvența (%)	Frecvența cumulativă
agricultura	30	6.8	6.8
comerț	97	22.1	29.0
menaj	7	1.6	30.6
industria	76	17.4	47.9
construcții	56	12.8	60.7
altul	62	14.2	74.9
ns/nr	110	25.1	100.0
Total	438	100.0	

Examinarea motivelor migrației ne arată cât de încărcată economic este motivația plecării. Principalul motiv al plecării este întrunit de lipsa banilor. 67% dintre respondenți declară că motivul plecării au fost banii, mai precis lipsa lor. Al doilea motiv este reîntregirea familiei (13,9%).

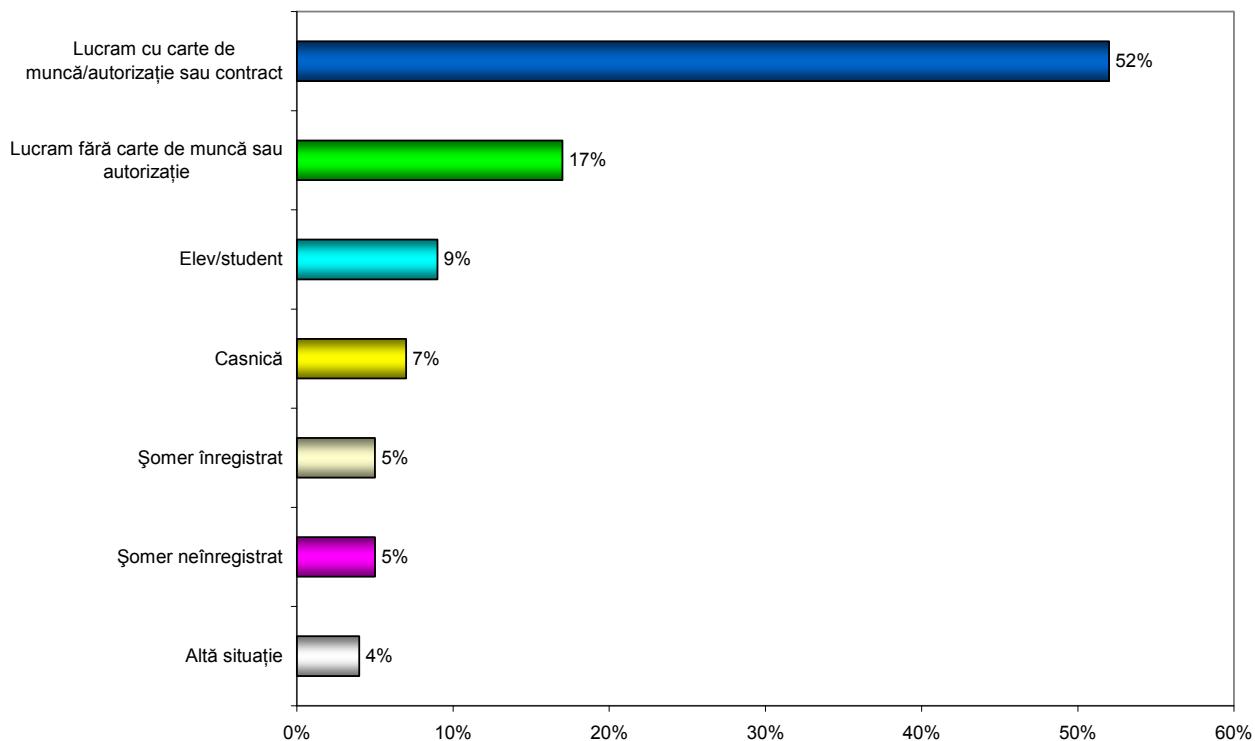
<sup>48</sup> Samuel P. Huntington, op.cit., p. 290-291

Perspectiva teoretică oferită de neoeconomia migrației este iată din nou confirmată: veniturile gospodăriei și întregirea familiei, adică viețuirea simplă compun tabloul motivational al dramei marii mase de migranți săliți să-și părăsească locul pentru că acesta nu avea „încăpere” pentru familiile lor și pentru o viețuire la pragurile decenței (ne amintim că aproape 80% dintre cei plecați declară că veniturile din țară nu ajungeau nici pentru strictul necesar ori doar pentru strictul necesar: în total, 74,4% au dat aceste răspunsuri). Iată datele complete:

### Care a fost motivul principal al plecarii dv din Romania?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	reintregirea familiei	61	13.9	13.9	13.9
	banii	296	67.6	67.6	81.5
	cariera	18	4.1	4.1	85.6
	cunoasterea altor limbi	3	.7	.7	86.3
	integrarea intr-o alta cultura/nea m	15	3.4	3.4	89.7

### Care este situația dv. ocupațională înainte de a pleca din România pentru a munci în afara țării?



În fine, modelul celui plecat este de tip odiseic: el pleacă singur cu gândul acasă, străin în lume, departe de casă, purtând cu el toate neliniștile și angoasele strănatății, întreaga apăsare a

celor care-au rămas acasă, la rândul lor copleșiți de griji și neliniști. Sentimentul spațiului la cei rămași și la cei plecați, angoasele sau spaimele celor plecați și a celor rămași sunt apăsătoare. Citim în spatele unei cifre ca cea dezvăluită de sondaj dezechilibre pe clase de vârste, pe gen sau sex, ori în raport cu categoriile diferențiate după proporția fertilității etc.

## **2. Migrația ca dramă existențială și soluție tranzitorie.**

### **2.1 Singurătatea socială a familiilor și insensibilitatea guvernelor.**

Deformările induse de drama migrației pot atinge echilibrul familial. Soții/soțile rămase acasă, copiii etc. resimt plecarea ca pe o dramă existențială nu ca pe o soluție existențială. Am numit, repetăm, aceste deformări care marchează grav echilibrul etno-psihologic al copiilor și al soților – mame sau al soților – tați rămași acasă ori plecați în lume pentru a-și asigura traiul lor și al celor familiilor lor „efect Ulysse” sau odiseic. Întrebările utilizabile pentru a evalua un atare efect, au această configurație:

Ați plecat singur?

1. Da. 2. Nu.

Care dintre membrii familiei dvs. au rămas în țară în urma plecării dvs.?

1. Numai soția; 2. Soția și copiii; 3. Soția și părinții; 4. Soția, copiii și părinții

Credeți că vă veți întoarce, dacă veți pleca?

1. Cu siguranță
2. Probabil, da
3. Probabil, nu
4. În nici un caz

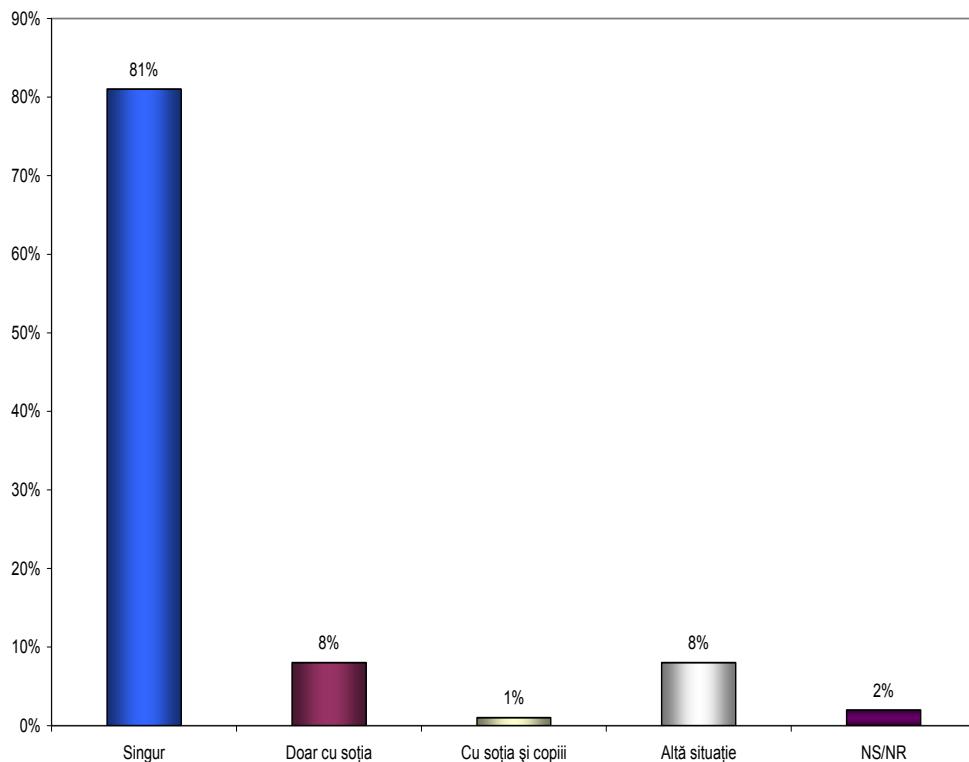
Iată datele:

**Atunci cand ati aplecat pentru prima data la munca in strainatate ati plecat...?**

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	singur	353	80.6	80.6	80.6
	doar cu soția	34	7.8	7.8	88.4
	cu soția și copiii	4	.9	.9	89.3
	alta situație	36	8.2	8.2	97.5
	NS/NR	11	2.5	2.5	100.0
	Total	438	100.0	100.0	

Din tabel constatăm că 80,6% dintre cei plecați au plecat singuri lăsând în urmă familii dezputernicite, simțind alăturate griji și năzuințe, gânduri cețoase de revenire, ceea ce sigur că ridică problema remigrației ca parte a acestei strategii de viață, la concurență, e adevărat, cu decizia reîntregirii familiei la destinație. Să redăm, înainte de a stăruī asupra celorlalte categorii de migranți, și graficul datelor pentru valoarea sa de sugestie.

Atunci când ați plecat din România pentru prima dată la muncă în străinătate, ați plecat ...?



Doar 0,9% au plecat cu soția și copiii, ceea ce arată care este proporția celor fără de întoarcere. În fine proporția celor plecați doar cu soția și prezumabil fără de copii este de 7,8%, încât pentru aceștia ca și pentru cei 80,6% sindromul Ulysse pare a fi configurația sufletească dominantă, al cărei ax este distanța sufletească insuportabilă între „acasă” și „în lume”, o sfâșietoare nostalgia marcându-le zilele. Concluziile acestea sunt întărite și de constatarea că 50% dintre subiecți declară că aveau copii minori când au plecat în Italia pentru muncă. Iată datele:

## 2.2 Sociologia grijei. Grijă, îngrijire și îngrijorare

**Aveati copiii minori (cu varsta sub 14 ani) in momentul in care ati venit in Italia pentru munca?**

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
da	219	50.0	50.0	50.0
nu	219	50.0	50.0	100.0
Total	438	100.0	100.0	

Constatăm, iată că cei 50% dintre cei sosiți în Italia, care aveau copii minori în momentul sosirii lor acolo, purtau cu ei nu doar sarcina propriei lor existențe ci și povara unei gospodării de susținut, ceea ce complică enorm drama migranților din Italia și atestă deplina singurătate a gospodăriilor familiale ale românilor (toal ignorați de statul român, lipsiți adică de orice preocupare a guvernului de acasă pentru soarta familiilor aflate într-o dificultate existențială majoră, cum o să deducem și în temeiul datelor referitoare la situația lor în pragul plecării). Iată tabelul și graficul asociat:

**Cati copii minori aveați când ați plecat?**

		Frequenc y	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1	131	29.9	59.8	59.8
	2	74	16.9	33.8	93.6
	3	11	2.5	5.0	98.6
	4	3	.7	1.4	100.0
	Total	219	50.0	100.0	
Missing	System	219	50.0		
	Total	438	100.0		

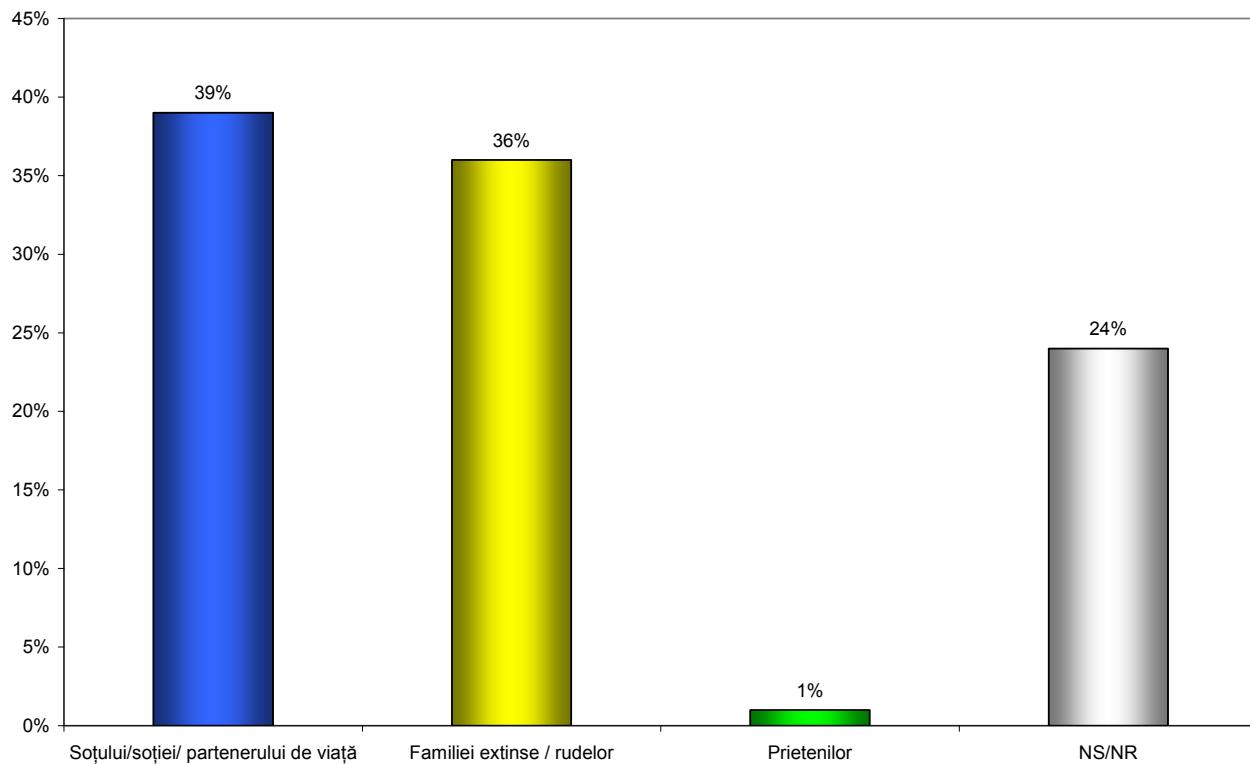
Dintre cei ce și-au lăsat copiii minori acasă la plecare, un procent mare, de 93,6% aveau 1 sau 2 copii, un procent destul de mare declară că aveau 3 copii (5%), iar unii lăsaseră acasă 4 copii la plecare (1,4%). Familia adoptă o foarte instructivă strategie de supraviețuire împărțind griile între cei rămași acasă și cei plecați în lume, model dominant pentru migrația românească ceea ce arată că familia este singură în fața dramei migrației. Copiii rămași acasă sunt lăsați în grija partenerului rămas acasă (soț sau soție) ori în grija altor membrii ai familiei (rude sau familie extinsă). Grija traiului este asumată de cel plecat pentru toată familia, doavadă valoarea foarte ridicată a remitențelor. Este o altă fațetă a neoeconomiei migrației, care nu este un model ales ci o strategie impusă de situația în care se află familia românească la cei 18 ani după revoluția „eliberatoare”. Iată datele:

**In grija cui ati lasat copiii minori cand ati plecat?**

	Frequenc y	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
sotiei/sotului/partenerulu i de viață	85	19.4	38.8	38.8
familiei extinse/rudelor prietenilor	78	17.8	35.6	74.4
NS/NR	3	.7	1.4	75.8
Missing	53	12.1	24.2	100.0
Total general	219	50.0	100.0	
	438	100.0		

Iată și graficul asociat:

**Dacă da, în grija cui ați lăsat copiii minori când ați plecat?**



Ce constatăm? 74,4% dintre respondenți utilizează strategia centrată pe familie ca strategie de supraviețuire în condiții de presiune locală și de alternativă migraționistă. Lucrul cel mai tulburător este că gija de familie nu este împărtită în România cu statul, astfel că cei /4% dintre plecați mizează numai pe grija celorlalți membrii ai familiei și nicidcum pe vreo politică de îngrijire socială ori pe vreo reacție de îngrijorare din parte aguvernărilor. În România grija și grijile, îngrijirea și îngrijorările sunt fenomene strict familiale, neîmpărtășite de guverne și de guvernanți sub nici o formă. Carența îngrijorării sociale este un indicator al crizei morale, al deficitului moral al elitelor guvernamentale din România din tot intervalul tranziției. Populația și guvernele sunt două realități strict paralele ca și cum ar face parte din continente care nu se ating.

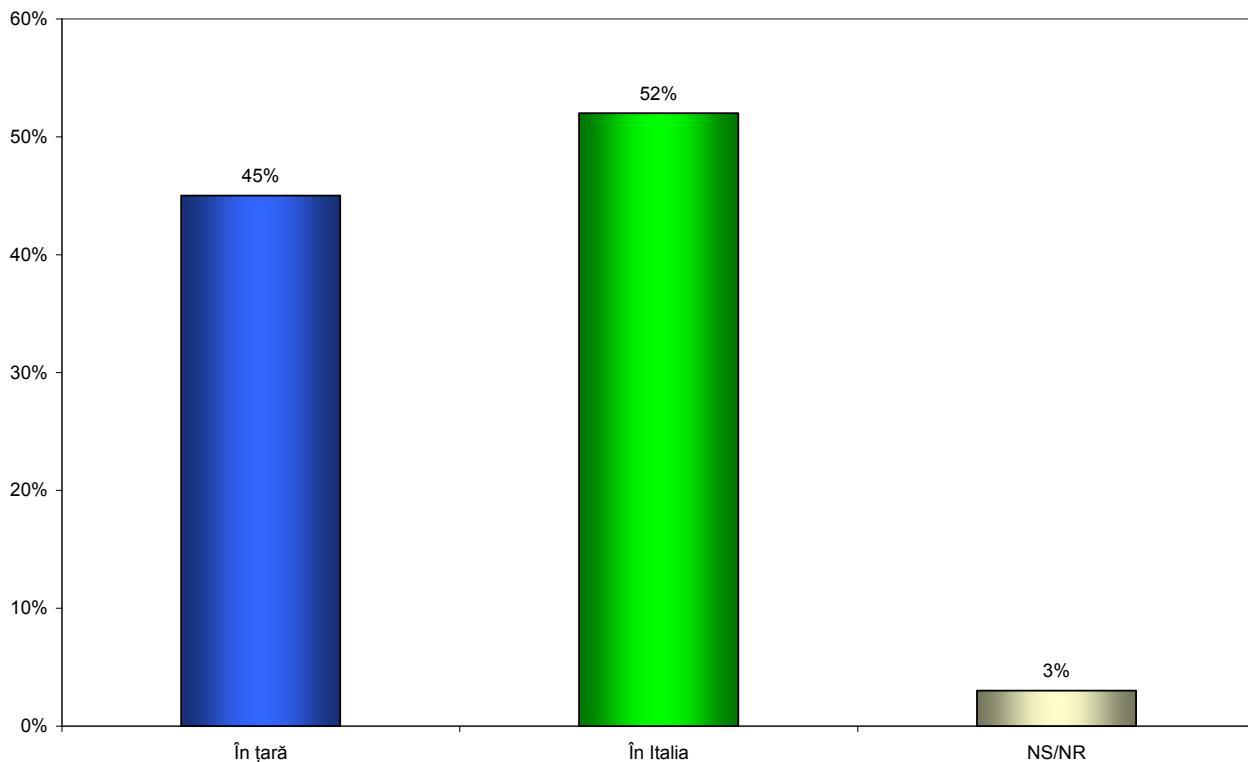
**In acest moment copiii se află în ...?**

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	țara	99	22.6	45.2	45.2
	Italia	114	26.0	52.1	97.3
	NS/NR	6	1.4	2.7	100.0
	Total	219	50.0	100.0	
Missing	System	219	50.0		
	Total	438	100.0		

În acest moment 45% dintre migranți au copiii în țară și 52% în Italia, ceea ce arată că problema

unor politici sociale pentru familiile migranților pentru muncă este o urgență, iar metoda de abordare este aceea a acordului bilateral dintre cele două guverne în raport cu aceiași țintă: familiile migranților pentru muncă.

#### În acest moment copiii se află în ...?

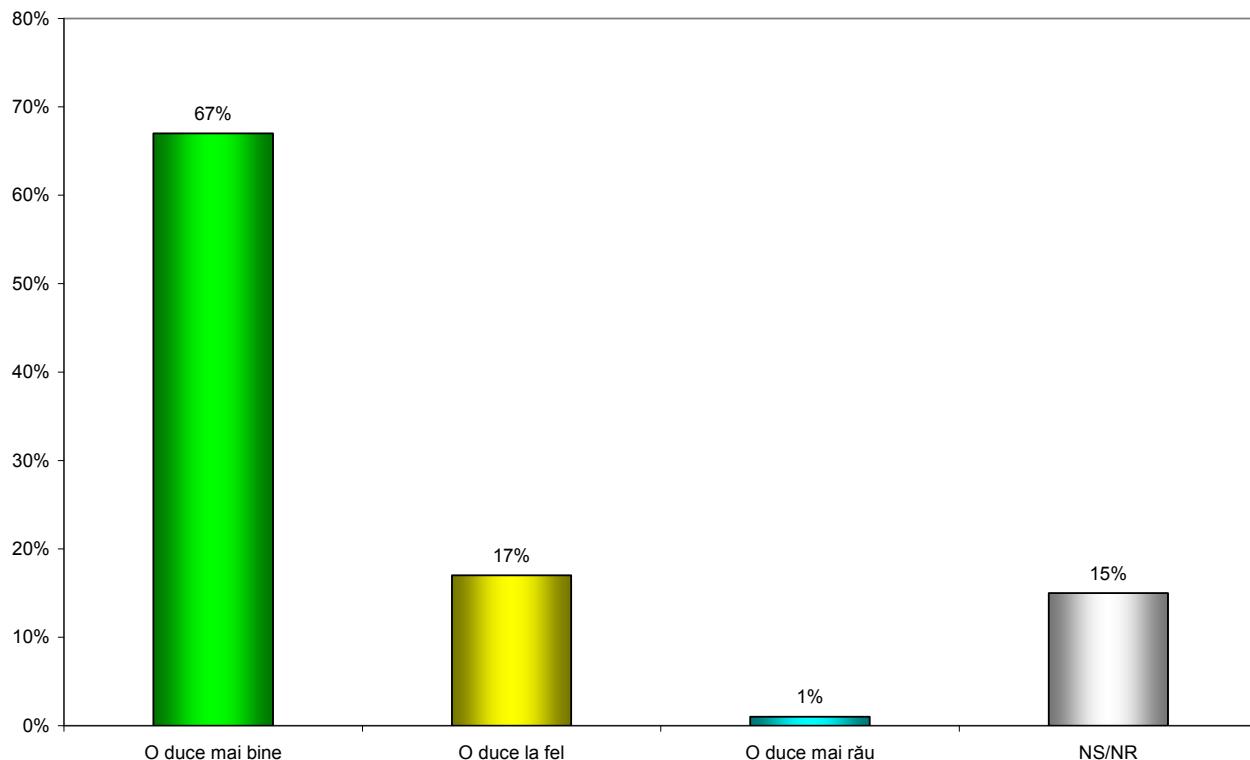


Am reținut că modelul care explică opțiunea migraționistă este acela al migrașiei selective indusă de factorii negativi din zona de origine. Altfel spus, când plecarea e determinată de factori negativi în zona de origine, avem o "selecție negativă", iar când plecarea e determinată de factori pozitivi în zona de destinație avem o selecție pozitivă. În cazul migranților din Italia factorii care au determinat plecarea au fost factori negativi în zona de origine și deci avem de-a face cu o migrație selectivă determinată de o selecție negativă. Ipoteza este susținută și de declarațiile migranților: o proporție de 66,9% dintre ei declară că după emigrare familiile o duc mai bine. Iată tabelul și graficul asociat.

#### Dupa plecarea dv familia...?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid o duce mai bine	293	66.9	66.9	66.9
o duce la fel	74	16.9	16.9	83.8
o duce mai rau	6	1.4	1.4	85.2
NS/NR	65	14.8	14.8	100.0
Total	438	100.0	100.0	

**După plecarea dvs., familia:**



#### **IV. Premigratia și postmigratia românilor din Italia. Migratia ca mod de viață**

##### **1 De la plecare la sosire și după sosire. Viața în pragul plecării**

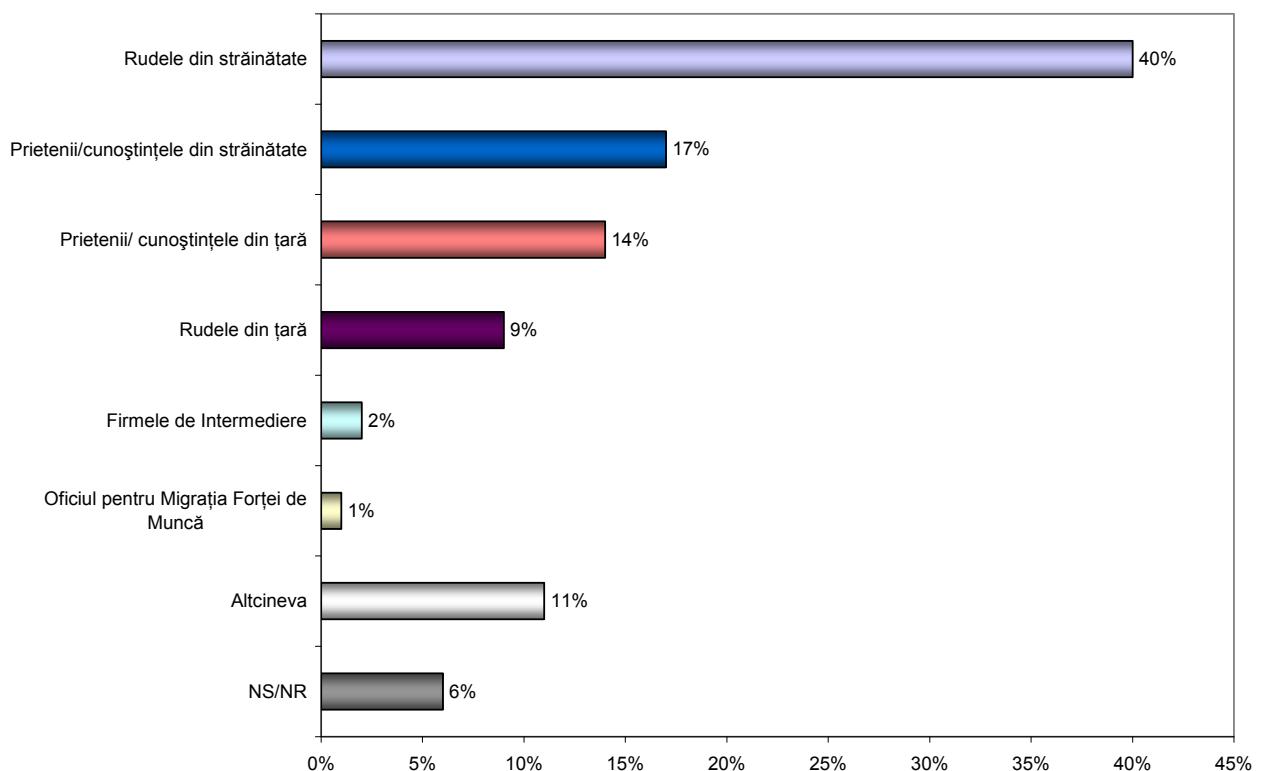
Abordarea instituțională a migrației ne avertizează că în viața migrantului intervin doi factori decisivi: a) unul în faza premigratiei, agentul care se va folosi de primul clește al migrației: numărul mare de cereri de emigrare, de o parte, și restricțiile de intrare (angajare, sedere, legalizare etc.), de alta: acesta va mijlochi plecarea; al doilea în faza imediat postmigraționistă, organizația voluntară și rețeaua, dispuse să ofere suport migranților.

Vom examina datele pentru cei plecați în Italia, mai întâi pentru a verifica agentul tipic care a intervenit în faza premigratiei.

##### **2 Agenți mijlocitori ai plecării. Fenomenul absenteismului guvernamental**

Plecarea nu este un fenomen individual. De regulă decizia plecării este legată și de prezența/absența, accesibilitatea/inaccesibilitatea agenilor mijlocitori. Prezența acestor agenți și accesibilitatea lor contează enorm în decizia plecării. Pentru a evidenția profilul acestui agent mijlocitor prezentăm datele în graficul de mai jos și în tabelul asociat.

### Cine v-a ajutat să plecați în străinătate?



### Cine v-a ajutat sa plecati in strainatate?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid rudele din tara	39	8.9	8.9	8.9
rudele din strainatate	173	39.5	39.5	48.4
prietenii/cunoastintele din tara	63	14.4	14.4	62.8
prietenii/cunoastintele din strainatate	73	16.7	16.7	79.5
firmele de intermediere	11	2.5	2.5	82.0
Oficiul pt Migratia Fortei de Munca	3	.7	.7	82.6
altalineva	50	11.4	11.4	94.1
ns/nr	26	5.9	5.9	100.0
Total	438	100.0	100.0	

Analiza datelor ne arată că cea mai agentul mijlocitor al plecării este în cele mai multe cazuri rețeaua:

- Rudele din străinătate: 39,5%
- Prieteni, cunoștiințe din străinătate: 16,7%
- Prieteni, cunoștiințe din țară: 14,7%

- Rudele din țară: 8,9%
- Firmele de intermediere au o pondere foarte scăzută în premigrație și deci o eficacitate redusă. Ponderea lor în mijlocurile premigrației se reduce la 2,5%
- Cât privește Oficiul pentru Migrăția Forței de muncă, acesta este ca și inexistent în această fază.

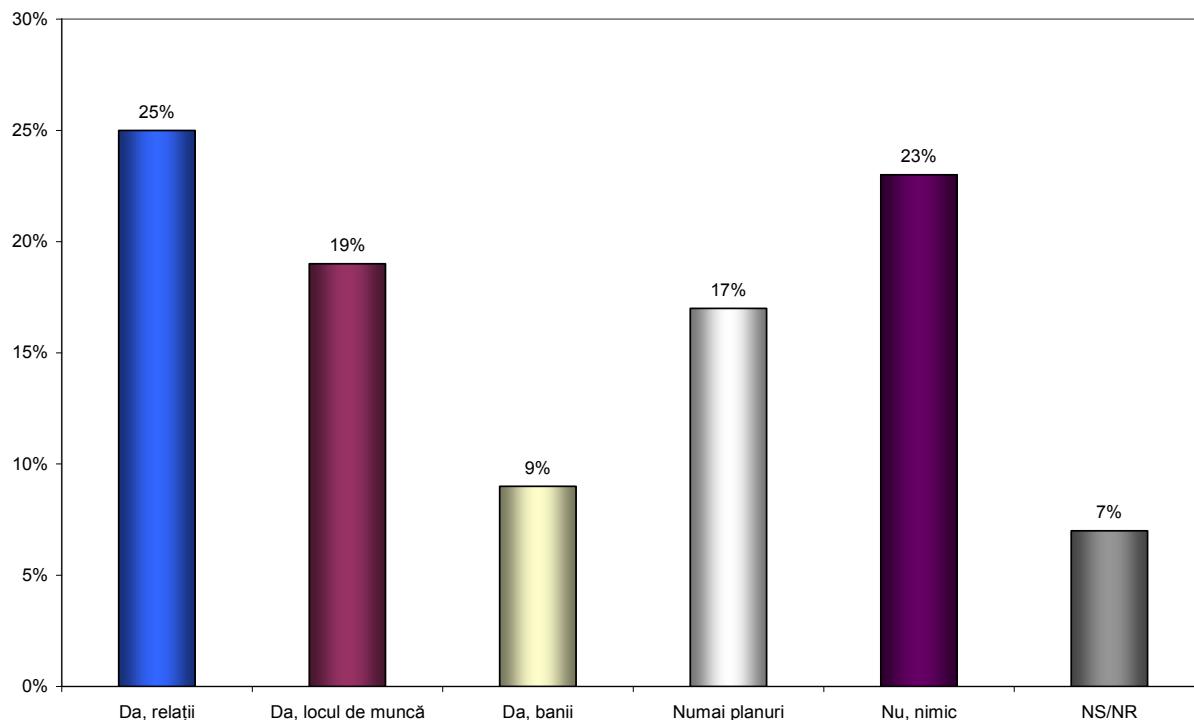
Absenteismul acestui oficiu arată implicarea dezastroasă de scăzută a guvernului în acest fenomen de amploare națională, poate cel mai copleșitor ca volum, ca intensitate, ca încărcătură dramatică încât absența unei logistici guvernamentale în acest proces este echivalentă cu indiferentismul catastrofal al unui stat major de armată la vreme de război față de tot ceea ce înseamnă linia activităților de spate ale frontului.

Plecarea nu este o activitate spontană, mai ales că are atâtea implicații în toate domeniile, deopotrivă la scara comunității locale, la scara comunității naționale de forță de muncă, dar și la scara familiei. Cu toate acestea guvernul strălucește prin neimplicare și absenteism ca și cum ar fi undeva în insulele caraibiene într-o vacanță indefinită prelungită. Numim această retragere a guvernului din fața problemelor sociale critice absenteism guvernamental. Față de această separare a guvernului de masa peste care superfetează, consemnăm emergența unor rețele orizontale care "pregătesc" migrantul în faza premigrației. Circa 70% dintre migranți mărturisesc că și-au pregătit plecarea fie prin serviciile unor relații, a unor informații dobândite la locul de muncă (acesta este un semnal de mare alarmă căci locul de muncă joacă, în atari cazuri, funcția unei piste de decolare migraționistă ceea ce arată cât de jos a căzut climatul întreprinderii românești), fie prin planuire proprie, planuire care preschimbă conținutul intervalului anterior plecării conferind acestui interval semnificația unei etape distincte pe care specialiștii au denumit-o premigrație. Iată datele cuprinzătoare (tabelul și graficul asociat):

**Aveati pregatita plecarea?**

		Frequencies	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	da, relații	111	25.3	25.3	25.3
	da, locul de munca	84	19.2	19.2	44.5
	da, banii	37	8.4	8.4	53.0
	numai planuri	72	16.4	16.4	69.4
	nu, nimic	102	23.3	23.3	92.7
	ns/nr	32	7.3	7.3	100.0
	Total	438	100.0	100.0	

### Aveați pregătită plecarea?



Noutatea fenomenului nu poate fi invocată ca scuză pentru absentismul acesta guvernamental căci fenomenul este destul de vechi căci 19% au migrat pentru muncă până în anul 1994, ceea ce reprezintă un număr de circa 250 000 de oameni. Restul de circa 1 milion au plecat după 2000, mai precis între 2000 și 2008. Cifra este frisonantă. Dacă ținem seama de faptul că într-un interval de şapte ani au plecat, în medie 145.000 de oameni pe an, putem înțelege amplearea fenomenului migraționist. Este un fenomen fără de comparație. Când dintr-un stat pleacă un număr aşa de mare de cetăteni pe an fenomenul se încadrează în clasa marilor refugii. Ce factori au pus pe fugă populații aşa de numeroase? La o asemenea proporție se fuge de războaie, de mari inundații, de ciumă, de secetă, de mari represiuni etc. Plecarea unor populații la o asemenea proporție este un fenomen de tip catastrofal pentru care orice guvernare ar fi mai mult decât alarmantă. La noi ca la nimenea. Guvernele sunt impasibile în fața castrofelor ca și cum s-ar petrece undeva la mii de km distanță. Iată graficul :

### 3. Stadiile migrației spre Italia

Migrația a devenit un mod de viață, ne spune Massey. În acest sens, putem spune că migrația își dezvoltă propria ei cultură care intră în competiție cu modul de viață sedentar și cu ceea ce numim cultura sedentară. Sdentarismul și migraționismul sunt două moduri de viață, două filosofii, două culuri, mai precis două paternuri de viață, consemnate ca atare în toată naratologia vieții colective a popoarelor. În Biblie, tiparele au fost fixate memorabil în prototipul agri-cultural al lui Cain și prototipul pastoral al lui Abel, cel omorât de fratele său. Ori de câte ori cineva promovează migrația ca mod de viață sau ca strategie de viață, spunem că el face apel cu succes ori fără succes la cultura migrației, ca set de valori, atitudini, orientări, filosofie de viață. „La nivelul comunității, migrația devine adânc înrădăcinată în repertoriul comportamental al oamenilor, și valori asociate migrației devin parte a valorilor comunității.<sup>49</sup>” Massey afirmă că „...circulația oamenilor,

<sup>49</sup> Massey, Douglas. et. al., 1998, pp 452-456, apud Constantinescu, Monica, 2002, op.cit, p. 109

produselor, și ideilor crează o nouă cultură transnațională ce combină valorile, comportamentele, și atitudinile din societatea de plecare și cea de primire pentru a crea un nou, foarte autonom spațiu social ce transcede granițele naționale.” (ibidem) Migrația este interpretată ambivalent fiind asociată deopotrivă cu spiritul de inițiativă dar și cu nestatornicia, ba chiar cu trădarea locului, cu aventurismul etc., atunci când nu este privit ca o alternativă la comprimarea spațiului vital al „localnicilor” ceea ce reclamă recursul la opțiunea și strategia migraționistă. Mircea Eliade arată că migrația primilor coloniști americani a îmbrăcat o formă soteriologică, preluând o încărcătură mesianică de cadru al salvării și de pământ făgăduit. Migrația odată adoptată într-o comunitate locală se va autoalimenta, adică va acționa ca un lanț de cauzalități cumulative, cum spune Myrdal. Experiența de migrație hrănește migrația, o perpetuiază, adică o ridică la rang de mod alternativ de viață comparativ cu modul sedentar de viață, care începe să fie definit ca expresie a lipsei de curaj și de inițiativă. Fenomenul a făcut obiectul unei teorii enunțate de către Myrdal și dezvoltată de către Massey, teoria cauzalității cumulative. „Cauzalitatea este cumulative în sensul că fiecare act de migrație alterează contextul social în care deciziile viitoare sunt luate într-un mod tipic ce face deplasările adiționale mai probabile”<sup>50</sup> Accentul se mută de pe factorii declanșatori ai migrației pe noțiunea de experiență de migrație acumulată în cadrul colectivității umane. „La nivelul comunității, migrația devine adânc înrădăcinată în repertoriul comportamental al oamenilor, și valori asociate migrației devin parte a valorilor comunității.<sup>51</sup> ”...Circulația oamenilor, produselor, și ideilor crează o nouă cultură transnațională ce combină valorile, comportamentele, și atitudinile din societatea de plecare și cea de primire pentru a crea un nou, foarte autonom spațiu social ce transcede granițele naționale.” (Massey, apud ibidem). Ipoteza cauzalității cumulative este confirmată de datele anchetei CURS, din care putem deduce că cei chestionați obișnuiesc să migreze pentru muncă, adoptă, altfel spus, migrația ca strategie alternativă de viață (la strategia sedentară). Iată datele:

#### **In ce an ati venit pentru prima data pentru munca in Italia?**

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	1989	1	.2	.2	.2
	1991	2	.5	.5	.7
	1992	2	.5	.5	1.2
	1993	4	.9	.9	2.1
	1994	5	1.1	1.2	3.3
	1995	4	.9	.9	4.2
	1996	4	.9	.9	5.2
	1997	13	3.0	3.0	8.2
	1998	17	3.9	4.0	12.2
	1999	29	6.6	6.8	19.0
	2000	39	8.9	9.1	28.1
	2001	23	5.3	5.4	33.5
	2002	58	13.2	13.6	47.1
	2003	50	11.4	11.7	58.8
	2004	55	12.6	12.9	71.7
	2005	33	7.5	7.7	79.4
	2006	34	7.8	8.0	87.4

<sup>50</sup> Massey, Douglas. et. al., 1993, p 451, apud Constantinescu, Monica, 2002, op.cit, p.108

<sup>51</sup> Massey, Douglas. et. al., 1998, pp 452-456, apud Constantinescu, Monica, 2002, op.cit, p. 109

	2007	39	8.9	9.1	96.5
	2008	15	3.4	3.5	100.0
	Total	427	97.5	100.0	
Missing	NS/NR	11	2.5		
Total		438	100.0		

Din tabel putem deduce cel puțin trei faze semnificative ale procesului. Prima fază, o putem assimila etapei cumulative, guvernată, altfel spus, de mecanismul cauzalității cumulative, care subântinde o perioadă destulde lungă, din 1989 până în anul 2000. În cei zece ani au plecat pentru prima dată pentru muncă în Italia doar 19% dintre subiecții chestionați. Faza a doua este una de creștere puternică a valului de migrație și se întinde pe intervalul dintre 2000 și 2004 inclusiv, când au migrat pentru muncă un al doilea contingent masiv, cel mai mare, cuprinzând 52% din totalul celor plecați. Am spune că aceasta este faza în care creasta de val migraționist atinge climaxul, după care urmează un declin, un efect de „oboseală” căci din 2004 până în 2008 au mai plecat doar restul de circa 29% dintre migranți. Iată tabelul celor trei faze sau stadii ale migrației în Italia:

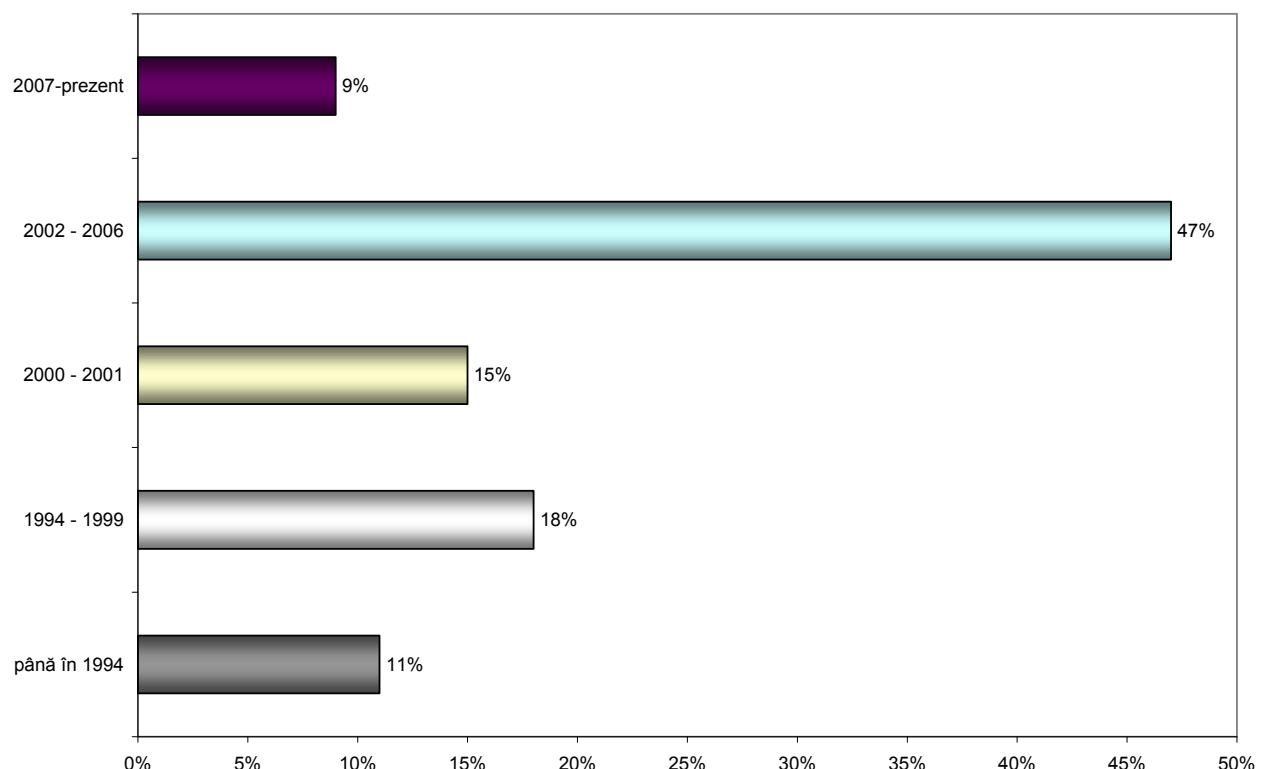
#### **Stadiile procesului de migrare spre Italia**

Stadii ale migrației spre Italia	Proportii (%)
1989-1999	19
2000-2004	52,7
2005-2008	29,3

Perioada maximului migraționist este cuprinsă în intervalul 2000-2004, când frecvența plecărilor cumulează 52% din totalul plecărilor în tot intervalul celor 17 ani de migrație masivă. Curba este una în formă de J cu o majoritate spre intervalul 2002-2007 și o pondere scăzută pe lungimea primului interval de 10 ani. Altfel spus, în șase ani au plecat de aproape trei ori mai mulți români decât în primii zece ani de după revoluția din 1989.

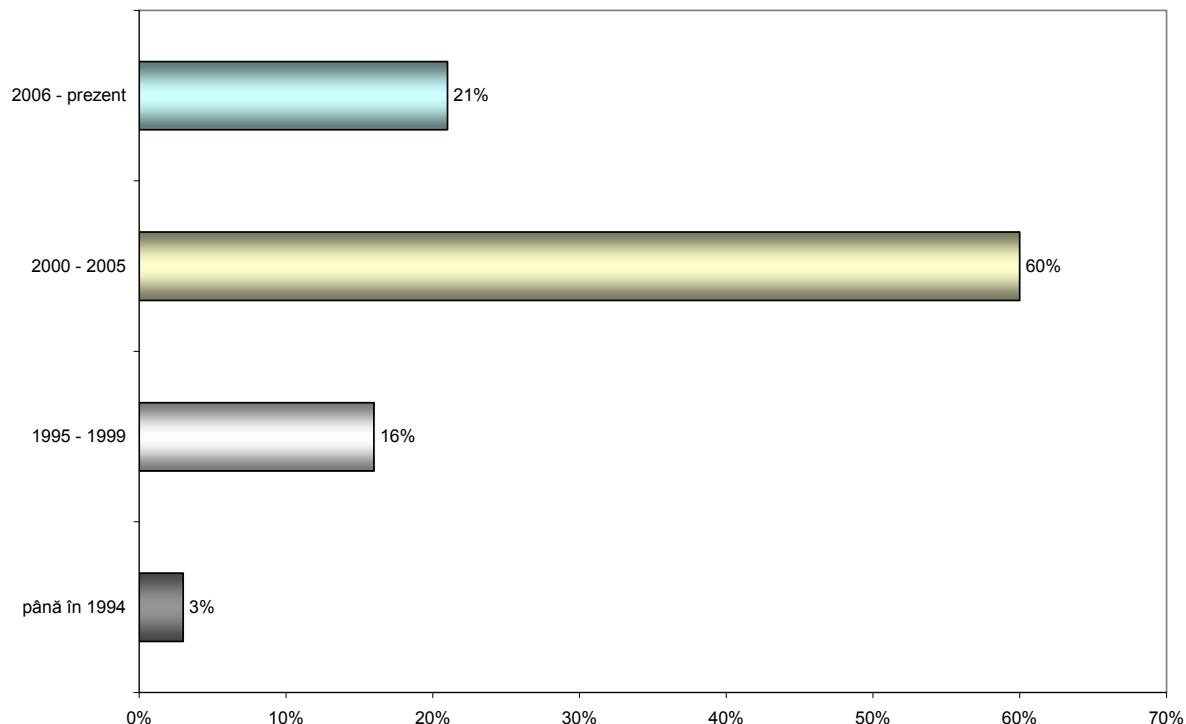
Iată acum graficul plecărilor:

### În ce an ați plecat din România pentru prima dată la muncă în străinătate?



Spre deosebire de trendurile determinate de ISAR pentru perioada de până în anul 2001, datele CURS arată că în cazul migrației spre Italia, dinamica a fost una crescătoare, cu un punct de climax pentru intervalul 2002-2006, înregistrând o scădere spre 2008, ceea ce ar confirma profilul dinamicii migraționiste generale determinat de către ISAR. Față de situația plecărilor generale, putem determina situația plecărilor pentru muncă în Italia. Iată graficul:

**În ce an ați venit pentru prima dată pentru muncă în Italia?**



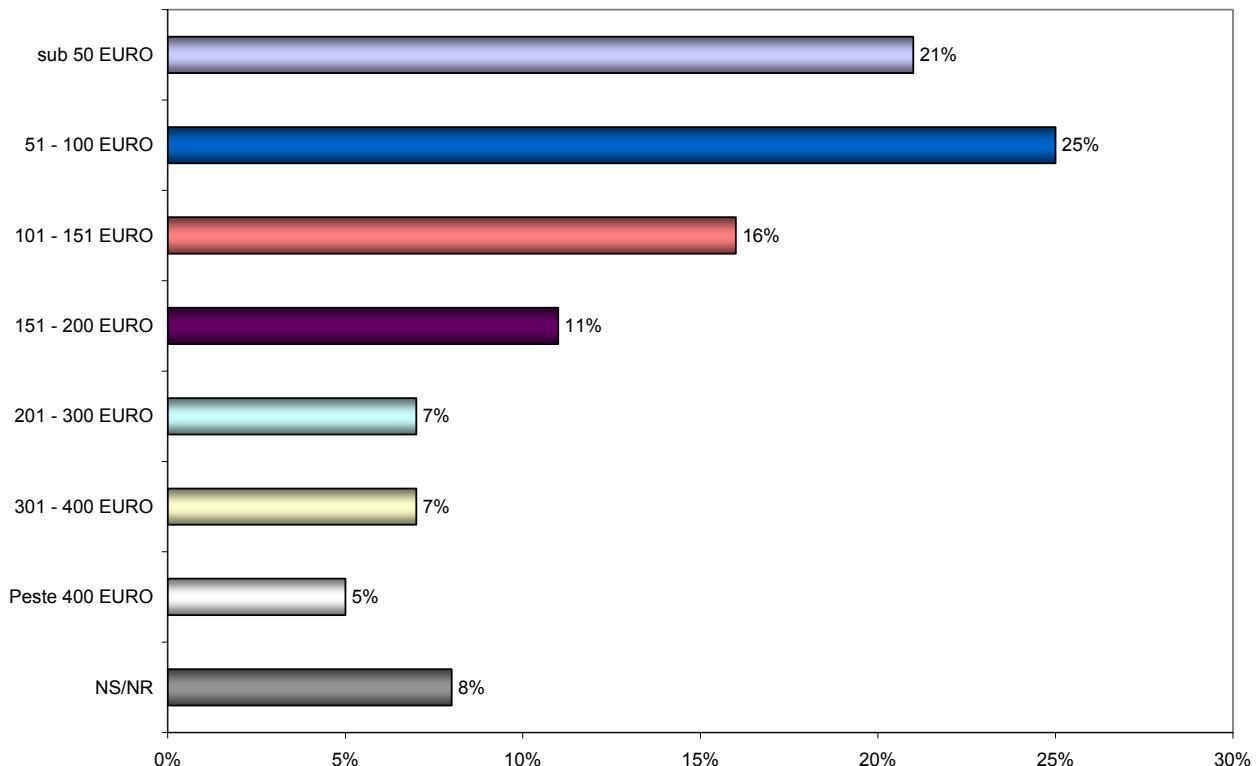
Perioada maximului venirilor pentru muncă în Italia este cea cuprinsă între 2000-2006, înaintea integrării. Ipoteza că integrarea va adduce pe urmele ei o creastă de val pentru plecările din România nu este, iată confirmată. Media sosirilor pentru muncă în Italia este în intervalul de maxim de cica 10% annual, în vreme ce după 2006 până în prezent media sosirilor a fost tot de 10%, deci o constanță. Modelul explicativ al plecărilor, aşadar, este al migrației selective cu o selecție negativă la plecare, adică cei plecați au opțiunea migrării din motivele de acasă nu din cauza vreunei atracții occidentale. Ei pleacă de răul de acasă nu pentru binele din Occident cum susține o anume parte a presei. Să examinăm, în adâncime motivul plecării pentru a tranșa încă mai radical chestiunea. Iată tabelul:

**Care a fost motivul principal al plecării dv din Romania?**

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	reintregirea familiei	61	13.9	13.9	13.9
	banii	296	67.6	67.6	81.5
	cariera	18	4.1	4.1	85.6
	cunoasterea altor limbi	3	.7	.7	86.3
	integrarea intr-o alta cultură/neam	15	3.4	3.4	89.7
	alt motiv	28	6.4	6.4	96.1
	ns/nr	17	3.9	3.9	100.0
	Total	438	100.0	100.0	

Analiza motivului principal al plecării din România ne arată clar că modelul explicativ este acela al migrației bivariate sau bifactoriale cu semn reciproc inversat: factorii cu semnul minus în țara de origine sunt cauza opțiunii migrationiste, opțiune întărâtă de efectul compensator în privința factorilor de același tip în țara de destinație. Acest model este mai mult decât modelul push-and-pull căci se referă nu la diferenți factori în cele două arii ci la aceiași factori cu semne opuse în cele două arii și el este propriu situațiilor în care situația de acasă este fără deschidere. Spre deosebire de modelul push-and-pull, în acest caz, diferă nu factorii de inducție ai migrației în cele două arii – de origine și de destinație - ci semnul lor, adică vectorizarea. Când factorii de motivație sunt banii ei devin efectivi în clipa în care semnul pe care-l pune migrantul potențial pe acest factor este negativ în țara de origine și pozitiv în țara de destinație. Dacă acest model bivariat sau bifactorial persistă atunci el se rezolvă prin decizia emigrării. Așa se întâmplă în cazul subiecților din sondajul CURS. 67% dintre ei declară că principalul motiv al plecării din țară au fost banii, adică lipsa lor în țară și accesibilitatea lor în Italia. Chestiunea este atestată și de tabelul și graficul veniturilor în țară și în Italia. Iată graficul și tabelele:

**Cât era venitul lunar pe care l-ați primit ultima dată în România?**



**Cat era venitul lunar pe care l-ati primit ultima data in Romania?**

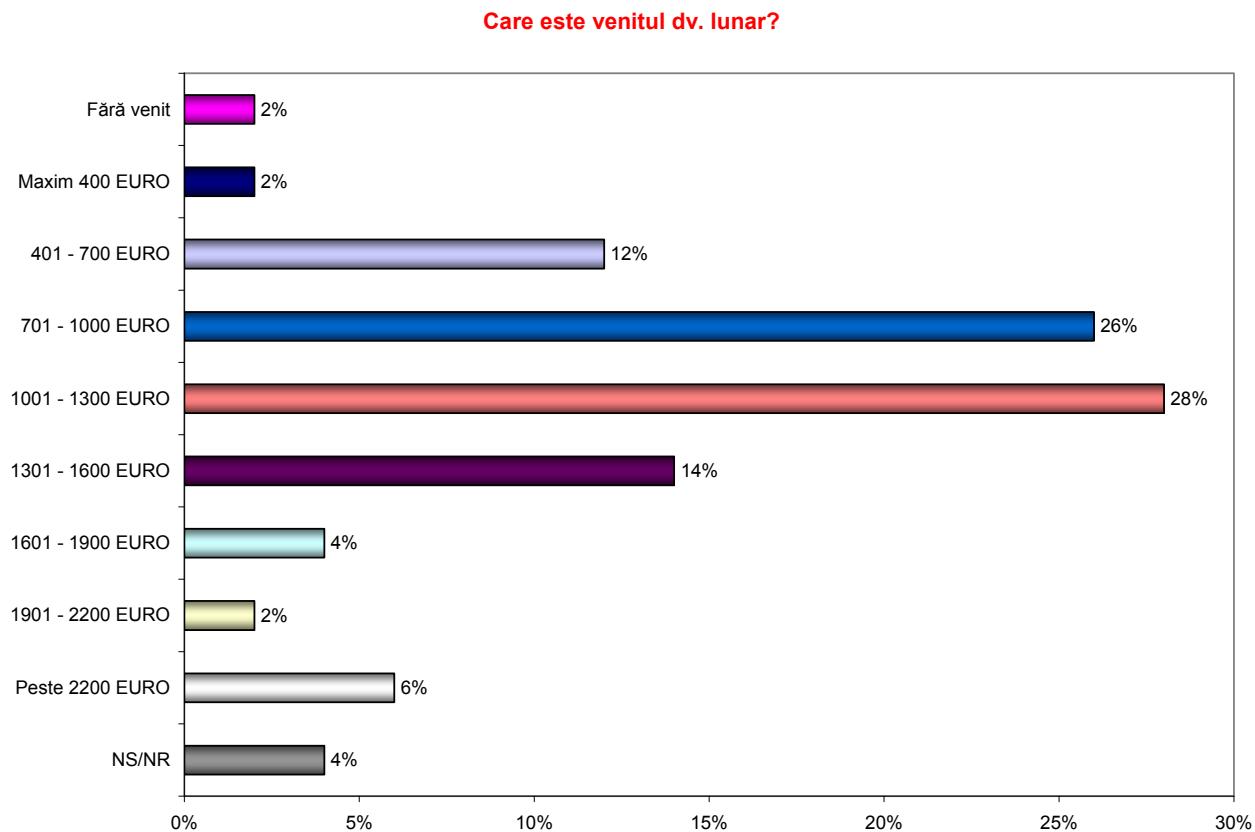
		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	sub 50 euro	77	17.6	20.6	20.6
	51-100 euro	92	21.0	24.6	45.2
	101-151 euro	61	13.9	16.3	61.5
	151-200 euro	40	9.1	10.7	72.2
	201-300 euro	26	5.9	7.0	79.1
	301-400 euro	26	5.9	7.0	86.1
	peste 400 euro	20	4.6	5.3	91.4
	ns/nr	32	7.3	8.6	
	Total	374	85.4	100.0	
Missing	nu este cazul/nu aveam venit	64	14.6		
	Total	438	100.0		

Din tabelul de mai sus reiese că venitul maxim pentru 80% dintre subiecți era, în țară, sub 300 de euro, pe câtă vreme în Italia cei ce câștigă sub 400 de euro ating un procent de 4,3%, în vreme ce cei care câștigă între 700 până la 2000 și peste 700 ating un procent de 80%. (cei ce câștigă sub 700 de euro ating un procent de sub 20%). Distribuția este din nou una de tip paretian, care ne spune așa : în Italia sunt foarte mulți cei ce câștigă peste 700-1000 de euro și foarte puțini cei ce câștigă sub 400 de euro, pe când în România situația este exact pe dos : sunt foarte mulți cei ce câștigă sub 400 de euro și foarte puțini cei ce câștigă peste 400 de euro. Iată, pentru confirmare datele privind câștigurile actuale ale migranților din Italia.

**Care este venitul dv lunar?**

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	fara venit	9	2.1	2.1	2.1
	maxim 400 euro	10	2.3	2.3	4.3
	401-700 euro	51	11.6	11.6	16.0
	701-1000 euro	114	26.0	26.0	42.0
	1001-1300 euro	122	27.9	27.9	69.9
	1301-1600 euro	61	13.9	13.9	83.8
	1601-1900 euro	18	4.1	4.1	87.9
	1901-2200 euro	10	2.3	2.3	90.2
	peste 2200 euro	24	5.5	5.5	95.7
	ns/nr	19	4.3	4.3	
	Total	438	100.0	100.0	

Venitul din Italia al migranților este evident diferit comparativ cu venitul din România. În vreme ce în România, 86% se situau sub 400 de euro, dintre aceștia, practic 72% câștigau sub 200 de euro pe lună, în Italia, 93% câștigă peste 400 de euro pe lună, iar cei care câștigă peste 700 de euro pe lună ating un procent de 79%. Iată și graficul asociat:



Ne dăm seama din analiza comparativă a scării veniturilor în cele două arii – de origine și de destinație – cât de dobleșitor trebuie să fi fost sentimentul nejutorării migrantului în pragul plecării.

## V. După sosire. Migrația ca mod de viață

### 1. Migrantul: cultura singurătății

#### 1.1. Asociații voluntare

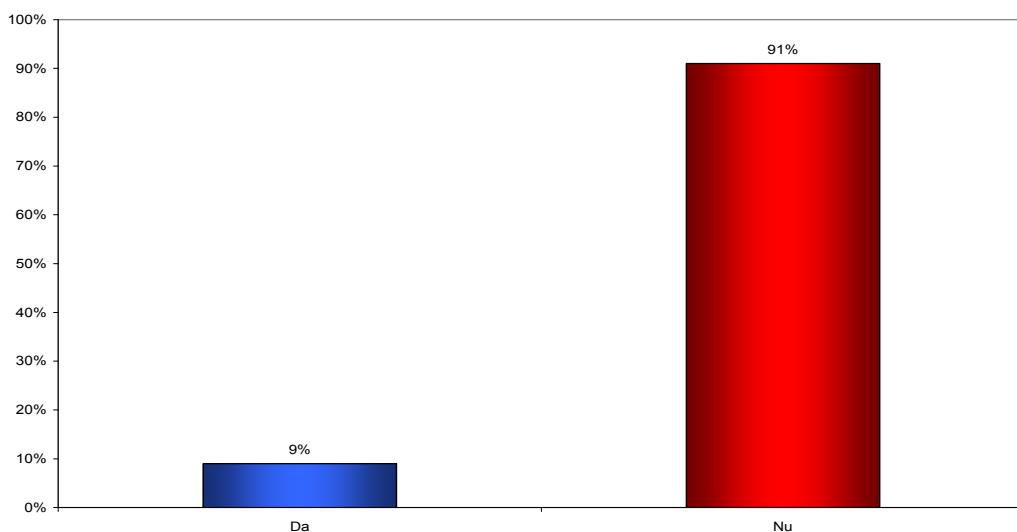
După sosire migrantul se confruntă cu o situație de viață fără de comparație ceea ce reclamă o anume asistență, față de care suntem din nou împinși să consemnă același nesimțitor absețneism guvernamental. Aceasta face ca proaspătul sosit să caute suportul unor asociații voluntare ori al unor rețele. Ipoteza aceasta, însă, n-a fost confirmată de datele cercetării, ceea ce arată că după sosire, migrantul se ține departe de formele aosiative ba ocolește chiar și locurile în care se pot constitui protorețele, locuri precum cafenelele, restaurantele etc. Lipsa unui atare interes ar putea fi legat de neîncredere, dar și de lipsa timpului disponibil pentru atari activități de timp liber. Așa cum reiese din interviuri, noul sosit practic nu are timp liber. De fapt el abordează perioada șederii sale ca pe una de muncă și nicidem ca pe una de intrare într-un nou spațiu de viață cu toate ale lui. De aceea noțiunea de migrație pentru muncă ni se pare cea mai acoperitoare pentru a defini acest segment de populație plecat și stabilit o vreme în altă țară. El nu vine să rămână (chiar dacă uneori

va rămâne), ci să agonisească ceva bain și eventual să se întoarcă grabnic. Datele arată că marea majoritate a migranților se țin deoparte de asociații/organizații, partide etc.: 91% dintre cei plecați declară că nu fac parte din vreo asociație/organizație, partid etc. Doar 9% răspund afirmativ. Iată tabelul:

#### In prezent sunteți membru al unei asociații/organizații, partid?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid da	39	8.9	8.9	8.9
nu	399	91.1	91.1	100.0
Total	438	100.0	100.0	

#### În prezent, sunteți membru al unei asociații/organizații, partid etc?



## 1.2. Rețelele

Nici căutarea unor rețele nu definește conduită migrantului după sosire. Ponderea celor care merg des la restaurant sau cafenea este mică: 26,3% dintre respondenți confirmă că merg la cafenea sau restaurant. Restul de 74% merg rar, foarte rar sau nu merg niciodată la restaurant sau cafenea, adică se țin deoparte de rețelele care se pot constitui pe această cale. Timpul lor este neîngăduitor pentru aceste „libertăți”, poate chiar deprinderile lor în această direcție sunt nedezvoltate. Analiza datelor ne arată că opțiunea pentru o cultură a „societății de la colțul străzii” (cafeneaua, restaurantul etc.) este redusă ca pondere. Cei ce recurg la modelul „societății de la colțul străzii” („street corner society”) compun o minoritate: 26,3%. Restul frecventează rar, foarte rar sau niciodată aceste locuri. În ce ne privește, asimilăm acest mod de viață culturii rețelelor, adică cultivării relațiilor într-o formulă cvasiregulată ceea ce conduce la efectul numit rețea. Iată datele în tabelul de mai jos și în graficele asociate:

**Cat de des mergeți la restaurant/cafenea?**

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid foarte des	26	5.9	5.9	5.9
des	89	20.3	20.3	26.3
rar	156	35.6	35.6	61.9
foarte rar	83	18.9	18.9	80.8
niciodata	60	13.7	13.7	94.5
ns/nr	24	5.5	5.5	100.0
Total	438	100.0	100.0	

Fenomenul rețelelor nu este absent totuși din viața migrantului nou sosit. Doar că mediul acestor rețele sunt relațiile de prieteni. Acestea compun cadrul și vehiculul unor rețele de viață pentru noii săsi. %8,4% dintre subiecții anchetați declară că se întâlnesc des și foarte des cu prietenii, 25,8 declară că se întâlnesc rar, și numai 12% declară că se întâlnesc foarte rar sau niciodată. Iată tabelul:

**Cat de des va întâlniți cu prietenii?**

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid foarte des	74	16.9	16.9	16.9
des	182	41.6	41.6	58.4
rar	113	25.8	25.8	84.2
foarte rar	41	9.4	9.4	93.6
niciodata	13	3.0	3.0	96.6
ns/nr	15	3.4	3.4	100.0
Total	438	100.0	100.0	

Acest tip de relații cu prietenii compun nucleul “capitalului social” al noilor săsi și ele reprezintă principala pârghie și garanție de reducere a riscurilor asociate noilor conjuncturi de viață. E posibil ca în timp, cum spune Massey, firmele și alte tipuri de organizații să capete o poziție importantă în viața migrantilor („în timp, indivizi, firmele și organizațiile devin bine cunoscute imigrantilor și instituțional stabile, constituind o altă formă de capital social pe care migranții se pot baza pentru a obține (câștiga) accesul la piețele străine de forță de muncă.”<sup>52</sup>). Deocamdată, formele bazate pe relațiile de prietenie dețin o poziție centrală în ceea ce privește strategia de viață a noului sosit în noua țară, unde crește brusc importanța cunoșcuților, a prietenilor care pentru nou sosit reprezintă principalul suport dacă nu singurul și singurul stăvilar în fața puhoiului de sentimente, neliniști, spaime generate de noutate, necunoaștere și singurătate.

## **2. Formele de comuniune în viața migrantului român din Italia. Rolul Bisericii**

Aceeași funcțiune revine și formelor de comuniune al căror nucleu este biserică. Alte studii arată că aceasta dobândește o importanță sporită în viața migrantului. În studiul efectuat de noi această ipoteză a fost doar parțial confirmată. Biserica este frecventată des și foarte des de 18,7%, rar și foarte rar de 61,4% și 14% declară că nu se duc niciodată la biserică. Prin urmare, Biserica joacă un rol activ, este o prezență constantă sau fluctuantă în viața imigrantului pentru 80% dintre cei plecați, chiar dacă gradul frecvențării este redus pentru marea majoritate. Cei ce nu fac parte din

<sup>52</sup> Massey, Douglas. et. al., 1998, p 44, apud Constantinescu, Monica, 2002, op.cit, p. 106

această formă de comuniune cu semenii și cu Dumnezeu reprezintă minoritatea de jos a celor 14,6%, o pondere scăzută. Iată datele:

**Cat de des mergeți la biserică?**

		Frequenc y	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	foarte des	26	5.9	5.9	5.9
	des	56	12.8	12.8	18.7
	rar	137	31.3	31.3	50.0
	foarte rar	133	30.4	30.4	80.4
	niciodata	64	14.6	14.6	95.0
	ns/nr	22	5.0	5.0	100.0
	Total	438	100.0	100.0	

Migrația ca mod de viață și ca tip de cultură reprezintă opțiunea unor masive categorii de populație. Pentru evreii Vechiului Testament fenomenul a fost constant. Ei au rezolvat chestiunea așezând în centrul vieții lor koinonia, desăvârșita comuniune încă din credință și înlăuntrul templului. Acest model apără comunitățile de migranți de toată suma de efecte negative, disolutive la care este supusă identitatea celui aflat într-o asemenea stare. Migrantul se poate apăra de singurătate, de spaime, de maladiile difuziei identității atâtă vreme cât se păsztreză pe sine și familia lui în mediul Bisericii. Ori de câte ori a fost părăsit acest mediu populația a fost urmărită de nenorociri, au urmat perioade de mari necazuri, de risipiri, migrația a cunoscut noi crește de val cu toate consecințele ei. Distingem aşadar, între cele două forme de cultură migraționistă: cu viață comunală puternică și cu credință difluentă. Politicile culturale pentru migranți nu vor reuși decât dacă își vor asocia Biserica în calitate de principal agent al acestor politici. Altfel nimic nu reușește. Popoarele care au cunoscut în chip durabil fenomenul migraționist știu bine lucrul acesta și nu-l uită. Ele candidează la victorie, celealte candidează la înfrângeri definitive.

## **2. Postmigrația. Ocupația și viața cotidiană în comunitățile de migranți**

### **2.1. Ocuparea**

Pentru a caracteriza viața în comunitățile de migranți români din Italia prin mijlocirea sondajului s-a procedat la evaluarea câtorva dimensiuni ale vieții comune, în raport cu principalele cadre ale acesteia: cadrul ocupațional, viața în timpul liber, cadrul comunal sau ecclial ori, cu o sintagmă consacrată, viața bisericească în comunitățile de migranți, cadrul informal: prietenii, cafeneaua, etc., cadrul lecturii: carte și biblioteca, cadrul mediatic: televiziunea, radioul, presa etc. Le vom caracteriza pe rând. Începem cu ocuparea sau cadrul vieții profesionale, în care omul petrece a treia parte a timpului orar (cele 8 ore din 24). Prima concluzie care se poate formula este că migranții se împart în două mari categorii: cei ce lucrează cu cale de muncă/autorizație sau contract și care sunt marea majoritate a migranților: 64,8% și cei ce lucrează fără carte de muncă: restul de 32,9%, care se subclasifică în două categorii: cei ce lucrează permanent dar fără carte de muncă (20%) și cei ce lucrează cu ziua/ocasional sau prestează munci casnice (12,9%). Subînțelegem că cei din prima categorie sunt totodată și migranți calificați, pe care reglementările unilaterale și acordurile bilaterale îi protejează. Ceilalți compun o categorie care nu beneficiază de protecția acordurilor bilaterale privind migranții și nici de protecția legii prestațiilor (asigurări etc.) ceea ce-i plasează într-o categorie deosebit de vulnerabilă. Situația lor reclamă reglementări speciale și prevederi speciale în acordurile bilaterale, chestiune față de care guvernele sunt întârziate și lipsite de sensibilitate. (pentru mai multe detalii vezi și datele din tabelul de mai jos)

### Care este situatia dv. ocupationala in acest moment?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	lucreaza cu carte de munca/autorizatie sau contract	284	64.8	64.8	64.8
	lucreaza permanent dar fara carte de munca	88	20.1	20.1	84.9
	lucreaza cu ziua/occasional casnica	21	4.8	4.8	89.7
	alta situatie	16	3.7	3.7	93.4
	ns/nr	19	4.3	4.3	97.7
	Total	10	2.3	2.3	100.0
		438	100.0	100.0	

La întrebarea privind statutul juridic al ocupării, 70% dintre subiecți au menționat că muncesc legal, dar 21% au mărturisit că lucrează clandestine, ceea ce agravează vulnerabilitatea acestei categorii. Având în vedere ponderea totală a migranților români în Italia, putem conchide că 730 000 de migranți au statut juridic legal, lucrează cu carte de muncă, cu contract sau autorizație, beneficiind de toate prevederile și reglementările legii și ale acordurilor, dar alți 460.000 sunt lipsiți de mediul protector al legii de acasă, al legii italiene și al acordurilor bilaterale cu privire la migranți care definesc prin stigmat această categorie de migranți, cu toate că prestațiile acesteia sunt positive și necesare economiei și familiilor doavadă numărul foarte mare al acestora. Detaliile sunt prezentate în tabelul de mai jos.

### La locul de munca actual munciti...?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	legal	310	70.8	70.8	70.8
	clandestin	92	21.0	21.0	91.8
	ns/nr	36	8.2	8.2	100.0
	Total	438	100.0	100.0	

Cât privește timpul de lucru într-o zi de muncă datele concordă cu cele privitoare la profilul ocupației, căci 19,8% dintre subiecți declară că muncesc sub 8 ore/zi, 17% muncesc 7 ore pe zi, și sub 5 ore pe zi muncesc 9,1%. Nu lipsește nici categoria celor ce muncesc 9 ore și peste 10 ore pe zi, categorie care reprezintă 29% din totalul migranților. Numărul celor ce muncesc 10 ore pe zi este destul de mare: 13,0%, iar al celor ce muncesc 12 ore pe zi este de 7,8%. Datele în amănunt sunt prezentate în atbelul de mai jos.

**Cate ore lucrați, de obicei, intr-o zi de munca?**

		Frequenc y	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	0	15	3.4	4.2	4.2
	1	1	.2	.3	4.5
	3	3	.7	.8	5.4
	4	7	1.6	2.0	7.4
	5	6	1.4	1.7	9.1
	6	28	6.4	7.9	17.0
	7	10	2.3	2.8	19.8
	8	136	31.1	38.5	58.4
	9	47	10.7	13.3	71.7
	10	57	13.0	16.1	87.8
	11	2	.5	.6	88.4
	12	34	7.8	9.6	98.0
	13	1	.2	.3	98.3
	15	1	.2	.3	98.6
	16	3	.7	.8	99.4
	24	2	.5	.6	100.0
	Total	353	80.6	100.0	
Missing	NS/NR	85	19.4		
	Total	438	100.0		

Câte privește domeniile de lucru ale migrantilor datele din tabelul următor oferă informații concludente.

2,1% lucrează în agricultură;

15,3% lucrează în comerț;

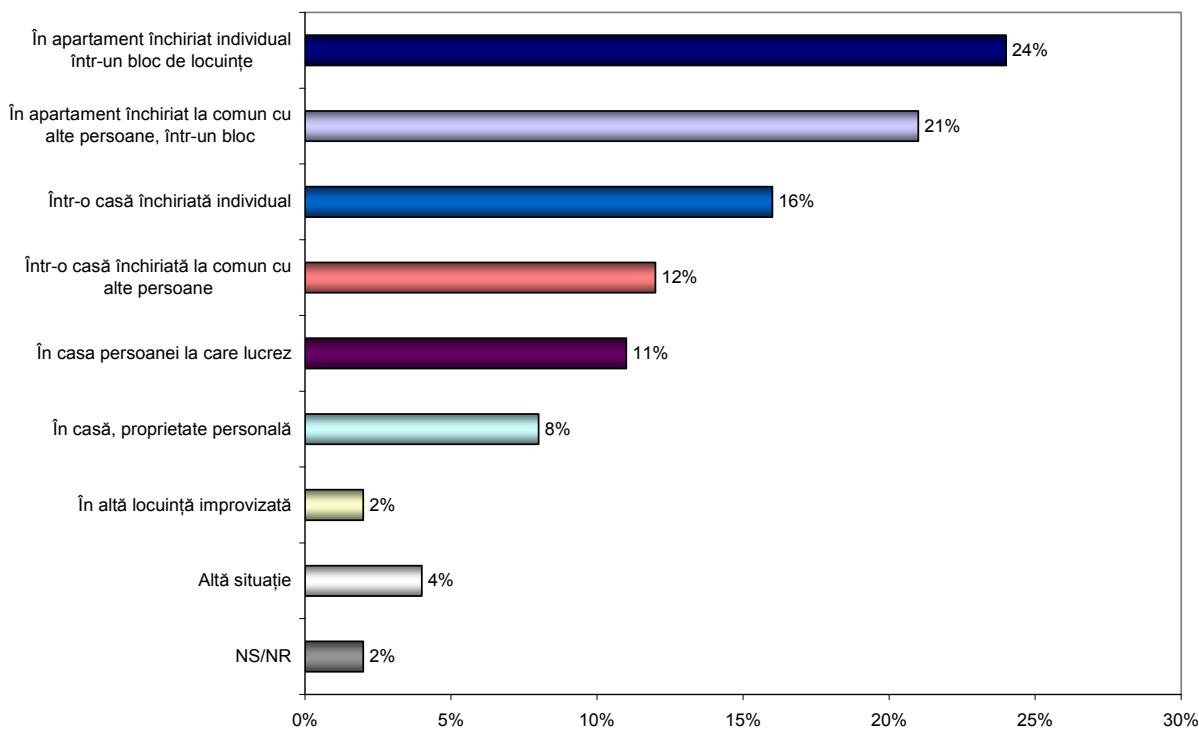
19,6% lucrează în activități de menaj;

32,9% lucrează în construcții, la care se pot adăuga cei 3,7% care lucrează în industrie.

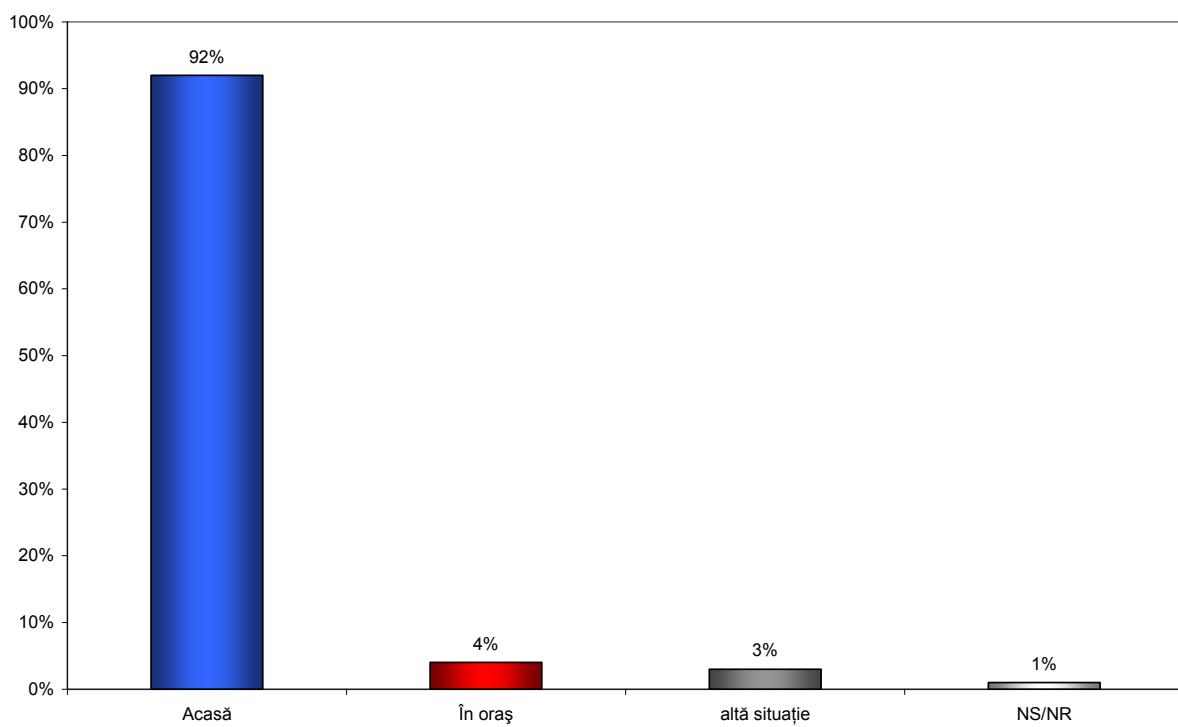
**In ce domeniu de activitate lucrati?**

	Frequenc y	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
agricultura	9	2.1	2.1	2.1
comerț	67	15.3	15.3	17.4
menaj	86	19.6	19.6	37.0
industrie	16	3.7	3.7	40.6
construcții	144	32.9	32.9	73.5
altul	48	11.0	11.0	84.5
ns/nr	68	15.5	15.5	100.0
Total	438	100.0	100.0	

### Condiții de locuire. Unde locuiți în prezent ...?



### Unde luați masa, de obicei?



### **3. Viața în timpul liber în comunitățile de migranți**

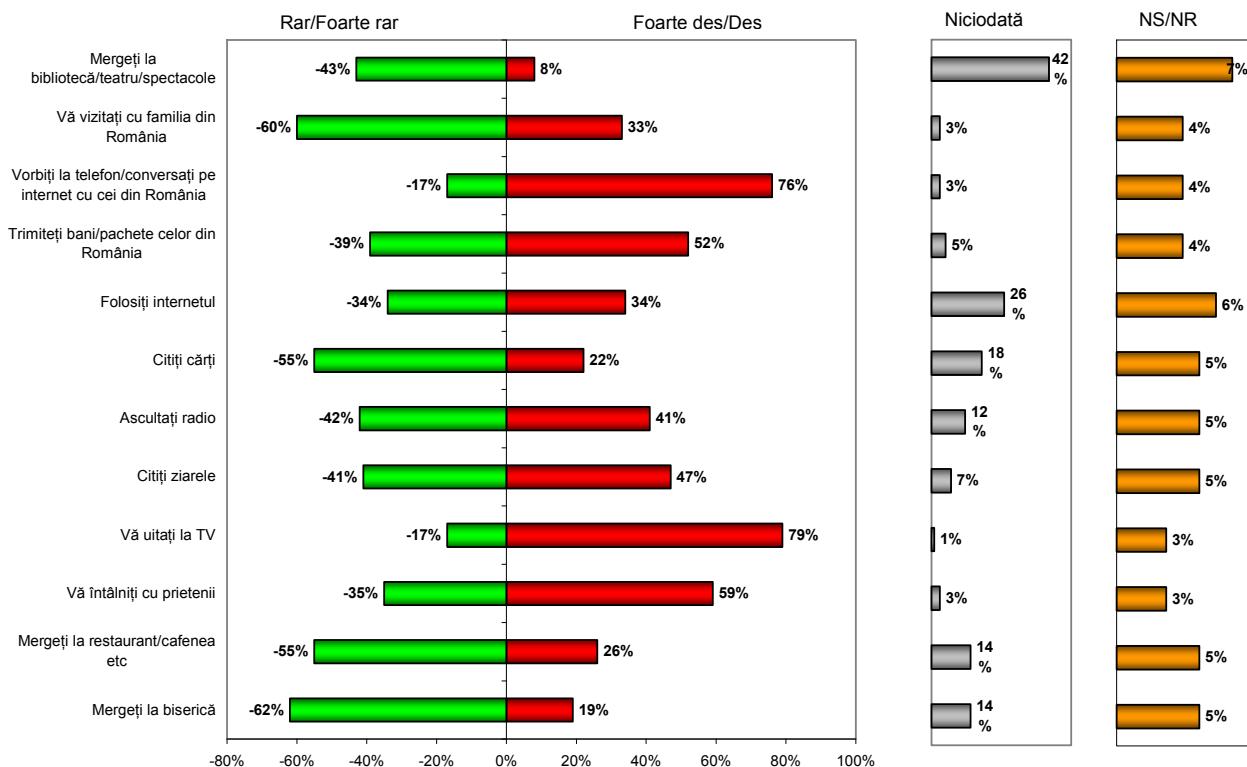
#### **31 Comunitatea migranților și timpul pentru cultură. Cultura migrației și profilul ei**

Cultura migranților poate urma îndeaproape modul de viață propriu categoriilor care luptă cu sărăcia și consumă enorm de mult timp pentru câștigarea traiului. Bugetele de timp ale acestei categorii se asemănă unei piamide foarte ascuțite sau mai degrabă unui „scripuș”: cu totul ascuțit spre vârf și aplatizat aproape spre bază, adică spre activitățile dedicate câștigării traiului, vieții materiale, spre vârf fiind activitățile dedicate vieții spirituale culminând cu cele duhovnicești, dedicate culturii sufletului. Dacă ar fi să folosim modelul gustian al celor patru marii domenii ale culturii: cultura muncii, cultura sănătății, cultura minții și cultura sufletului, am putea spune că mai toată energia de viață a acestor categorii de oameni este dedicată culturii muncii. Aceasta este un tip de subcultură proprie celor ce luptă cu sărăcia mizând totul pe factorul economic. Tipul de gândire este cel teoretizat de von Rathenau când spunea: „Economia este destinul popoarelor”. Față de acest silogism un ins poate repeta: „Banii și câștigurile sunt limanul meu”, preînchipuindu-și că banii reprezintă factorul de salvare, măsoară succesul, asigură locomoția lui socială și a familiei sale. Teoria neoclasică asupra migrației este un suport redutabil al acestei ipoteze, căci în lumina teoriei pieței duale, migranții sunt împinși spre acele activități ale sectorului secundat foarte prost plătite, mari consumatoare de timp ceea ce antrenează o mobilizarea totală a rezervei de energie și de timp în sfera activităților lucrative (care aduc bani), chiar dacă sunt foarte prost plătite. Aceste categorii, de regulă, se limitează, în timpul liber, la ceea ce reprezintă cultura televizuală, suferind ceea ce specialiștii numesc pierderea controlului asupra proprietății spirituale, „proprietatea asupra inconștientului”, parte a proprietății identitare. În această categorie sunt cei care suportă cele mai teribile deformări induse de migrație asociată cu un stil de viață descentrat, rupt de cultura credinței de acasă, de tradițiile culturii sale, de harta etnospirituală din care provine, de comunitatea din care s-a extras etc. Am numit toate aceste „evoluții” deformări. Este îndeobște cunoscut că atunci când emigrarea depășește un anume prag antrenează „deformări” la scară etnodemografică (dezechilibre pe clase de vîrstă, pe gen sau sex, în raport cu proporția fertilității etc). Deformările însă pot atinge și harta etno-spirituală: gradul de asumare a hărții cognitive sau emice de către tineri, gradul de afectare a echilibrului familial (soții/soțiiile rămase acasă, copiii etc). Am numit aceste deformări „efectul Ulysse” (sau odiseic), care marchează grav echilibrul etnopsihologic al copiilor și al soților – mame sau al soților – tați.

Acest efect ne permite să determinăm sentimentul spațiului la cei rămași și la cei plecați, angoasele sau spaimele celor plecați și a celor rămași. Este, altfel spus, o sondare a adâncimilor sufletești ale fenomenului migrator.

Să începem prin analiza comparativă a gradului de intensitate a manifestărilor sau interacțiunilor culturale (frecvențările), un indicator prin care putem determina densitatea etnospirituală a migranților din Italia, adică gradul agregării lor spirituale. Frecvența întâlnirilor, frecvențarea Bisericii, a Bibliotecii, lectura, vizionarea TV etc., sunt toate fațete ale acelaiași fenomen: densitatea spirituală a spațiului de viață al migranților. Analiza frecvențărilor ne îngăduie să dimensionăm, iată, câmpul spiritual și densitatea morală sau dinamică în cadrul „societății” migranților. Iată graficul prin care putem examina aceste dimensiuni.

### Cât de des ...?



Prima constatare se referă la efectul de înstrăinare de cei de acasă : 60% dintre cei chestionați declară că se vizitează rar sau foarte rar cu familia din țară și numai 33% se vizitează des sau foarte des. Migrantul are un sentiment de înstrăinare și de singurătate față atestată de celălalt indicator : cât de des vorbiți la telefon cu cei din țară ? La această întrebare, 76% răspund că vorbesc/comunică des și foarte des la telefon/pe internet cu cei de acasă. Din punct de vedere moral, aşadar, comunitatea de maximă densitate spirituală a migranților este totuși cea de acasă nicidecum grupul de comigranți din Italia. Acest lucru este întărit de constatarea că numărul celor care merg la cafenea sau la restaurant des și foarte des este totuși scăzut: 26%, ceea ce arată că din punct de vedere spiritual migrantul se raportează precumpărător la cei de acasă nu la cei din aria de imigrare. În schimb întâlnirea cu prietenii este mult mai frecventă : 58% dintre migranți declară că se întâlnesc cu prietenii des și foarte des, ceea ce arată că de important este sub-câmpul moral al prieteniei pentru a învinge sentimentul de singurătate induș de migrație. Iată cele două tabele și graficele asociate :

**Cat de des mergeti la restaurant/cafenea?**

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid				
foarte des	26	5.9	5.9	5.9
des	89	20.3	20.3	26.3
rar	156	35.6	35.6	61.9
foarte rar	83	18.9	18.9	80.8
niciodata	60	13.7	13.7	94.5
ns/nr	24	5.5	5.5	100.0
Total	438	100.0	100.0	

### Cat de des va intalniti cu prietenii?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	foarte des	74	16.9	16.9	16.9
	des	182	41.6	41.6	58.4
	rar	113	25.8	25.8	84.2
	foarte rar	41	9.4	9.4	93.6
	niciodata	13	3.0	3.0	96.6
	ns/nr	15	3.4	3.4	100.0
	Total	438	100.0	100.0	

### Migranții din Italia și cultura de masă

Am reținut că economia de timp a migrantului este puternic marcată de mobilizarea pentru câștigarea traiului zilnic, ceea ce atrage după sine efectul evazionist al culturii televizuale. Categoriile foarte apăsate de grija traiului sunt cele mai înecate în cultura televizuală. Gradul de vizionare a televiziunii este foarte mare: 79% dintre cei plecați declară că se uită des și foarte des la TV. Numai 21% se mențin detașați în fața televizorului (se uită rar, oarte rar sau deloc). Prin urmare: migrantul roman din Italia vorbește des și foarte des la telefon cu cei de acasă (76%), se uită des și foarte des la Tv (79%) și se întâlnesc frecvent cu prietenii (59%): Aceste trei tipuri de activități definesc profilul imigrantului Italian. Iată tabelul:

### Cat de des va uitati la tv?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	foarte des	170	38.8	38.8	38.8
	des	176	40.2	40.2	79.0
	rar	58	13.2	13.2	92.2
	foarte rar	19	4.3	4.3	96.6
	niciodata	2	.5	.5	97.0
	ns/nr	13	3.0	3.0	100.0
	Total	438	100.0	100.0	

În schimb, lectura ziarelor ne arată o populație bifurcată: 47% dintre imigranții români din Italia citesc des și foarte des ziarele și cam tot pe atâtă sunt cei care ascultă radio (40%), ceea ce arată o distribuție bimodală a celor care folosesc aceste canale culturale (ale culturii scrise). Iată tabelele:

### Cat de des cititi ziarele?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	foarte des	90	20.5	20.5	20.5
	des	116	26.5	26.5	47.0
	rar	118	26.9	26.9	74.0
	foarte rar	61	13.9	13.9	87.9
	niciodata	32	7.3	7.3	95.2
	ns/nr	21	4.8	4.8	100.0
	Total	438	100.0	100.0	

### Cat de des ascultati radio?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	foarte des	71	16.2	16.2	16.2
	des	108	24.7	24.7	40.9
	rar	117	26.7	26.7	67.6
	foarte rar	68	15.5	15.5	83.1
	niciodata	52	11.9	11.9	95.0
	ns/nr	22	5.0	5.0	100.0
	Total	438	100.0	100.0	

Ponderea celor care folosesc internetul des și foarte des este destul de mare (34%), cei care-l folosesc rar ating o frecvență de 11,7%, foarte rar (12%), această cifră indicându-i probabil pe cei care recurg la serviciile unui astfel de canal în principal pentru a comunica cu cei din țară. Iată tabelul:

### Cat de des folositi internetul?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	foarte des	78	17.8	17.8	17.8
	des	71	16.2	16.2	34.0
	rar	95	21.7	21.7	55.7
	foarte rar	53	12.1	12.1	67.8
	niciodata	112	25.6	25.6	93.4
	ns/nr	29	6.6	6.6	100.0
	Total	438	100.0	100.0	

### **Cultura minții la migranții din Italia. Majoritățile culturale și politica culturii**

Frecvența lecturii este o latură cu totul specială în viața zilnică a unei colectivități. Această activitate reprezintă indicatorul cel mai relevant pentru ceea ce D Gusti consideră a fi cultura minții. Ponderea celor care citesc des și foarte des cărți este neașteptat de mare: 22,1%. Dacă-i adugăm pe cei care declară că citesc rar cărți ne putem face o imagine cu privire la societatea lecturii în cadrul migranților români din Italia. Pentru aceștia mediul cărții, vehiculul acestuia, adică bibliotecile, fac parte din stilul lor de viață. Experiența migrației nu are, iată, puterea să anihileze această trebuință culturală, care este mărturisită de 52% dintre imigranții români. Pentru aceștia, cultura cărții rămâne o dimensiune esențială a vieții zilnice. Prezența acestei trebuințe culturale slăbește pentru restul de 24% dintre migranții români din Italia (zona metropolitană a Romei), dar nu se stinge, căci aceștia au obiceiul lecturii cărților chiar dacă frecvența acestei activități este mult diminuată (ei declară că citesc foarte rare cărți, dar citesc totuși). Prin urmare publicul cărții la migranții din Italia atinge o pondere de 76,7%, ceea ce reprezintă o majoritate culturală. În mod obișnuit, în statele democratice, majoritățile sunt cele care dau linia de conduită și direcția unei politici de un profil sau altul. Numai 17,8% dintre migranți se autoclasifică între cei ce nu întrețin relații cu acest gen de cultură în care este prezentă cartea citită ca o deprindere culturală slăbită ori difluentă dar efectivă. Aceștia alcătuiesc o minoritate culturală. În mod paradoxal, absența unei politici culturale a statului român în raport cu migranții din Italia pare a fi inspirată de minoritățile culturale, adică de acele segmente mici de populație în al căror mediu de viață lipsesc trebuințe culturale de genul lecturii

cărților. Este evident pentru oricine are o căt de redusă sensibilitate pentru adevăr și pentru destinul colectivităților omenești că redefinirea atitudinii guvernărilor față de majoritățile culturale a devenit o urgență. Politica culturii în statul român trebuie să țină seama de acest criteriu al majorităților culturale, altfel nu putem vorbi despre o democrație a culturii, ci despre o mediocrație și deci despre o politică a anticulturii. Iată datele în tabel:

**Cat de des cititi carti?**

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
foarte des	38	8.7	8.7	8.7
des	59	13.5	13.5	22.1
rar	132	30.1	30.1	52.3
foarte rar	107	24.4	24.4	76.7
niciodata	78	17.8	17.8	94.5
ns/nr	24	5.5	5.5	100.0
Total	438	100.0	100.0	

Alături de lectura cărții, frecvențarea bibliotecii, a teatrului, operei, concertului etc. reprezintă celelalte fațete ale culturii minții și sufletului. Migranții din Italia obișnuiesc să meargă la bibliotecă, operă, concert etc. într-o proporție mai redusă: 8,4%. Dacă-i adăugăm pe cei ce frecventează rar aceste medii culturale, pragul se ridică la 25,8%. Cei ce frecventează foarte rar aceste medii culturale ating un procent de 25%. Procentul cumulat al celor ce au atari manifestări culturale este de 51,1%. Profilul imigranților români din Italia este descris, iată, de această distribuție bimodală. Jumătate dintre ei se autodefinesc prin manifestări culturale care implică raportul active cu biblioteca, carte, opera, concertul, ceea ce reprezintă o pondere foarte ridicată, comparabilă cu aceea a populațiilor stabile. Iată datele:

**Cat de des mergeți la biblioteca/teatru/opera/concerte/spectacole?**

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid				
foarte des	10	2.3	2.3	2.3
des	27	6.2	6.2	8.4
rar	76	17.4	17.4	25.8
foarte rar	111	25.3	25.3	51.1
niciodata	183	41.8	41.8	92.9
ns/nr	31	7.1	7.1	100.0
Total	438	100.0	100.0	

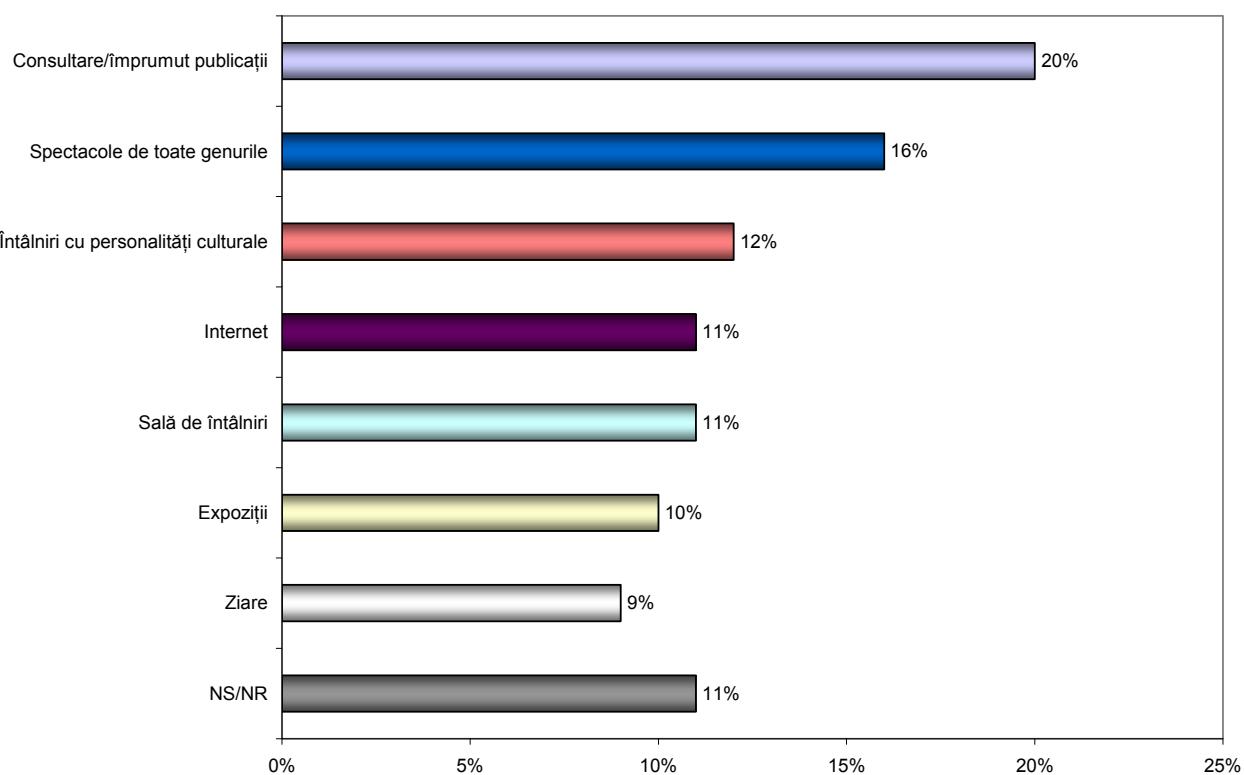
Intensitatea reală a trebuinței de carte românească la migranții din Italia este atestată de răspunsul la întrebarea referitoare la nevoia de bibliotecă românească în localitatea sau zona în care migranții lucrează: 37,4% dintre ei declară că ar apela la o atare bibliotecă cu siguranță, iar restul de 37% declară că probabil ar apela la serviciile unei atari biblioteci. Prin urmare, 75,3% dintre imigranții români din Italia reclamă necesitatea unei biblioteci românești în localitatea sau zona în care lucrează. Cei ce nu resimt trebuința unei asemenea instituții culturală cu un procent de doar 10%. Problema unei politici culturale a statului român este astăzi dependentă de cei 10%, nu de cei 75%. Majoritățile culturale nu pot influența, iată, politica culturii în statul român. Chestiunea este una de alarmă. Iată datele, în tabelul de mai jos:

**Daca ar exista, ati apela la o biblioteca romaneasca in localitatea sau in zona in care lucrati?**

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	da, cu siguranta	164	37.4	37.4	37.4
	da, probabil, mai rar	166	37.9	37.9	75.3
	nu	46	10.5	10.5	85.8
	ns/nr	62	14.2	14.2	100.0
	Total	438	100.0	100.0	

Serviciile pe care le aşteaptă migranții de la o bibliotecă sunt: în primul rând consultare și împrumut de publicații (20%), spectacole (16%), întâlniri cu personalități culturale (12%), internet și sală de întâlniri (câte 11% fiecare) și expoziții (10%).

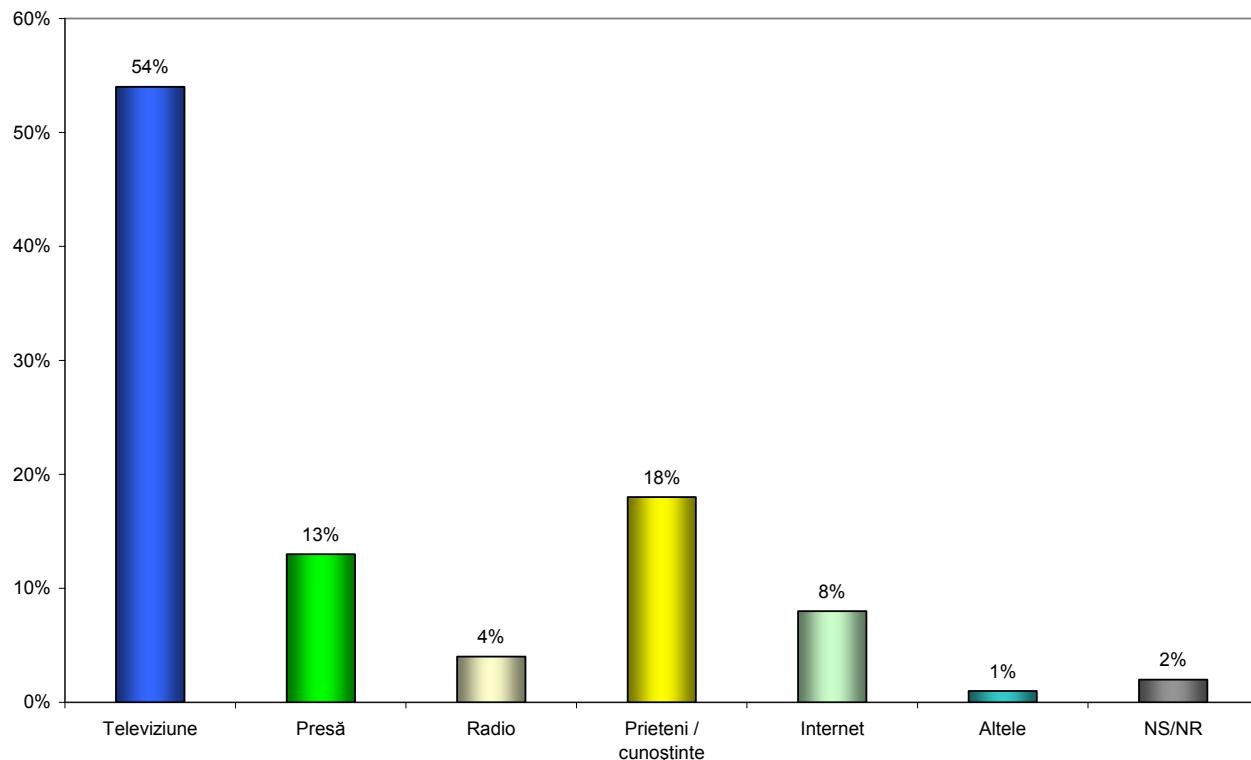
**Ce servicii ați dorit să ofere o astfel de bibliotecă (metropolitană)?**



Este, iată, schițată agenda de activități a unei biblioteci aşa cum ar dori-o migranții din Italia. O atare agendă este mai mult decât cumpănită, diversificată și totuși bine agregată în privința structurii și ponderii activităților și serviciilor pe care românul din Italia le aşteaptă din partea unei biblioteci.

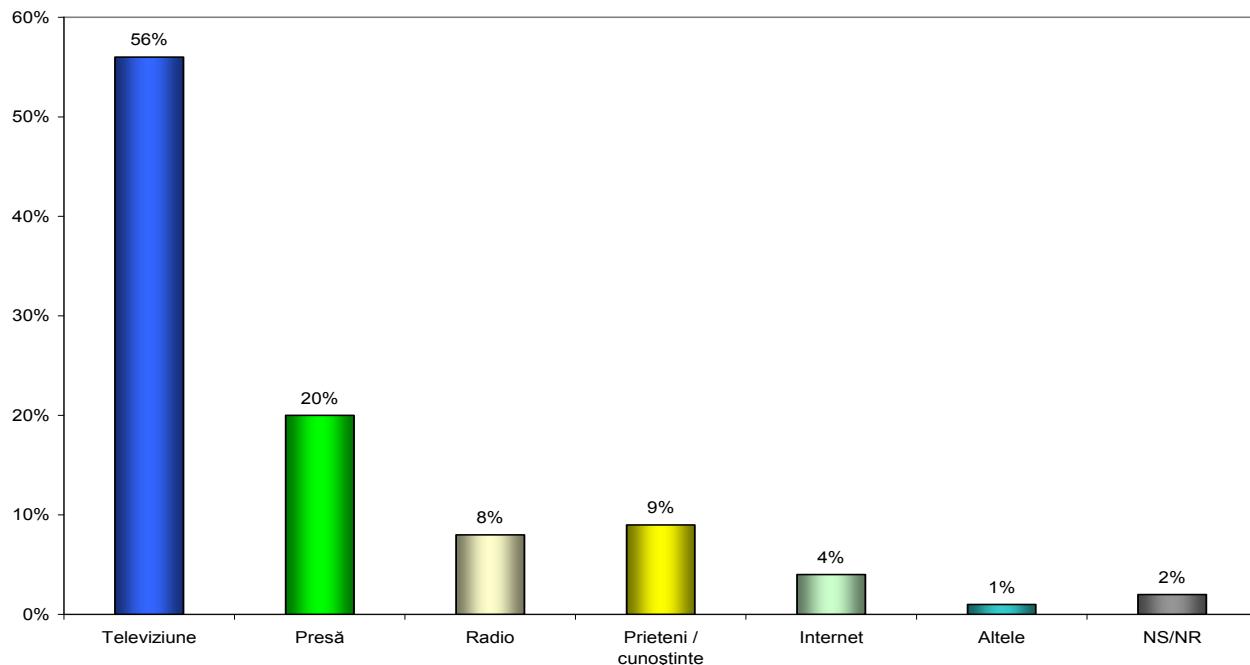
Alte servicii:

**De unde aflați cele mai multe lucruri despre cele ce se întâmplă în România?**



Televiziunea rămâne cel mai important mijloc de informare în legătură cu cele care se întâmplă în România. Pe locul doi este presa dar la o distanță foarte mare: 54% dintre migranți obțin informații prin mijlocirea televiziunii și numai 13% pe calea presei. Un canal interesant de informare este reprezentat de prieteni și cunoștințe. Ne dăm seama ce importanță capătă liderii de opinie în acest sistem. Situația nu se schimbă structural vorbind nici în ce privește canalele de informare în privința situației din Italia. Televiziunea și presa scrisă rămân principalele canale de informare, cu aceeași mare disproportie între cele două. Sesizăm o construcție în două etaje a sistemului de informare: La primul etaj de maximă utilizare este televiziunea, la etajul doi de utilizare puternic redusă se situează presa scrisă pentru ca la etajul teri să găsim un canal informal de informare, canalul oral, față către față constituit de către prieteni și cunoșcuți.

### Dar despre Italia?



#### **4. Migrantii români din Italia: imaginea despre sine și imaginea despre alții**

Emigrarea afectează echilibrul familial (soții/soțiile rămase acasă, copiii etc. resimt fenomenul ca pe o grea și apăsătoare disfuncție), antrenează "deformări" de structuri demografice, profesionale, sociale, care pot atinge chiar harta etno-spirituală, influențând gradul de asumare a hărții cognitive sau emice (totalitatea reprezentărilor despre țară, a sentimentelor legate de teritoriul național etc.) de către tineri în principal. Am numit aceste deformări, care marchează grav echilibrul etno-psihologic al copiilor și al soților – mame sau al soților – tați, efect Ulysse sau odiseic. Acest efect se referă la raportul dintre cei plecați și cei rămași acasă. Sentimentul spațiului la cei rămași și la cei plecați, angoasele sau spaimele celor plecați și a celor rămași sunt, cum s-a precizat deja, fațetele acestui efect al migrației. Fenomenul migrator atinge, iată, sentimentul identitar, afectează ceea ce un mare economist a numit proprietate identitară. Cei ce migrează pleacă de obicei singuri lăsând acasă alți membri ai familiilor lor, nutresc sentimente contradictorii referitoare la alternativa întoarcerii, își modifică strategiile autocalificării etnospirituale etc.

Neliniștile migrantului care-a plecat singur marchează decisiv profilul său sufletesc și cultura migrației, care capătă caracter de cultură neliniștită, cu spaime proprii, cu o anume difuzie a identității, spre pragurile alienării identitare, ceea ce reclamă politici culturale specifice din partea guvernelor. Cei plecați trebuie asistați cultural pentru ca intrarea într-o nouă comunitate să nu antreneze efecte dezagregante de durată, pierderea sentimentului apartenenței identitare, fenomene de alienare și întreaga cohortă a maladiilor care însotesc distrugerea proprietății identitare.

Pentru a determina deformările se poate utiliza, precum am arătat la capitolul metodologic, scara efectului Ulysse, prin care vom cerceta: temerile legate de migrație (la cei plecați și la cei rămași), angoasele pe tipuri: angoasa în fața bătrâneții, angoasa în fața străinătății, angoasa destrămării sau a înstrăinării, angoasele de nostalgie sau nostalgice (proiecțarea în țara de emigrare a imaginii "pământului făgăduit" ori în țara părăsită a unei "grădini edenice", a unui spațiu pierdut). Aceasta ar îngădui să redesenăm harta țării și a Europei (ca spațiu al migrației) sub forma

unei hărțiinvestite cu angoase și speranțe, ca pe o hartă emică//prietenoasă sau ca pe o hartă anxioasă// inamicală.

O chestiune specială este aceea a hărții proiectate: cei de acasă obișnuiesc să proiecteze asupra spațiului de emigrare angoase (inclusiv identitate) și uneori chiar așteptări salvatoare. Se poate naște astfel un "mesianism" spațial, cum s-a întâmplat cu Europa și europenii în perioada marilor descoperiri geografice. M. Eliade descrie această angoasă soteriologică la pionierii frontierei americane. Acest mesianism spațial i-a însotit pe evrei pe toată durata exodului. O parte importantă a scalei va viza eventuala "criză identitară": spaimă de a-ți pierde identitatea sau decizia de a-și schimba identitatea. Aceștia sunt cei doi poli între care se încadrează angoasa legată de criza identitară a migrantului. În fine, din acest multiplu de stări și de motivații (conglomeratul psihosocial) putem extrage profilul remigrantului: din care „cohortă” sau „palier” noologic se recrutează remigrantul, dintre cei victoriosi (cu venituri rotunjite etc.), cu un sentiment al bucuriei întoarcerii sau dintre cei „înfrânti” de „străinătate” care se întorc triste, obosiți, resemnați etc.

Pe lângă procedeul extrapolării ratelor migraționiste prin tehnica seriilor temporale în oglindă (cei zece ani "înapoi" se oglindesc în cei zece ani "înainte" etc.), „deformările” induse de migrație pot fi evaluate prin metoda efectului de persistență, pe care o propunem noi și care se bazează pe modelul scalei ofelimității preluată din teoria economică a utilității, însă și prin scara efectului Ulysse. La chestionarul ofelimității migrantului vom adăuga adăuga această scală prin care putem cerceta: temerile legate de migrație (la cei plecați și la cei rămași), angoasele pe tipuri: angoasa în fața bătrâneții, angoasa în fața străinătății, angoasa destrămării sau a înstrăinării, angoasele de nostalgie sau nostalgicice (proiectarea asupra spațiului de emigrare a imaginii "pământului făgăduit" ori asupra țării părăsite a imaginii unei "grădini edenice", a unui spațiu pierdut). Aceasta ne va îngădui să redesenăm harta țării și a Europei (ca spațiu al migrației) sub forma unei hărțiinvestite cu angoase și speranțe, ca pe o hartă emică ori prietenoasă sau ca pe o hartă anxioasă sau inamicală. Tot la fel, în privința hărții patriei părăsite care se va redesena ca o hartă nostalgică sau, din contră, ca o hartă anxios-depresivă, ori poate ca o hartă ciclotimică. Sentimentul de a fi european și român, imaginea de sine și despre celălalt, cum și în ce grad te afectează ceea ce crezi că simt alții despre tine, ce reprezentări au ei față de propria ta identitate (de român etc.).

Aceste chestionare ar trebui să fie înmânate celor ce se decid să plece pentru a evalua pe lângă celelalte reprezentări și sentimente despre sine și despre alții, împreună cu reprezentările asociate unui teritoriu dat (aria de origine și cea de destinație) efectul Fram, adică angoasa "marginalității" celui ce pleacă sau, altfel denumită, angoasa dublei marginalizări, a "celui fară de țară" sau "fără de loc" sub soare. Cu acest efect atingem, practic, chestiunea măsurării "efectului de înstrăinare" sau de "alienare" al migrației, care transpus asupra unui spațiu ca Europa re-defineste spațiul european ca "spațiu difluent" sau, dimpotrivă, ca spațiu "dens".

O chestiune specială este aceea a hărții proiectate: cei de acasă proiectează asupra spațiului de emigrare angoase (inclusiv identitate) sau așteptări salvatoare. Se naște astfel un "mesianism" spațial care a copleșit Europa și europenii în perioada marilor descoperiri geografice. M. Eliade descrie această angoasă soteriologică la pionierii frontierei americane. Acest mesianism spațial i-a însotit pe evrei pe toată durata exodului. O parte importantă a scalei va viza eventuala "criză identitară": spaimă de a-ți pierde identitatea sau decizia de a-și schimba identitatea. Aceștia sunt cei doi poli între care se încadrează angoasa legată de criza identitară a migrantului. Putem să dăm o denumire acestei scale după numele împăratului Aurelian, care a ordonat retragerea totală din Dacia. În acel moment un număr mare de locuitori ai Daciei s-au retras odată cu armata și cu administrația Romei, iar, dintre aceștia, o parte au decis să-și schimbe grănic identitatea. Am numit acest fenomen spiritual care încide în el un „ghem de tensiuni sufletești” și deci de reacții pro sau anti-identitare, „complex aurelian”.

În fine, din acest multiplu de stări și de motivații (conglomeratul psihosocial) putem extrage profilul remigrantului: din care „cohortă” sau „palier” noologic se recrutează remigrantul:

dintre cei „înfrânti” de „străinătate” sau dintre cei victorioși (cu venituri rotunjite etc.), cu un sentiment al bucuriei întoarcerii cu totul diferiți de cei ce se întorc triști, obosiți, resemnați etc.

Am numit noua metodologie de studiere a migrației cu un termen compus: etnomigrația. Partea ei de noutate vizează cele două paliere metodologice: 1) analiza volumetrică: a) studierea proporțiilor în oglindă – „cât” la „cât” („izometria migrației”) și b) analiza scalară (scara ofelimității aplicată la evaluarea „iminenței” migraționiste”; 2) analiza etnoscopică a migrației: efectul cartografic sau „de hartă” al migrației. Cele două paliere compun o unitate metodologică pe care am marcat-o prin denumirea metodei (etnomigrație), sugerând că migrația preia în curentul și deci în inerția ei cuante energetice ale popoarelor, subcâmpuri etno-spirituale, ceea ce afectează densitatea spirituală a popoarelor în discuție și fenomenul identitar al migranților. Studiul identității implică aşadar, analiza etnoscopică a migrației, adică determinarea efectelor cartografice ale migrației în următoarele lor expresii: etnodemografice; etnopolitice; etno-economice; etnospirituale.

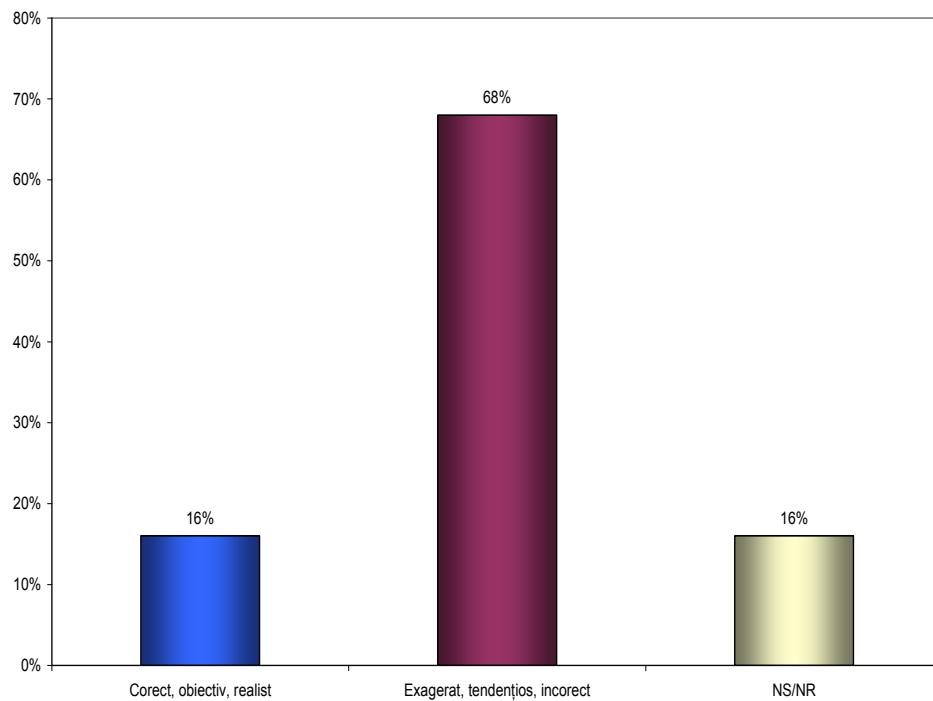
Să examinăm, mai întâi părerea românilor despre cum sunt prezentați cetătenii români în presa din Italia. Din analiza datelor prezentate în tabelul de mai jos reiese că numai 16% dintre imigranții români din Italia cred că această prezentare este corectă. Marea majoritate, respectiv cei circa 60% dintre subiecții hestionăți consideră că prezentarea românilor în presa din Italia este tendențioasă și incorectă. Dacă-i considerăm doar pe cei ce-au răspund, eliminând non-răspunsurile, ne dăm seama că peste ¾ dintre migranții pentru muncă din Italia apreciază că presa italiană este tendențioasă, incorectă, exagerată atunci când scrie despre românii din Italia. O asemenea presă este de natură să agraveze sentimentul de disconfort la imigrantul român, accentuând dificultatea integrării sale într-un nou spațiu etnosocial.

#### **Ce parere aveti despre cum sunt prezentati cetatenii romani in presa din Italia?**

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
corect, obiectiv, realist	71	16.2	16.2	16.2
exagerat, tendentious,	297	67.8	67.8	84.0
incorrect				
ns/nr	70	16.0	16.0	100.0
Total	438	100.0	100.0	

Iată și graficul asociat:

**Ce părere aveți despre cum sunt prezențați cetățenii români în presa din Italia?**

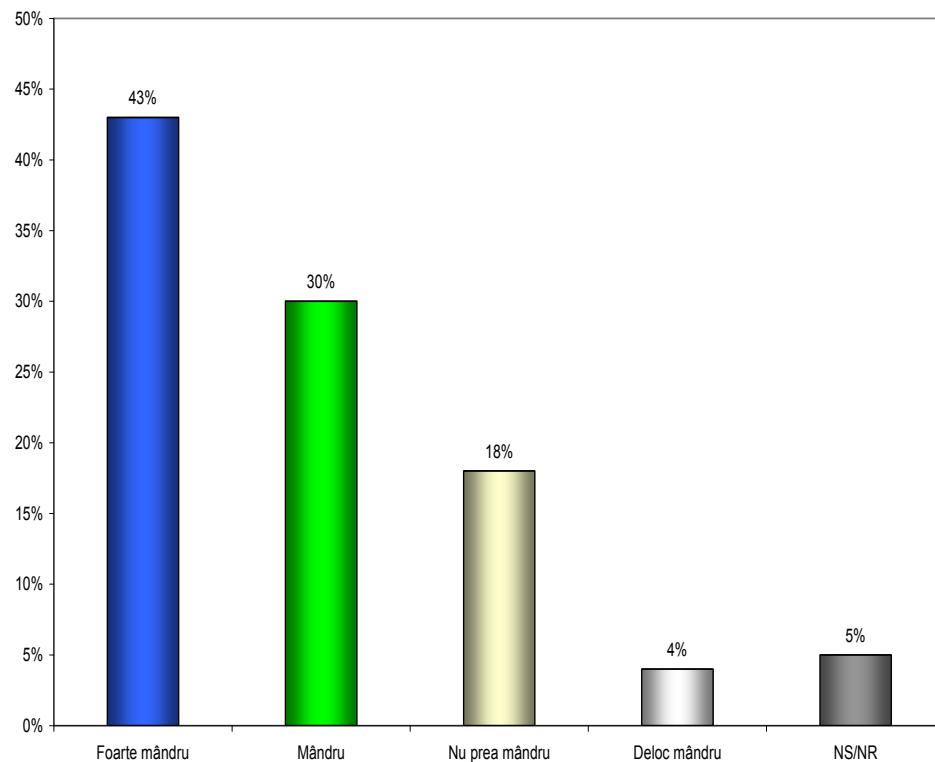


Acest tip de reprezentare are drept corelativ un sentiment identitar pozitiv la  $\frac{3}{4}$  dintre românii plecați la muncă în Italia : 73 % dintre ei se simt mândri și foarte mândri de calitatea de cetățean al României. Apartenența la spațiul identitar românesc este resimțită ca un atribut de mândrie. 17% dintre cei plecați nu se simt prea mândri de calitatea de români, iar 4,3% nu se simt de loc mândri că sunt români. Acest gen de sentiment autoflageland este otrava echilibrului identitar al persoanei, indiferent cine ar fi aceasta.

**Cat de mandru sunteți în calitate de cetățean al României?**

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	foarte mandru	188	42.9	42.9	42.9
	mandru	133	30.4	30.4	73.3
	nu prea mandru	77	17.6	17.6	90.9
	deloc mandru	19	4.3	4.3	95.2
	ns/nr	21	4.8	4.8	100.0
	Total	438	100.0	100.0	

### Cât de mândru sunteți în calitate de cetățean al României?

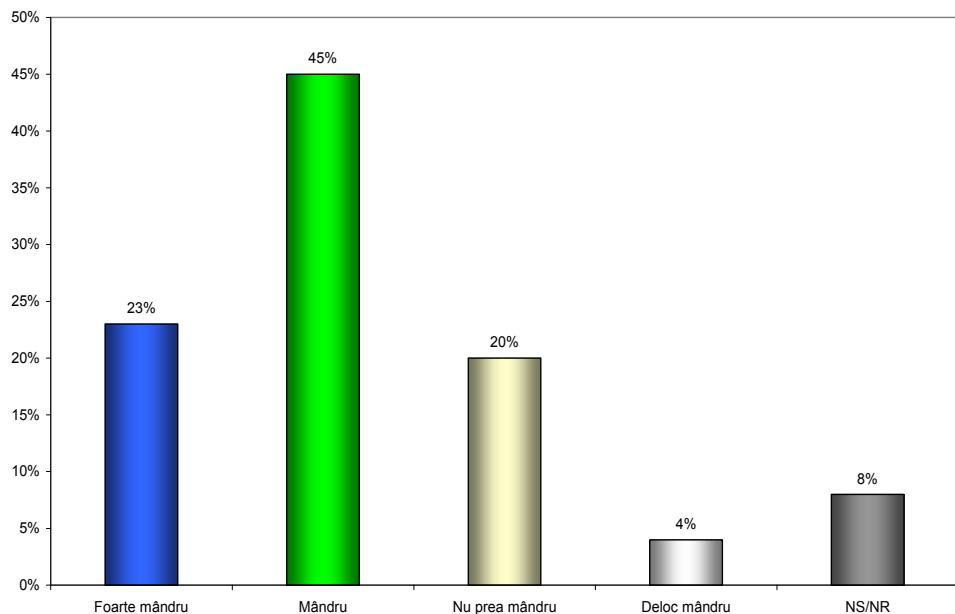


Calitatea de cetățean al Europei este resimțită ca un atribut pozitiv, capabil să inducă "mândria de a fi european". 19% nu se simt prea mândri de faptul că sunt europeni, iar 3,9% nu se simt deloc mândri de această calitate. Autoidentificarea europeană se bucură de același suport ca și autoidentificarea națională, ambele fiind guvernate de regula lui  $\frac{3}{4}$ . A fi european induce un sentiment confortabil la aproape  $\frac{3}{4}$  dintre românii din Italia. Invers, circa  $\frac{1}{4}$  încearcă un sentiment de autoidentificare negativă în raport cu atributul europenității. Iată datele din tabel:

### Dar în calitate de cetățean al Uniunii Europene?

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	foarte mandru	101	23.1	23.1	23.1
	mandru	199	45.4	45.4	68.5
	nu prea mandru	86	19.6	19.6	88.1
	deloc mandru	17	3.9	3.9	92.0
	ns/nr	35	8.0	8.0	100.0
	Total	438	100.0	100.0	

**Dar în calitate de cetățean al Uniunii Europene?**

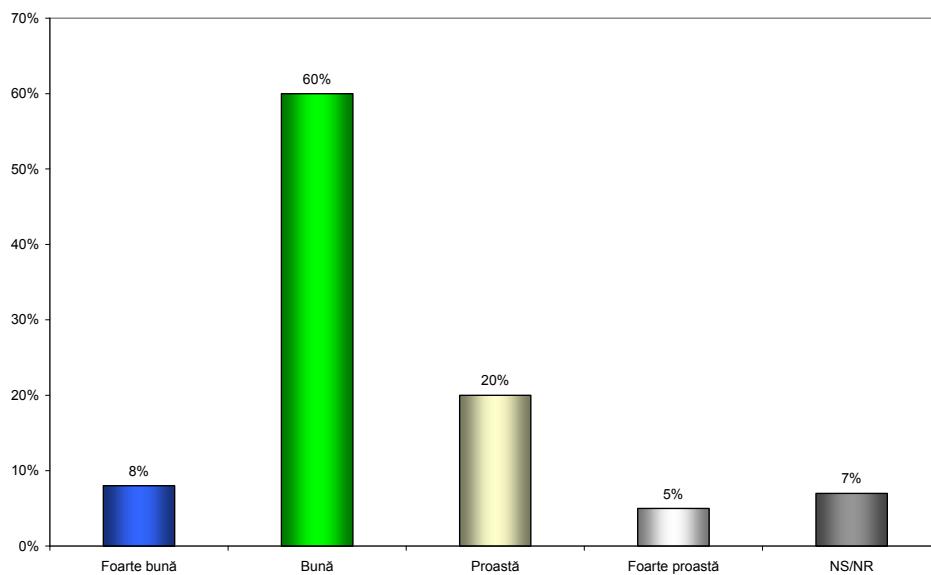


Părerea despre români din Italia la migranții români din Italia urmează același pattern: 68,3% dintre ei au o părere bună și foarte bună despre români din Italia. Circa 24% dintre migranții români din Italia au o părere proastă și foarte proastă despre români din Italia. Regula lui  $\frac{3}{4}$  este din nou regula de bază a dinamicii fenomenului identitar la români din Italia. Motorul identității pozitive este, aşadar, această proporție de  $\frac{3}{4}$ . Autoidentificarea pozitivă conferă echilibrul și garanție perpetuității identitară la un grup. Ori de câte ori această autoidentificare la polul pozitiv slăbește se instalează și criza identitară în grupul respectiv, proprietatea identitară suferă grave comprimări, raportul cu spațiul de origine suferă și el amputări, în aceiași proporție. Iată tabelul și graficul asociat:

**Ce parere aveti despre romanii din Italia?**

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
foarte buna	37	8.4	8.4	8.4
buna	262	59.8	59.8	68.3
proasta	87	19.9	19.9	88.1
foarte proasta	20	4.6	4.6	92.7
ns/nr	32	7.3	7.3	100.0
Total	438	100.0	100.0	

**Ce părere aveți despre românii din Italia?**

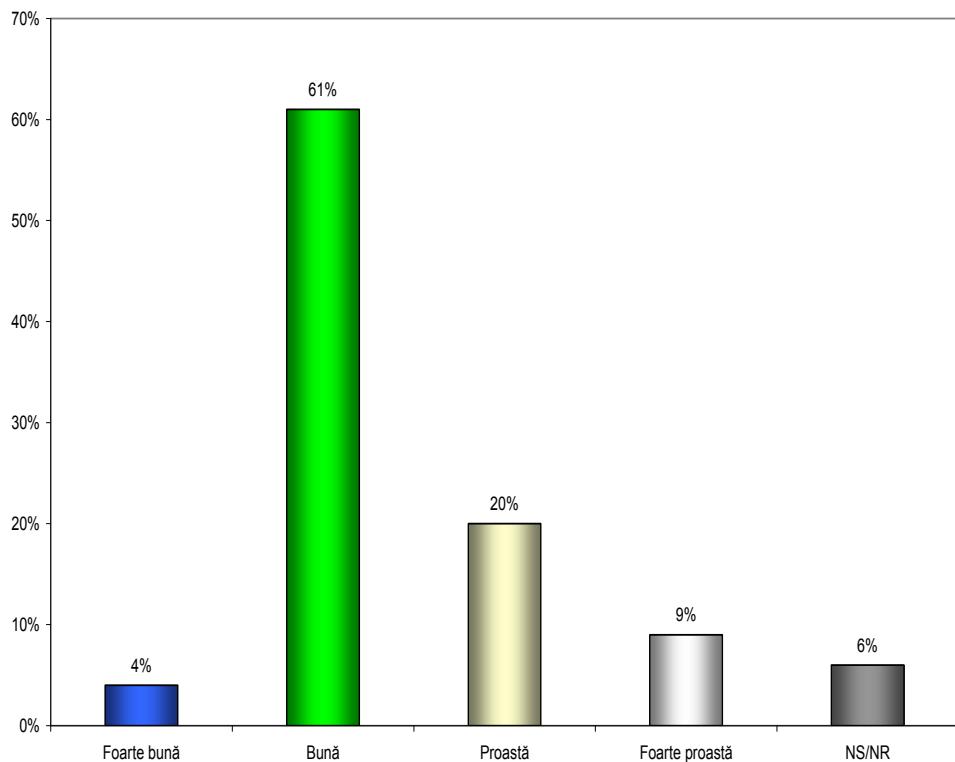


În mod curios, regula lui ¾ guvernează și părerea despre italieni la românii din Italia. Adică, 64% dintre respondenți (6,4% sun nr) declară că au o părere bună și foarte bună despre italieni și 29% declară că au o părere proastă și foarte proastă despre italieni. Acest tip de distribuție ne împinge să credem că sentimentul identitar în genere, la românii din Italia, se distribuie după modelul unei curbe în formă de J, ceea ce ne îngăduie să spunem că sunt foarte mulți cei ce au sentimente identitare pozitive și foarte puțini cei ce au sentimente identitare negative. Acest tip de distribuție ne permite, totodată, să afirmăm că românii din Italia se simt confortabil ca purtători de atrăzile etnospirituale și se raportează pozitiv la o Europă în care predomenesc atrăzile etnoidentitare. Migranții români din Italia nutresc angajamente etnospirituale puternice, ceea ce ne face să credem că migrația n-a antrenat dezechilibre și deformări etnopolitice și etnoidentitare în Europa. Ca și cei stabili, migranții proiectează asupra Europei imaginea unui spațiu etnopolitic sever. Numai ¼ dintre migranți se dezangajează de Europa fără atrăzile etnonaționale și deci ca la o geografie neutră din punct de vedere etnopolitic și etnonațional.

**Ce parere aveți despre italieni?**

		Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Valid	foarte buna	17	3.9	3.9	3.9
	buna	266	60.7	60.7	64.6
	proastă	87	19.9	19.9	84.5
	foarte proastă	40	9.1	9.1	93.6
	ns/nr	28	6.4	6.4	100.0
	Total	438	100.0	100.0	

### Ce părere aveți despre italieni?



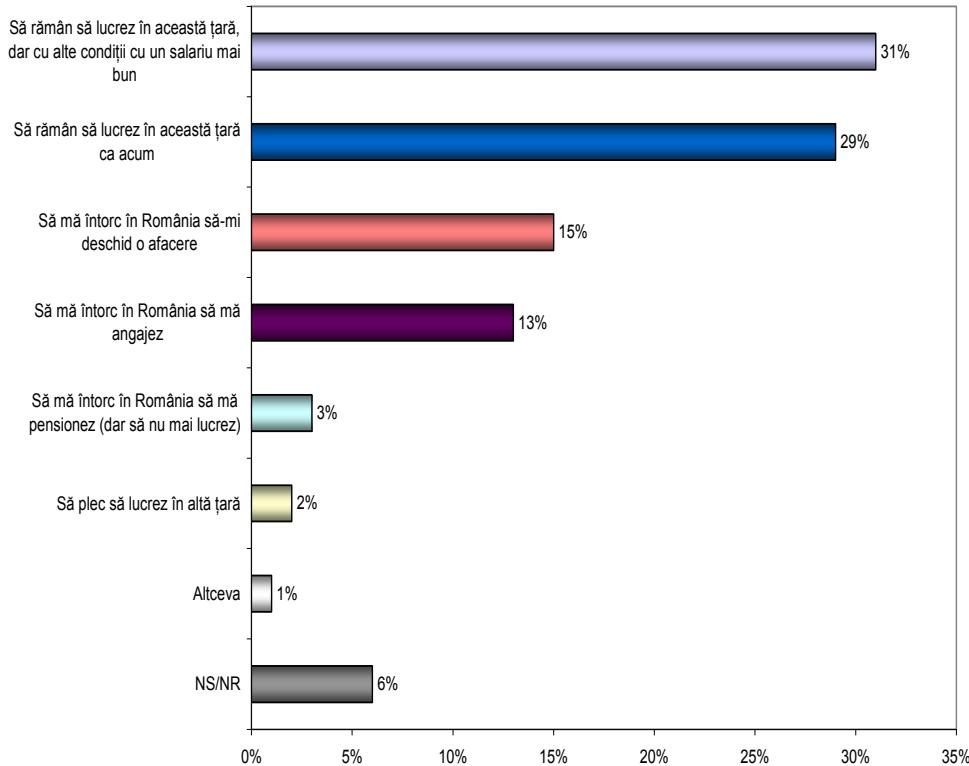
### Cartografia viitorului. Românii italieni: câți și de când?

Românii din Italia compun o subpopulație din vare se vor recruta "românii italieni" de mâine. Fenomenul acesta se petrece la interferență cu alternativa remigraționistă. Remigrația și emigrația definitivă, iară cele două procese și curente aflate în luptă. Ce va fi mâine cu românii din Italia. Vor rămâne români sau vor deveni români italieni?. Studiul nostru arată că circa 30% dintre românii din Italia vor să rămână să lucreze în această țară, ca și acum. Alți 31% dintre ei vor să rămână să lucreze în Italia dar în alte condiții. 1,6% vor să plece să lucreze în altă țară, aceștia compun migrația vicariantă sau de oportunitate, cum ar califică Stouffer. În total, cei ce mizează pe opțiunea migraționistă compun un procent de circa 60%. Restul de circa 40% compun cohortele remigrației. Ei mizează pe România în viitor. La întrebarea "Aveți de gând să...", "5% declară că vor să rămână definitiv în străinătate, restul de 62% declară că vor să se întoarcă în Țară (12% nu răpund). Aceiași regulă a lui  $\frac{3}{4}$  pare a guverna planificarea viitorului la românii din Italia. Iată datele în tabelele de mai jos:

### Ce planuri aveti pentru urmatorii 5 ani?

	Frecvența absolută	Procente	Procente valide	Procente cumulative
sa raman sa lucrez in aceasta tara ca acum	128	29.2	29.2	29.2
sa raman sa lucrez in aceasta tara, dar in alte conditii	136	31.1	31.1	60.3
sa plec sa lucrez in alta tara	7	1.6	1.6	61.9
sa ma intorc in Romania	57	13.0	13.0	74.9
sa ma angajez				
sa ma intorc in Romania	66	15.1	15.1	90.0
sa-mi deschid o afacere				
sa ma intorc in Romania	12	2.7	2.7	92.7
sa ma pensionez				
altele	7	1.6	1.6	94.3
ns/nr	25	5.7	5.7	100.0
Total	438	100.0	100.0	

### Ce planuri aveți pentru următorii 5 ani (până în 2013)?

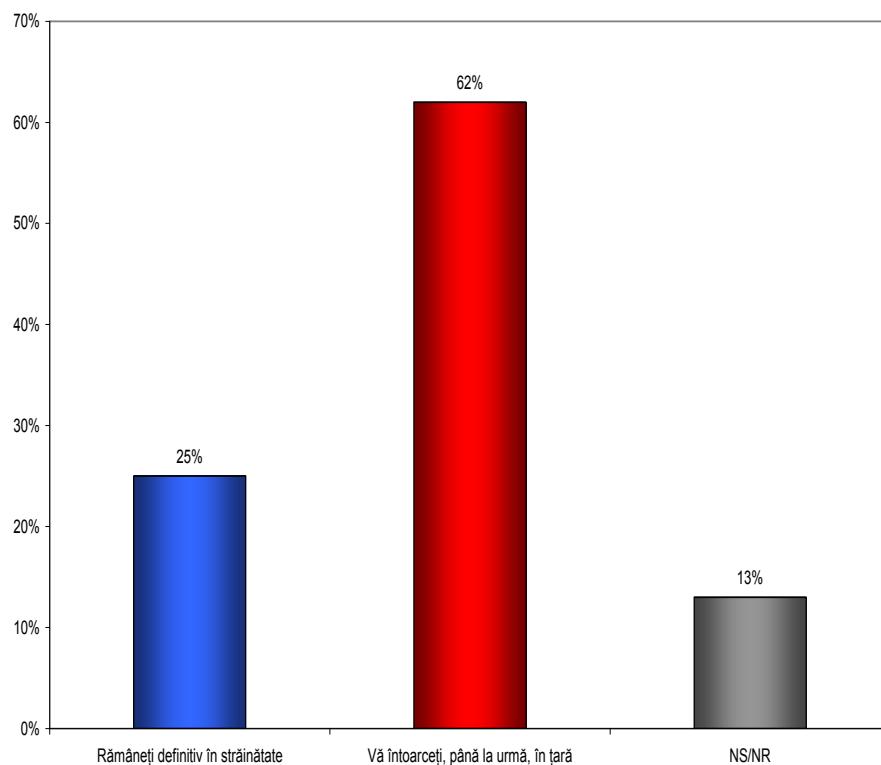


### Aveți de gând să?

	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
ramaneti definitiv în străinătate	111	25.3	25.3	25.3
vă întoarceți, până la urma, în țară	272	62.1	62.1	87.4
NS/NR	55	12.6	12.6	100.0
Total	438	100.0	100.0	

Putem conchide, aşadar, că  $\frac{3}{4}$  dintre cei plecați se vor întoarce, într-o formă sau altă, iar alții  $\frac{1}{4}$  vor constitui baza de etnorecrutare a unei subpopulații italiene, aceea a românilor italieni. Dacă este acceptabilă utilizarea referențialului ipotetic, atunci vom conchide că populația Italiei va înregistra o creștere cu o pondere de 250 000 de persoane într-un timp foarte scurt, adică pe durata de viață a unei generații active. Dacă ținem seama de faptul că aceasta este o cohortă de populație integral fertilă, ne dăm seama că efectul de creștere demografică a populației italiene datorat migrației definitive este unul de durată, persistent. Pe de altă parte, este evident că se decid să rămână cei care au înregistrat succese în viață profesională din Italia și totodată au trecut examenul integrării identitare, adică un segment de populație cu un imbold pasionar foarte puternic și deci cu un potențial de creștere, cu o forță de propagare excepțională. Din jocul european care antrenează neamurile răsăritului și ale Apusului, acesta din urmă se arată câștigător. Italia câștigă în contul României, repurtând o victorie demografică aparte, pe care guvernul italian nu-ar trebui să o ignore, iar guvernul român ar trebui să se cutremure.

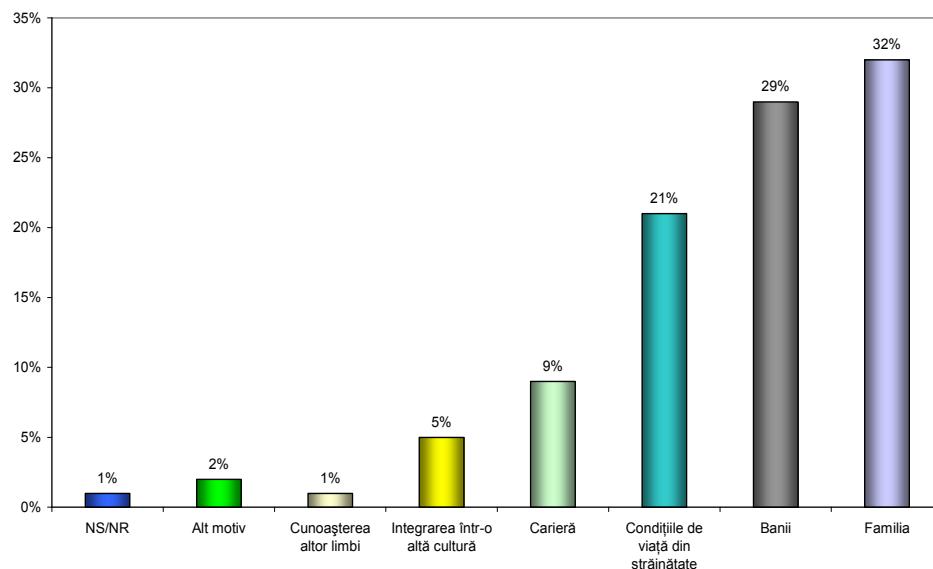
### Aveți de gând să:



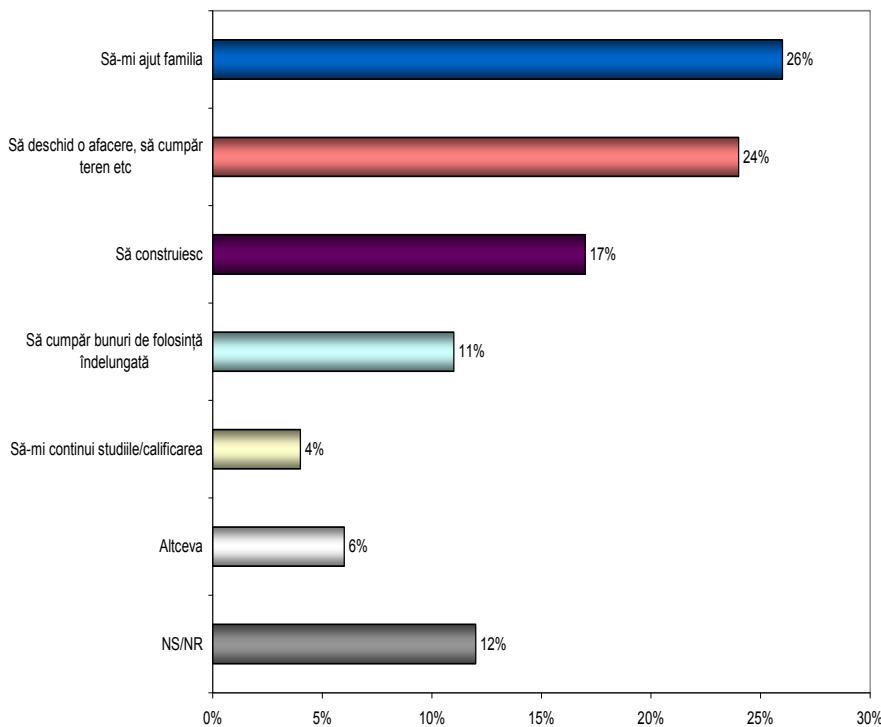
Extrem de semnificativă este motivarea rămânerii în străinătate. Principalul motiv pentru care ar

rămâne în străinătate este familia (32%). Al doilea motiv sunt banii (29%). Alți 21% dintre subiecți declară că motivul pentru care ar rămâne în străinătate sunt condițiile de viață în străinătate. Cele trei tipuri de motive plasează explicația în cadrul noii economii a migrației, care încadrează motivele opțiunii migraționiste în clasa factorilor care contribuie la bunăstarea familiei. Carierea sau integrarea într-o altă cultură dețin ponderi nesemnificative ceea ce confirmă pe deplin modelul neoeconomic al explicării migrației. Să vedem graficul:

**Dacă dorîți să rămâneți definitiv în străinătate, care este principalul motiv pentru care ați luat această decizie?**



**Ce aveți de gând să faceți cu banii câștigați (economisiți) și/sau pe care îi veți câștiga aici?**



Fenomenologia scopurilor atestă o configurație destul de relevantă în privința orientării căștigurilor. Familia este principala direcție de folosire a căștigurilor (26%), urmată de deschiderea unei afaceri sau cumpărare de pământ (24%). 13% dintre subiecți ar dori să construiască și 11% să cumpere bunuri de folosință îndelungată.

4% dintre subiecți doresc să-și continuie studiile și să-și dezvolte calificarea.

## În loc de concluzii

Migrația transformă „spațiul dens” al unui popor în spațiu difluent sub trei aspecte: diminuează energia profesională a popoarelor, energia maritală și neonatală la scară colectivităților „trimitătoare” (sender society) întărind energia demografică a popoarelor „primitoare” („reciever society”).

Migrația, aşadar, slăbește ori indică slăbirea puterii de atracție a Mittelpunkt-ului statal și deci afectează „organele periferice” ale statului, adică „frontierele”, până la deplasarea „centrului de gravitație” al unui popor spre alte zone, alte state, astfel încât centrul statal nu-și mai poate „controla” marginile fiind împins sub primejdia unor fenomene de disoluție a statului și de dezagregare a teritoriului. Însă, chestiunea aceasta nu este mecanică, ci este derivată din „sentimentul spațial”, așa cum în economie „sentimentul pieței” influențează echilibrele monetare, inflația, strategia cheltuielilor, costurile etc.

Un stat responsabil este interesat să dezvolte la cetățenii săi un sentiment spațial pozitiv (atât la cei de acasă, cât și la cei care pleacă). Factorii care influențează direct acest sentiment sunt patru: justiția, politica, poliția sau „polițiile” (fiscale etc.) și administrația. „Locurile” în care se întăresc ori se degradează sentimentele spațiale sunt tocmai cele în care se manifestă funcțional cele patru instituții. Spațiul rutier este zona cu cea mai gravă deteriorare a sentimentului spațial, când codul rutier crează „poliții rutiere aversive”, încât conducătorul auto nu-și are întărit sentimentul de siguranță (cum ar trebui), ci, dimpotrivă, este însotit, în chip difuz, de echipa de a avea de-a face cu acești gardieni ai „spațiului rutier”. Atunci când legea transformă agentul de siguranță și deci de confidență al „călătorului” din spațiul rutier (una dintre ipostazele spațiale ale statului) într-un gardian suspicios, un adevărat agent de „recrutare penală” (de „pușcăriași”) sentimentul înstrăinării se ivește și predomină într-un atare spațiu. Un exemplu de abuz este, de pildă, acea prevedere care îngăduie gardianului rutier (căci acesta transformă spațiul rutier în spațiu pre-penal) să întocmească pe loc primul act al unui dosar penal celui care a cumpărat o mașină în leasing și a circulat cu numerele expirate, deși nimeni n-a cerut radierea acelei mașini încât fenomenul nu este încadrabil în clasa „infraațiunilor”. Cu toate acestea, printr-o abuzivă încălcare a „dreptului de folosință” (care nu poate fi retras decât prin radieră cerută de proprietar și doar în anumite condiții), acest polițist îl metamorfozează pe cetățeanul liber în infractor. Aceasta în condițiile în care o atare abuzivă „dispoziție” de viață cetățeanului nu e controlată de nimic, fiindcă legea nu prevede dreptul cetățeanului de a-și apăra „dreptul de folosință”. Este doar un exemplu.

Un alt loc în care sentimentul spațial poate fi agresat este cadrul de exercițiu funcțional al diferitelor „gärzi” sau „poliții” fiscale. Acestea au căpătat în România o proporție comparabilă cu epoca statelor fiscale în genul statului fanariot. Când aceste poliții se înmulțesc într-un stat și acționează arbitrar (nereglementat și deci incontrolabil), ele contribuie decisiv la deteriorarea sentimentului spațial și la grăbirea deciziei migraționiste. La fel stau lucrurile în privința administrației. Oamenii birourilor, alături de „gardienii” spațiului rutier și de polițiile fiscale, împreună cu stilul demisionard al politicienilor, sunt factorii decisivi ai degradării sentimentului spațial la emigranții potențiali.

Practic, un atare stat, prin cei patru factori, alungă tinerii, reprimă agenții activi ai capitalului autohton, descurajează cetățenii cu cea mai mare mobilitate rutieră (cei ce-ar trebui să fie „stăpânii” spațiului rutier), femeile fertile, capii de familie, îi scot din țară prin practici ale

silniciei. La toate acestea se adaugă o clasă de „funcționari ai legii” care vădesc o adevărată voluptate penalistă. Aceste fenomene măsoară gradul de involuție al statului și precipită fenomenul promigrațional spre praguri de amenințare a echilibrului demografic al statului. Trebuie să ne întrebăm dacă statul român se află în această situație.

	<b>Domiciliul din țara -localitate?</b>			
Valid	Frequency	Percent	Valid Percent	Cumulative Percent
Adjud	1	.2	.2	7.3
Agnita	1	.2	.2	7.5
Apold	2	.5	.5	8.0
Avrig	1	.2	.2	8.2
Axintele	2	.5	.5	8.7
Babadag	1	.2	.2	8.9
bacau	5	1.1	1.1	10.0
Bacau	10	2.3	2.3	12.3
Baia-Mare	1	.2	.2	12.6
Baia Mare	5	1.1	1.1	13.7
Baiculesti	3	.7	.7	14.4
Balcesti	1	.2	.2	14.6
Balrad	1	.2	.2	14.8
Barcanesti	1	.2	.2	15.1
Barlad	2	.5	.5	15.5
Batarci	1	.2	.2	15.8
Bilesti	1	.2	.2	16.0
Birghis	1	.2	.2	16.2
Blaj	2	.5	.5	16.7
Bod	1	.2	.2	16.9
Boldesti-Scaieni	2	.5	.5	17.4
Botiz	1	.2	.2	17.6
Botosani	5	1.1	1.1	18.7
braila	3	.7	.7	19.4
Braila	2	.5	.5	19.9
brasov	2	.5	.5	20.3
Brasov	20	4.6	4.6	24.9
bucuresti	3	.7	.7	25.6
Bucuresti	36	8.2	8.2	33.8
Buhusi	4	.9	.9	34.7
buvuresti	1	.2	.2	34.9
Buzau	1	.2	.2	35.2
Calafat	2	.5	.5	35.6
Calarasi	1	.2	.2	35.8
Calina	1	.2	.2	36.1
Calinesti-Oas	1	.2	.2	36.3
Caracal	2	.5	.5	36.8
Carbunesti	1	.2	.2	37.0
Certeze	1	.2	.2	37.2
Chicerea	1	.2	.2	37.4
Cimpineanca	1	.2	.2	37.7
Cluj-Napoca	1	.2	.2	37.9

Codlea	2	.5	.5	38.4
com. Pirjol	1	.2	.2	38.6
Comlauza	1	.2	.2	38.8
constanta	1	.2	.2	39.0
Constanta	3	.7	.7	39.7
Corabia	1	.2	.2	40.0
Corbasca	1	.2	.2	40.2
craiova	1	.2	.2	40.4
Craiova	29	6.6	6.6	47.0
Curtea de Arges	4	.9	.9	47.9
Darmanesti	1	.2	.2	48.2
Dej	1	.2	.2	48.4
deod	1	.2	.2	48.6
Dersca	1	.2	.2	48.9
Dofteana	1	.2	.2	49.1
Dorohoi	1	.2	.2	49.3
Draganesti	1	.2	.2	49.5
Dumbraveni	1	.2	.2	49.8
Fagaras	5	1.1	1.1	50.9
Fagarasi	1	.2	.2	51.1
Falcoiu	1	.2	.2	51.4
Falticeni	1	.2	.2	51.6
Farcasele	1	.2	.2	51.8
Felmer	1	.2	.2	52.1
Filiias	1	.2	.2	52.3
focsani	7	1.6	1.6	53.9
Focsani	29	6.6	6.6	60.5
galati	2	.5	.5	61.0
Galati	10	2.3	2.3	63.2
Garleni	1	.2	.2	63.5
Golesti	1	.2	.2	63.7
Harghita	1	.2	.2	63.9
Horezu	1	.2	.2	64.2
iasi	2	.5	.5	64.6
Iasi	7	1.6	1.6	66.2
Iernut	1	.2	.2	66.4
Ivesti	1	.2	.2	66.7
Izvoarele	1	.2	.2	66.9
Jilavele	4	.9	.9	67.8
L. Calugara	2	.5	.5	68.3
Lapus	1	.2	.2	68.5
Lilieci	1	.2	.2	68.7
lugoj	2	.5	.5	69.2
Luizi Calugara	1	.2	.2	69.4
Macanesti	2	.5	.5	69.9
Malu-Alb	1	.2	.2	70.1
Marasesesti	2	.5	.5	70.5
Medias	1	.2	.2	70.8
Mihalaseni	1	.2	.2	71.0
Milcov	1	.2	.2	71.2

Moreni	2	.5	.5	71.7
Movileni	2	.5	.5	72.1
Movilita	1	.2	.2	72.4
Neamt	2	.5	.5	72.8
Negresti-Oas	4	.9	.9	73.7
Nistoresti	1	.2	.2	74.0
Obarsia de Camp	1	.2	.2	74.2
Onesti	2	.5	.5	74.7
Oradea	1	.2	.2	74.9
Orastie	2	.5	.5	75.3
Orsova	2	.5	.5	75.8
p neamt	1	.2	.2	76.0
Petresti	1	.2	.2	76.3
Piatra-Neamt	1	.2	.2	76.5
Piatra Neamt	7	1.6	1.6	78.1
Pirjol	1	.2	.2	78.3
Pitesti	3	.7	.7	79.0
Ploiesti	2	.5	.5	79.5
Poiana Mare	2	.5	.5	79.9
Popeni	4	.9	.9	80.8
Posta Calnau	1	.2	.2	81.1
Predeal	1	.2	.2	81.3
Ramnicu Valcea	2	.5	.5	81.7
Razvad	1	.2	.2	82.0
Reghin	2	.5	.5	82.4
Roman	8	1.8	1.8	84.2
Sabaoani	1	.2	.2	84.5
Salasu	1	.2	.2	84.7
Sambata de Jos	1	.2	.2	84.9
Segarcea	1	.2	.2	85.2
Sf. Gheorghe	1	.2	.2	85.4
Sibiu	1	.2	.2	85.6
Sighet	1	.2	.2	85.8
Sighetu Marmatiei	1	.2	.2	86.1
Simeria	1	.2	.2	86.3
Slatina	2	.5	.5	86.8
Stanisesti	1	.2	.2	87.0
Stefanesti	2	.5	.5	87.4
suceava	1	.2	.2	87.7
Suceava	3	.7	.7	88.4
Sura	1	.2	.2	88.6
Suraia	2	.5	.5	89.0
Tamaseni	2	.5	.5	89.5
Tarcau	1	.2	.2	89.7
Targoviste	4	.9	.9	90.6
Targu Mures	1	.2	.2	90.9
Tarna Mare	2	.5	.5	91.3
Tataranu	1	.2	.2	91.6
Tatarasti	2	.5	.5	92.0
Tecuci	1	.2	.2	92.2

Telciu	2	.5	.5	92.7
Teleg	1	.2	.2	92.9
tg jiu	1	.2	.2	93.2
tg mures	1	.2	.2	93.4
Tg. Frumos	2	.5	.5	93.8
Tg. Lapus	1	.2	.2	94.1
Tg. Neamt	3	.7	.7	94.7
Tg. Ocna	1	.2	.2	95.0
Timisoara	5	1.1	1.1	96.1
Tinuboiesti	1	.2	.2	96.3
Traianu	1	.2	.2	96.6
Tupilati	1	.2	.2	96.8
Turnu Severin	2	.5	.5	97.3
Tutora	1	.2	.2	97.5
Urechesti	1	.2	.2	97.7
Ursoaia	1	.2	.2	97.9
Urziceni	2	.5	.5	98.4
Valcea	1	.2	.2	98.6
Vaslui	1	.2	.2	98.9
Vernesti	1	.2	.2	99.1
victoria	1	.2	.2	99.3
Vidra	1	.2	.2	99.5
Vulturu	1	.2	.2	99.8
Zorleni	1	.2	.2	100.0
Total	438	100.0	100.0	

## **Polticile migratiei.**

### **Politicile micro (valori, aşteptări, necesități, urgențe sau despre valorile minimului)**

Politicile migrației ar trebui să vizeze obiective la un triplu nivel: micro, mezo, macro. La nivel micro, politicile au ca principal obiectiv elaborarea unor reglementări care să îngăduie îmbunătățirea și securizarea supraviețuirii, în caz contrar, se produc alunecări spre infracționalitate intra inter și transfrontalieră. O politică indiferentă la problemele de sănătate, bunăstare minimală, status minimal, autonomie minimală, afiliere și moralitate, ale migranților, indiferent de segmentul lor, nu contribuie la securizarea relațiilor bilaterale și multilaterale dintre spațiile sociale și statele între care se desfășoară fluxurile migrației. Cu politicile de nivel micro se poate trece de la control la guvernare. Chestiunea poate fi mult facilitată dacă guvernele și asociază în procesul acesta de gestionare microstructurală a problemelor subpopulațiilor de migranți principalele mecanisme de guvernare socială, între care cele mai importante sunt cele sugerate de migranții însăși. E vorba de biserică, de rețelele migrației, de grupurile care oferă suport migranților: prieteni, asociații, locațiile întâlnirilor, sau rețelele de la "colțul stăzii" (cafeneaua, restaurantul), și peste toate, acele instituții cultuale reclamate chiar de către migranți, între care Bibliotecile submetropolitane cu funcții multiple, pe care le solicită chiar migranții. Punerea în funcțiune a unei rețele de biblioteci metropolitane în locurile marilor aglomeații de migranți ar contribui la atingerea unor obiective de maximă securitate societală: status, confort, stimulare, sautonomie, afiliere, moralitate, solidaritate.

### **Politicile de nivel medial: rețelele colective și socio-spirituale.**

Politicile de nivel mediu vizează întărirea legăturilor sociale, adică grăbirea creării spațiilor dense ca singur garant al prevenirii fenomenelor de demoralizare, alienare, criminalizare, de apariție a gangurilor, și decă de apariției a lumii subterane a migrației. În acest scop, guvernele nu pot ignora situația familială a migranților și a gospodăriilor acestora (de acasă și din zona de destinație). Guvernele sunt interesate să creieze legături familiale și gospodării puternice. Un alt obiectiv al politicilor meso sunt legăturile simbolice: de rudenie, etnospirituale, religioase, de afiliere politică, la comunități spirituale etc. Aceste rețele mediale au o funcție decisivă în privința dezvoltării solidarității, a reciprocităților, a controlului, a informației și a accesului în sens foarte general (inclusiv la resurse). Orice amânare a politicilor de nivel medial conduce la deteriorarea imaginii de sine și a imaginii despre celălalt. Italianul va deveni suspicios față de român, românul față de italian, dialoul intercultural va lăsa locul unor "ciocniri simbolice" întâi pentru a degenera în neîncredere, neînțelegere, discriminări, excluzioni, și, în extremis, în forme de criminalitate interetnică culminând cu binecunoscutele focare interetnice și sociale chiar cu forme de program. Amânarea politicilor mediale face răspunzătoare guvernele de procesele suburbializării migrației cu toată cohorta lor de efecte, uneori în cascadă. Bisericiile sunt de o importanță covârșitoare în decolarea unor politici mediale centrate pe koinonia spontană a colectivităților de migranți, mai acut căutătoare de comuniune decât comunitățile stabile. Un exemplu de politică medială a fost cel inițiat de către binecunoscuta Jane Adams, în raport cu problemele imigranților în America, context în care cea care a reușit așa de înalt acolo unde guvernele cad așa de jalmic a fondat social-work-ul, o binecuvântată tehnică de inspirație creștină de edificare a unor colectivități bazate pe grijă și iubire de străin, pe forme comunionale semistandardizate. Redescoperirea social-work-ului pentru colectivitățile de migranți este o urgență interguvernamentală, iar în acest proces, rolul bisericii și a acelei minunate instituții dedicate culturii mintii, Biblioteca metropolitană, sunt instrumente și tehnici de neînlocuit. Este în afară de orice îndoială că tehnica căminelor culturale, a serviciului social pentru comunitățile de migranți, a celor universități interculturale pentru migranți, în care se pot organiza activități după modelul gustian al universităților țărănești ar putea oferi servicii

uriașe. Biblioteca metropolitană împreună cu Biserica ar putea prelua funcțiunea unei administrării unei legi facultative a serviciului social și cultural în comunitățile de migranți. Textul legii și formula de organizare a acțiunii sociale pentru migranți ar putea fi rodul unor cooperări între specialiștii și tehnicienii guvernelor în urma cercetărilor aprofundate și a unor întâlniri bilaterale de lucru care pot deveni adevărate think-tank-uri multilaterale, ale unor work-shopuri dedicate problemelor organizării și aplicării legii serviciului social în colectivitățile de migranți.

Politicele macro: crearea de structuri de oportunități la nivel macro

Politicele macro trebuie să pornească de la chestiuni precum cele referitoare la venituri și la somajul diferențial, căutând reglementări adecvate privind mobilitatea spațială între state naționale și în regimuri internaționale specifice. Politicile de nivel macro ar permite evitarea unor represiuni ascunse, camuflate, de ordin etnic, național, ar putea evita conflicte religioase, interetnice pe liniamentul care desparte nativii de migranți, etnicii locali de etnicii proveniți. Plăticile macronivelului ar putea căuta cadre adecvate pentru discursul dominant, pentru normativitatea specifice. După cum, în plan demografic și ecologic, ar găsi reglementări potrivite și structuri adecvate pentru creșterea populației, pentru accesul la pământ, pentru buna afirmare a acestor suprasisteme, sau sisteme mondiale de tipul celui care a "conectat America de Nord cu Europa în secolul al XIX-lea" (cf The Dominant Theories of Migration, sursa: ibidem). În clipa de față asistăm la o reașezare a edificului european cu riscul redesenării chestiunii orientale cu tot ceea ce ține de ea: periferializare, masificare, suburbium la scară continentală și deci ivirea unei forme noi de anarhie progresivă, aşa de alarmant anunțată de studiile lui Dixon și alții. Noul edificiu european are drept caracteristici următoarele trăsături:

- Ordine urbană în Occident,
- Anarhie suburbială și lumpendezvoltare în Orient,
- nouă linie Maginot sau zid al Berlinului de-a lungul Mării Negre și al istmului ponto-baltic,
- Transformarea orașelor orientale în elevatoare ale migrației și plusprodusului spre Occident,
- Înceierea în următorii cinci ani a migrației bistadiale dinspre Orientul european spre Occidentul european

### **Politicele de nivel macro**

Particularitatea migrației românești spre țările occidentale, între care Italia, Spania, Germania, Franța, constă în aceea că ea face parte dintr-o migrație bistadală, cu un prim stadiu al migrației iterațională dinspre rural spre urban, în intervalul 1966-1990 și un al doilea stadiu intereuropéan, între 1990-2008, al cărui climax a fost atins în intervalul 2000-2004. În tot acest interval, migrația dinspre urbanul românesc spre marea metropolă apuseană atinge 74% din total, iar ponderea absolută a marii revârsări migraționiste de români spre vest atinge pondere care se cifrează între 2 și 3 milioane (dacă se iau în seamă migranții ilegali). O migrație pe un interval scurt și la proporții similare a fost migrația turcă spre Germania, care a atins în decurs de trei decenii peste 4 milioane de oameni nevoiți să plece în căutare de muncă și deci pentru ocupare. Experiența migrațională s-a propagat rapid, după modelul contagionii și s-a transmis pe canale informale: prieteni, cunoșcuți, rude, locnici.

Ca și în cazul modelului turcesc și în cazul modelului românesc migrația a fost precedată de o puternică urbanizare petrecută cam în același interval cu urbanizarea turcă, adică în decurs de câteva decenii, cu specificarea că în cazul românesc urbanizarea a fost premergătoare emigrației masive, distanță între cele două perioade fiind scurtă, de circa un deceniu. Căci după momentul de saturare urbană prin anii 80 a urmat momentul de emigrare masivă pentru muncă începând cu anii 90 spre a se intensifica, cum s-a precizat, în anii 2000-2006, după care s-a instalat o tendință staționară, stagnantă. Practic, teama că integrarea în UE va provoca o explozie migrațională s-a dovedit neîntemeiată, căci după atingerea unui vârf în anii 2002-2004, s-a instalat o tendință staționară. C și în cazul Turciei și în România, la nivelul anilor 45 populația rurală atingea peste

80% (în Turcia era de 82%, în 1945, cf Ibidem). În 1990 populația din orașe atinsese 50% în Turcia (cf Steinbach 1993: 514, apud ibidem), iar în România, pragul orășenizării s-a fixat în jurul cifrei de 45%. Imediat după anii 90, ca urmare a dezindustrializării violente și forțate a României, a urmat o perioadă de migrație masivă, patru țări europene fiind magnetul migrației pentru muncă: Germania, Italia, Spania, Franța (care s-au adăugat la magnetul american, precum sănătatea până atunci).

Migrația turcă spre Europa "a sărit de la 66.000 în 1964 la 130. 000 în 1970 și a atins un vârf în 1973 (136 000). Între 1961 și 1975 au fost îndrumați de către TES (Turkish Employment Service) să plece circa 805 000 de lucrători și alții între 120 000 și 150 000 au intrat ilegal" (Gitmez, 1989 : 17, apud ibidem). Au urmat ciclurile reunificării familiilor și căsătoriilor etc. Pe la mijlocul anilor 90 erau în Germania peste 2 milioane de turci, circa 2,5% din populația germană a Republicii Federale. S-a creat, cum arată același specialist, un "sistem cvasi-autonom de migrație", aspect care nu poate fi ignorat de către guverne. Cum aceiași este situația pentru migrația românească în Italia. Într-un timp record: între 1989-1999 au migrat spre Italia, așa cum reiese din sondajul CURS, 19%, între 2000-2004 au migrat alte 52% din totalul celor migrați între 1989 și 2008, deci cam două decenii, iar, între 2005-2008 au mai plecat încă 29,3%. Scurgerea anuală de migranți spre Italia a fost cam de 11%, în ultimii 8 ani, ceea ce arată că migrația n-a fost influențată de tratatul de aderare a României la UE, ba după 2005 se constată o ușoară scădere a migrației spre Italia. La finele lui 2007 erau în Italia circa 1 milion de români plecați pentru muncă din care circa 20% intrați ilegal și muncind fără forme legale.

## Bibliography

- Harbison, S. F. (1981). "Family Structure and Family Strategy in Migration Decision Making." In *Migration Decision Making: Multidisciplinary Approaches to Microlevel Studies in Developed and Developing Countries*, ed. G. F. DeJong and R. W. Gardner. New York: Pergamon Press.
- Kelson, G. A., and D. L. Delaet, eds. (1999). *Gender and Immigration*. New York: New York University Press.
- Lee, E. (1966). "A Theory of Migration." *Demography* 3:47–57.
- Massey, D. S.: Arango, J.; Hugo, G.; Kouaouaci, A.; Pellegrino, A; and Taylor, J. (1994). "An Evaluation of International Migration Theory: The North American Case." *Population and Development Review* 20:699–751.
- Piore, M. J. (1979). *Birds of Passage: Migrant Labour in Industrial Societies*. New York: Cambridge University Press.
- Ravenstein, E. G. (1889). "The Laws of Migration." *Journal of the Royal Statistical Society* 52:245–301.
- Sassen, S. (1988). *The Mobility of Labour and Capital: A Study in International Investment and Labour Flow*. Cambridge, UK: Cambridge University Press.
- Sjaastad, L. A. (1962). "The Costs and Returns of Human Migration." *Journal of Political Economy* 70:80–93.
- Thomas Faist (2000). "The Volume and Dynamics of International Migration and Transnational Social Spaces", Oxford University Press, Oxford, London, în special capitol 2: "The Review of Dominant Theories of International Migration" capitol prezentat de asemenea și în: [www.oup.co.uk/pdf/0-19-829391-7.pdf](http://www.oup.co.uk/pdf/0-19-829391-7.pdf)
- Taylor, J. E. (1999). "The New Economics of Labour Migration and the Role of Remittances in the Migration Process." *International Migration* 37:63–88.
- Todaro, M. P. (1969). "A Model of Labor Migration and Urban Unemployment in Less-Developed Countries." *The American Economic Review* 59:138–48.
- Weeks, J. R. (1999). *Population: An Introduction to Concepts and Issues*. Boston: Wadsworth.
- Weinstein, J., and Pillai, V. K. (2001). *Demography: The Science of Population*. Boston: Allyn and Bacon.

## **Note**

---

1. Discussant's comments on the material in this chapter, which was presented as a paper at the Conference on Contributions of Network Analysis to Structural Sociology, Albany, N.Y., April 4, 1981.

### **230 Sociological Theory**

#### **References**

- BALTZELL, E. D. 1958 Philadelphia Gentlemen: The Making of a National Upper Class. Glencoe, 111.: Free Press.
- BEARDEN, JAMES, AND OTHERS  
1975 "The Nature and Extent of Bank Centrality in Corporate Networks." Paper presented at the 1975 meeting of the American Sociological Association, San Francisco.
- BLAU, JUDITH  
1980 "When Weak Ties Are Structured." Unpublished manuscript, Department of Sociology, State University of New York, Albany.
- BLAU, PETER  
1974 "Parameters of Social Structure." American Sociological Review 39(5):615-635.
- BOORMAN, SCOTT  
1975 "A Combinatorial Optimization Model for Transmission of Job Information Through Contact Networks." Bell Journal of Economics 6(1):216-249.
- BREIGER, RONALD, AND PATTISON, PHILIPPA  
1978 "The Joint Role Structure of Two Communities' Elites." Sociological Methods and Research 7(2):213-226.
- CHUBIN, DARYL  
1976 "The Conceptualization of Scientific Specialties.? Sociological Quarterly 17(4):448-476.
- COLLINS, HARRY  
1974 "The TEA Set: Tacit Knowledge and Scientific Networks." Science Studies 4: 165- 186.
- COSER, ROSE  
1975 "The Complexity of Roles as Seedbed of Individual Autonomy." In L. Coser (Ed.), The Idea of Social Structure: Essays i n Honor of Robert Merton. New York: Harcourt Brace Jovanovich.
- DELANY, JOHN  
1980 "Aspects of Donative Resource Allocation and the Efficiency of Social Networks: Simulation Models of Job Strength of Weak Ties 23 1
- Vacancy Information Transfers Through Personal Contacts." Ph.D. dissertation, Yale University.
- ERICKSEN, E., AND YANCEY, \V.  
1977 "The Locus of Strong Ties." Unpublished manuscript, Department of Sociology, Temple University.
- 1980 "Class, Sector and Income Determination." Unpublished manuscript, Temple University.
- FELD, SCOTT  
1981 "The Focused Organization of Social Ties." American

- Journal of Sociology 86(5):1 01 5- 1035.
- FINE, GARY, AND KLEINMAN, SHERRYL**  
1979 "Rethinking Subculture: An Interactionist Analysis."  
American Journal of Sociology 85(1):1 -20.
- FRANK, OVE**  
1981 "A Survey of Statistical Methods for Graph Analysis."  
Sociological Methodology 12: 110-155.
- FRIEDKIN, NOAH**  
1980 "A Test of the Structural Features of Granovetter's  
'Strength of Weak Ties' Theory." Social Networks  
2:4 1 1-422.
- GANS, HERBERT**  
1961 The Urban Villagers. New York: Free Press.
- GRANOVETTER, MARK S.**  
1973 "The Strength of Weak Ties." American Journal of Sociology  
78(6): 1360- 1380.
- 1974 Getting a Job: A Study of Contacts and Careers. Cambridge,  
Mass.: Harvard University Press.
- 1976 "Network Sampling: Some First Steps." American Journal  
of Sociology 81:1287-1303.
- HALBERSTAM, DAVID**  
1972 The Best and the Brightest. New York: Random House.
- HOMANS, GEORGE**  
1950 The Human Group. New York: Harcourt Brace  
Jovanovich.
- KARWEIT, NANCY, HANSELL, STEPHEN. AND RICKS, MARGARET**  
1979 "The Conditions for Peer Associations in Schools."  
Report no. 282, Center for Social Organization of Schools,  
Johns Hopkins University.
- 232 Sociological Theory**
- LANGLOIS, SIMON**  
1977 "Les Reseaux Personnels et la Diffusion des Informations  
sur les Emplois." Recherches Sociographiques 2:213-245.
- LAUMANN, E., AND PAPPI, F.**  
1976 Networks of Collective Action. New York: Academic  
Press.
- LAUMANN, E . , MARSDEN, P., AND GALASKIEWICZ, J.**  
1977 "Community-Elite Influence Structures." American Journal  
of Sociology 83:594-63 1.
- LIN, NAN, DAYTON, PAUL, AND GREENWALD, PETER**  
1978 "Analyzing the Instrumental Use of Relations in the  
Context of Social Structure." Sociological Methods and  
Research 7(2):1 49- 166.
- LIN, NAN, ENSEL, W., AND VAUGHN, J.**  
1981 "Social Resources, Strength of Ties and Occupational Status  
Attainment." American Sociological Review 46(4):  
393-405.
- LOMNITZ, LARISSA**  
1977 Networks and Marginality. New York: Academic Press.
- MILGRAM, STANLEY**

1967 "The Small-World Problem." *Psychology Today* 1(May): 62-67.

**MURRAY, S., RANKIN, J., AND MAGILL, D.**

1981 "Strong Ties and Job Information." *Sociology of Work and Occupations* 8(1): 1 19- 136.

**POOL, ITHIEL**

1980 "Comment on Mark Granovetter's 'The Strength of Weak Ties: A Network Theory Revisited.'" Read at the 1980 meeting of the International Communications Association, Acapulco, Mexico.

**ROGERS, EVERETT**

1979 "Network Analysis of the Diffusion of Innovations." In P. Holland and S. Leinhardt (Eds.), *Perspectives on Social Network Research*. New York: Academic Press.

**ROGERS, EVERETT, AND KINCAID, D. LAWRENCE**

1981 *Communication Networks: Toward a New Paradigm for Research*. New York: Free Press.

**Strength of Weak Ties**

**SIMMEL, GEORG**

1950 *The Sociology of Georg Simmel*. (Translated and edited by Kurt Wolff.) New York: Free Press.

**STACK, CAROL**

1974 *All Our Kin*. New York: Harper & Row.

**STEINBERG, LOIS**

1980 "Preexisting Social Ties and Conflict Group Formation." Paper presented at the 1980 meeting of the American Sociological Association, New York.

**WEIMANN, GABRIEL**

1980 "Conversation Networks as Communication Networks." Abstract of Ph.D. dissertation, University of Haifa, Israel.

**WELLMAN, BARRY**

1979 "The Community Question: The Intimate Networks of East Yorkers." *American Journal of Sociology* 84(5): 1201-1231.

**WHITE, HARRISON, BOORMAN, SCOTT, AND BREIGER, RONALD**

1976 "Social Structure from Multiple Networks: I. Blockmodels of Roles and Positions." *American Journal of Sociology* 81:730-780.